بسم الله الرّحمن الرّحیم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

dl.YMoalem.ir

زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

پنجم دبستان

راهنمای معلم

ویژه دانش‌آموزان با آسیب شنوایی

نام کتاب: راهنمای معلم زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش ـ پنجم دبستان ـ۲۵۹۲۱
پدید آورنده: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: فاطمه انصاری بارده، فاطمه رشنو سیردری، لیلا فیاضی، منصوره کاظمی‌کیا و نرگس بابایی
مشاور علمی: مهدی کاظمی‌دستجردی و معصومه نجفی پازکی
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
طراح گرافیک و صفحه‌آرایی: مجتبی احمدی
نشانی سازمان: تهران‌ـخیابان انقلاب‌ـخیابان شهید برادران مظفرـصندوق پستی:۲۷۵۱۵۰۱۳۹
ناشر: شرکت افست، تهران، کیلومتر۴ جاده‌ی آبعلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی: ۴۹۷۹ـ۱۱۱۵۵
نوبت چاپ و سال انتشار: اول ۱۴۰۱

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۴- ۳۴۹۸ - ۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸ **ISBN 978 – 964 – 05 – 3498–4**

فهرست مطالب

پیشگفتار ۷
جدول زمان‌بندی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم (پیشنهادی)..... ۱۱
بخش اوّل: کلیات..... ۱۳
مقدمه..... ۱۴
آسیب شنوایی ۱۷
طبقه‌بندی آسیب شنوایی ۱۷
رویکردها و روش‌های ارتباطی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی ۱۸
جدول رویکردها و روش‌های ارتباطی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی ۱۹
رویکرد برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش..... ۲۰
مخاطبانِ «برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش دورهٔ ابتدایی»..... ۲۰
رویکرد خاص این برنامهٔ درسی بر آموزش مهارت‌های چهارگانهٔ زبان‌آموزی..... ۲۲
اهداف برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش ۲۵
آشنایی با ساختار و محتوای کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم..... ۲۵
نمای ساختار و محتوای کتاب‌های زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش..... ۲۷
نمای ساختار و محتوای کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی پایهٔ پنجم..... ۲۹
مهارت‌های زبان‌آموزی در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی پایهٔ پنجم..... ۳۰
مهارت گوش کردن..... ۳۰
مهارت گوش کردن در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی ۳۰
فعّالیّت‌های مربوط به گوش کردن ۳۱
مهارت سخن گفتن..... ۳۲
مهارت سخن گفتن در دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی..... ۳۲
فعّالیّت‌های مربوط به سخن گفتن ۳۳

مهارت خواندن ۳۴
مهارت خواندن در دانش‌آموزانِ دارای آسیب شنوایی ۳۵
فعّالیّت‌های مربوط به خواندن ۳۶
مهارت نوشتن ۳۷
دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی و مسئلهٔ «نوشتن» ۳۹
فعّالیّت‌های مربوط به نوشتن ۴۰
نگارش کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم: درک و بیان بند توصیفی ۴۱
ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (کیفی، توصیفی) ۴۳
جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی ۴۵
بخش دوم: بررسی درس‌ها ۵۳
درس اوّل ۵۴
درس دوم ۷۴
درس سوم ۸۶
درس چهارم ۱۱۲
درس پنجم ۱۲۴
درس ششم ۱۴۵
درس هفتم ۱۵۷
درس هشتم ۱۷۲
درس نهم ۱۸۶
درس دهم ۱۹۸
درس یازدهم ۲۱۸
درس دوازدهم ۲۳۶

درس سیزدهم ۲۵۴
درس چهاردهم ۲۶۶
پاسخ‌نامهٔ تمرین‌های فعّالیّت‌های دوره‌ای ۲۸۲
منابع ۲۸۹

پیشگفتار

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که توفیق خدمت به ما عطا نمود تا برای دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی و به منظور تحقق برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی (و نگارش) را برای نخستین بار با تولید یک دست‌مایهٔ آموزشیِ مؤثر و کارآمد به معلّمان صبور و کوشا در آموزش و پرورش استثنایی،عرضه کنیم.

کتاب درسی زبان‌آموزی «جمله‌سازی و نگارش» براساس نیاز مبرم دانش‌آموزان دارای آسیب‌شنوایی به آموزش‌های بیشتر و تخصصی‌تر در زمینهٔ زبان‌آموزی (جمله‌سازی، نگارش و انشا)، با رویکرد پرورش مهارت‌های زبانی و با تأکید بر مهارت‌های به پهنهٔ مهارت‌های تولیدی زبان سازماندهی و تألیف شده است. کتاب معلّم نیز با توجّه به اهداف ذیل، جهت استفادهٔ بهینهٔ معلّمان محترم طرّاحی و تدوین گشته است:

- تبیین رویکرد خاصّ آموزش کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش، مبتنی بر مهارت‌های زبانی و همچنین تا حدودی فرازبانی(تفکّر، نقد و تحلیل) است که هم به قلمرو شفاهی زبان و هم به قلمرو نوشتاری، در حوزهٔ دریافت یا ادراک و بیان زبان و متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی توجّه دارد.
- آشنایی معلّمان با ساختار کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش و به کارگیری روش‌های خلّاقانه در ریزمهارت‌های درکی برای گوش کردن (گفتارخوانی/اشاره) و خواندن و نیز بیانی برای گفتن (اشاره) و نوشتن با توجّه به فعّالیّت‌های پیشنهادی، نکته‌های تدریس در فرایند یاددهی-یادگیری و متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی.
- گسترش و تعمیق دانش معلّمان در حوزهٔ مهارت‌های زبانی و آموزش روشمند دانش‌آموزان مبتنی بر اهداف سازه‌ای کتاب درسی شامل: بازی کنید و بیاموزید، ببینید، بشنوید و بگویید، با صدای بلند بخوانید، تمرینات درکی و نوشتاری مربوط به هر موضوع درسی و یادآوری یادگیری‌های سال‌های گذشته و کسب مهارت نوشتن فعّال و مستقل (انشا).

◆ در کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش، زبان‌آموز، اطّلاعات و معارف را از طریق درس‌ها و آموزه‌ها، دریافت می‌کند و این کار، سبب پرورش ذهن و زبان، گسترش دامنهٔ واژگان، طول جمله‌ها، گفته‌ها، نوشته‌ها و تقویت تفکّر و تحلیل دانش‌آموز می‌شود که در بیان شفاهی و نوشتاری، قابل مشاهده و ارزشیابی است.

◆ در کتاب‌های درسی زبان‌آموزی،جمله‌سازی ونگارش، انتخاب و کاربرد کلمه، گسترش واژه‌ها و ترکیب‌سازی و در پیِ آن، عبارت‌سازی، سپس‌جمله‌سازی و سرانجام، بندنویسی مورد توجّه قرار می‌گیرد. البتّه همهٔ این کارها تا حدّ ممکن به‌طور غیرمستقیم سازماندهی شده است.

◆ آموزش مهارت‌های مربوط به جمله‌سازی و چگونگی کاربرد عناصر دستوری در جملات در همهٔ پایه‌ها و مهارت نگارش به صورت خاص از کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش سوم ابتدایی مورد توجّه قرار گرفت، در پایه چهارم «بندنویسی» آغاز شد و دانش‌آموزان چهارم ابتدایی در پایان سال تحصیلی توانایی بیان و نوشتن یک بند منسجم دربارهٔ یک رویداد یا موضوع و تولید داستانی کوتاه را با رعایت اصول علمی نگارش به میزان توانایی‌هایشان فراگرفته‌اند. در کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم در راستای اهداف مهارت نگارش، کار تمرین و یادگیری، در این پایه تداوم یابد به‌طوری‌که با یادآوری و استفاده از آموخته‌های پیشین، به آموزش چگونگی توصیف کردن و بهره‌گیری از حواسّ گوناگون در پرورش ذهن و زبان در فعّالیّت‌های شفاهی و نوشتاری روی آورده است.

◆ توسعه و کاربست روش‌های تدریس، متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی، بر پایهٔ تقویت مهارت‌های ارتباطی و زبانی، کار گروهی و مشارکت دانش‌آموزان با ارائهٔ روش‌ها و شگردهای علمی و تجربی در کتاب معلّم.

تأکید برتلفیق وکاربرد متقابل مهارت‌های زبانی کسب‌شده در این کتاب درسی و سایر برنامه‌ها و کتاب‌های درسی.

◆ ارائهٔ شگردهای ایجاد توازن و درهم‌تنیدگی آموزش و ارزشیابی کیفی با هدف پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان.

◆ یکی از مهم‌ترین اهداف برنامهٔ درسی زبان‌آموزی (جمله‌سازی، نگارش وانشا)، نظم فکری و سامان

دادن به ذهن دانش‌آموزان است. ازاین رو، انتظار داریم آموزگاران گرامی در آموزش و طبقه‌بندی مفاهیم ذهنی، دانش‌آموز را هدایت کنند. بنابراین، لازم است برای درک مبانی نظری برنامه و تحقّق این هدف، کتاب راهنمای معلّم به‌طور دقیق مطالعه شود.

◆ این کتاب شامل یک پیشگفتار و دو بخش است، بخش نخست به شرح کلّیّات برنامه و معرفی برنامه و ساختار و محتوای کتاب درسی، شرح مختصر نمونهٔ ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، جدول زمان‌بندی پایه‌ها وجدول زمان‌بندی پیشنهادی درس‌های کتاب اختصاص دارد.

بخش دوم به بررسی درس‌ها، تبیین اهداف و انتظارات و روش آموزش پرداخته است. در این بخش بر پایهٔ ساعت آموزشی، چگونگی و نکته‌های مربوط به تدریس هر درس، توضیح اهداف، نکته‌ها و چگونگی اجرای تمرینات هر درس آمده‌است. مطالعهٔ دقیق و اجرای این کتاب و برنامهٔ درسی توسّط شما همکاران گرامی، فرایند یاددهی- یادگیری را تسهیل می‌سازد.

پایان سخن اینکه تألیف کتاب‌های درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش، بر بنیاد نظریه‌های علمی استوار است و تردیدی نیست که اگر آموزش به درستی انجام شود، تأثیر شگرفی بر توانایی‌های زبانی دانش‌آموزان خواهد داشت. مسلّماً ایجاد چنین تحوّلی درگروِ دستان باکفایت و مهربان شما همکاران ارجمند است. این کتاب‌به‌عنوان کاری جدید در این حوزه، خالی از کاستی نیست.

از این‌رو، پدیدآورندگان، انتقادات، پیشنهادها و دیدگاه‌های سازندهٔ همکاران گرامی را در راستای اصلاح و بهینه‌سازی آن پذیرا هستند.

نمای ساختار و محتوای کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم

درس اول: نگارش اوّل - درک، بیان و توصیف: رنگ و شکل

درس دوم: حرف اضافهٔ «برای»

درس سوم: نگارش دوم درک، بیان و توصیف: اندازه و جنس

درس چهارم: کلمهٔ پرسشی «کدام»

درس پنجم: نگارش سوم درک، بیان و توصیف: قسمت‌ها و کار / کاربرد

درس ششم: حرف ربط «یا»

درس هفتم: نگارش چهارم - درک، بیان و توصیف: لامسه و بویایی

درس هشتم: نگارش پنجم - درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن

درس نهم: کلمهٔ پرسشی «چرا»

درس دهم: نگارش ششم - درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها (۱)

درس یازدهم: نگارش هفتم - درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها (۲)

درس دوازدهم: نگارش هشتم- تفاوت‌ها و شباهت‌ها (۳)

درس سیزدهم:نگارش نهم - توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقهٔ مقولهٔ (۱)

درس چهاردهم: نگارش دهم - توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقهٔ مقولهٔ (۲)

جدول زمان‌بندی زبان‌آموزی، جمله‌سازی پایهٔ پنجم (پیشنهادی)

ماه	هفتهٔ اوّل	هفتهٔ دوم	هفتهٔ سوم	هفتهٔ چهارم
مهر	یادآوری درس‌های سال قبل	درس اوّل نگارش اوّل	درس اوّل نگارش اوّل	درس دوم حرف اضافهٔ «برای»
آبان	درس سوم نگارش دوم	درس سوم نگارش دوم	درس چهارم کلمهٔ پرسشی «کدام»	درس پنجم نگارش سوم
آذر	درس پنجم نگارش سوم	درس ششم حرف ربط«یا»	درس ششم حرف ربط« یا»	درس هفتم نگارش چهارم
دی	درس هفتم نگارش چهارم	درس هشتم نگارش پنجم	درس هشتم نگارش پنجم	دوره و تثبیت و تعمیق مطالب درسی
بهمن	درس نهم کلمهٔ پرسشی«چرا»	درس نهم کلمهٔ پرسشی«چرا»	درس دهم نگارش ششم	درس دهم نگارش ششم
اسفند	درس یازدهم نگارش هفتم	درس یازدهم نگارش هفتم	درس دوازدهم نگارش هشتم	درس دوازدهم نگارش هشتم
فروردین	تعطیلات نوروزی	تعطیلات نوروزی	درس سیزدهم نگارش نهم	درس سیزدهم نگارش نهم
اردیبهشت	درس چهاردهم نگارش دهم	درس چهاردهم نگارش دهم	فعّالیّت‌های دوره‌ای	مرور آموختنی‌ها و جمع‌بندی نهایی

● **در هر هفته ۳ ساعتِ آموزشی به درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم اختصاص دارد.** این ساعت آموزشی می‌تواند با رعایت اهداف و اصول آموزشی کتاب در طی هفته، هر روز یا دو روز در هفته، زمانی را به خود اختصاص دهد.

● برای آموزش محتوای این کتاب، هر درس به طور متوسط در ۲جلسه‌ی ۴۵ دقیقه‌ای سازماندهی شده است و حدود دو جلسه در جدول بودجه‌بندی برای تکرار و تمرین درس‌های آموزش داده شده پیش‌بینی شده است.

● **توجّه:** این زمان‌بندی آموزشی، پیشنهادی است و با هدف ایجاد هماهنگی و انسجام در فرایند آموزش عمومی کشور، تنظیم شده است و در شرایط متفاوت (آب و هوا، ویژگی‌های کلاس یا دانش‌آموزان و ...) با رعایت اهداف و اصول آموزشی کتاب، پس از هماهنگی با کارشناس مربوط، قابلیت انعطاف و همسویی دارد.

بخش اوّل

کلّیّات

مقدمه

نحوهٔ فراگیری زبان برای مدت‌های مدیدی کانون اصلی توجّه پژوهش‌ها بوده است. کودکان در روند رشد و طی گذر از دوره نوزادی، مهارت‌های اجتماعی و شناختی خود را گسترش می‌دهند و این امر باعث می‌شود تا رفته‌رفته به واحدهای معنادار زبانی دست یابند. آنان در ده الی هجده ماهگی اوّلین کلمات قابل تشخیص و در چهارده الی بیست و چهار ماهگی، نخستین پاره‌گفتارهای چند کلمه‌ای را بر زبان می‌آورند و در سه سالگی پاره‌گفتارهای طولانی تولید می‌کنند، به طوری که می‌توانند بیش از یک بند ر ا با ساختارهای همپایه، وابسته و غیره ترکیب نمایند. از حدود چهار الی هفت سالگی نیز آن‌ها قادرند گفتمان منسجم را تولید کنند. این فراگیری در دوران مدرسه و پس از آن همچنان ادامه می‌یابد (لیون و پلانک[1]، ۲۰۰۶).

بنابراین می‌توان گفت کودکان به لحاظ ژنتیکی برای کسب مهارت زبان مستعد هستند و قادرند هستهٔ دستور زبان خود را بر مبنای داده‌هایی که در معرض آن قرار می‌گیرند، ایجاد نمایند(هگمن[2]، ۲۰۰۱). با این‌همه، کودکانی نیز هستند که به دلایل مختلف نمی‌توانند سیر رشد زبانی را به طور طبیعی طی نمایند و نیازمند توجّه و برنامه‌ریزی در جهت پیشرفت در این مسیر هستند. زبان‌آموزی یکی از مهارت‌هایی است که باید در سال‌های اولیه‌ی زندگی کسب شود. به این ترتیب زبان کودک به تدریج تحول می‌یابد و در هر مرحله واژه‌ها و ساخت‌های تازه‌ای به دانش او اضافه می‌گردد. آموزش زبان و مهارت‌های مربوط به آن از اهداف نظام آموزش و پرورش استثناییِ کشور است.

زبان‌آموزی یکی از مهارت‌هایی است که باید در سال‌های اوّلیه‌ی زندگی کسب شود. آموزش زبان و مهارت‌های مربوط به آن از اهداف نظام آموزش و پرورش استثناییِ کشور است. مفهوم زبان‌آموزی در آموزش و پرورش، فراهم آوردن همهٔ مهارت‌ها و امکاناتی است که امکان تفهیم، تفاهم و تعامل را فراهم می‌سازند. کسی که زبان می‌داند، می‌تواند با آن زبان فکر کند،

1- Lieven & Max Plank
2- Hageman

سخن بگوید، بخواند و بنویسد، یعنی می‌تواند همه‌ی ابزار تفهیم، تفاهم و تعامل را به‌کار ببرد. بنابراین، همه‌ی کوشش‌هایی که در زمینه‌ی آموزش زبان، به‌ویژه در دوره‌ی پیش دبستانی و دبستان، اجرا می‌گیرد در راستای پرورش مهارت‌های چهارگانه‌ی گوش کردن، سخن‌گفتن، خواندن و نوشتن است.

دانش‌آموزان آسیب‌دیده‌ی شنوایی در کلیه‌ی مهارت‌های زبانی نسبت به سایر دانش‌آموزان شنوا عملکرد ضعیف‌تری نشان می‌دهند و متأسفانه با وجود تلاش‌هایی که برای کسب پیشرفت برابر بین آسیب‌دیدگان شنوایی و یادگیرندگان شنوا صورت پذیرفته است، بسیاری از ناشنوایان در فراگیری زبان مشکل دارند و در نظام آموزشی توانایی خواندن و نوشتن مناسب سن خود را دریافت نمی‌کنند(میر[1]، ۲۰۰۷). بنابراین لازم است در سیاست‌گذاری‌های آموزش و پرورش استثنایی، به عنوان متولیِ آموزش این گروه از دانش‌آموزان، به گونه‌ای طراحی شود که سطح یادگیری این دانش‌آموزان از انباشتن محفوظاتی که برای آنان عاری از مفهوم است به سمت صحیح هدایت گردد و در راستای اهداف آموزش، پرورش و گسترش مهارت‌های زبانی، به ویژه مهارت‌های خواندن و نوشتن این گروه از کودکان، راهکارهای مناسبی ارائه گردد.

کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش بر قلمرو دریافتی زبان تمرکز دارد. لذا درست دیدن و درک زبانی از آن، درست شنیدن و درست خواندن را آموزش می‌دهد و بر قلمرو بیانی و تولیدی زبان در حوزهٔ گفتار و نوشتار نیز توجّه دارد. افزون بر این، فرض بر این است که از نوشتار به صورت خاص، به‌عنوان ابزار کمکی وکارآمد، برای برقراری ارتباط مؤثر و رسیدن به مهارت‌های زبانی در دانش‌آموزانِ دارای آسیب شنوایی کمک گرفت.

در فرایند یاددهی- یادگیری، معلّم با استفاده از محتوای کتاب معلّم، آموزش و تدریس هر موضوع درسی را در کلاس با تأکید برمهارت‌های زبانی شفاهی (گوش کردن و سخن گفتن) و حتّی گاه با کمک از مهارت‌های کتبی (خواندن و نوشتن)، اجرا می‌شود و سپس در کتاب

1 -Mayer C

درسی این مهارت‌های زبانی را تثبیت می‌کند، تعمیم و گسترش می‌دهد و مهارت نوشتاری (فعّال) را تقویت می‌نماید. به‌طوری‌که آموخته‌ها در قالب نوشته نمایان می‌شوند. همچنین، در تدوین این کتاب به ایجاد زمینهٔ لازم برای مهارت نگارش مستقل توجّه شده‌است. معلّم بنا به نیاز و شرایط دانش‌آموزان از روش‌ها و رویکردهای غیرکلامی نیز در فرایند یاددهی - یادگیری استفاده می‌کند.

آسیب شنوایی

شنوایی یکی از حواسّ برتر انسان است. آسیب شنوایی عبارت از فقدان یا کاهش توانایی دریافت شنیداری در یک یا هردو گوش است، به طوری که شنوایی فرد عملکرد طبیعی نداشته باشد.محروم بودن از حس شنوایی تنها به مفهوم نشنیدن صدا نیست بلکه ماحَصَل آن دست نیافتن به تجربیات مفید و امیدبخش زندگی فردی و اجتماعی است(موللی، ۱۳۸۸) . از آن جمله به دیرکرد در رشد و تکامل زبان و مهارت‌های مختلف آن در این کودکان می‌توان اشاره کرد. این معلولیت پنهان بر رشد زبانی و گفتاری، خواندن و نوشتن، رشد درکی، هوشی و پیشرفت تحصیلی تأثیرات فراوانی می‌گذارد (آلپینر و مرتی[1]، ۲۰۰۰). از این رو اقدامات جدی، مؤثر و به موقع برای به حداقل رساندن این مشکلات ضروری است.

تشخیص زودهنگام کم‌شنوایی، تجویز مناسب سمعک یا سایر وسایل کمک شنیداری و اجرای آزمایش‌های دوره‌ای جهت بررسی میزان شنوایی و اطمینان ازسودمندی سمعک تجویز شده از ارکان اصلی نیازهای ویژه‌ی فردِ دارای آسیب شنوایی است. البته متعاقب اجرا دادن فعّالیّت‌های مذکور، طراحی برنامه‌ی آموزشی - توان‌بخشی نیز لازم است.

مشاوره و بالا بردن سطح آگاهی خانواده‌ها درباره‌ی آسیب شنوایی و محدودیت‌ها و توانایی‌های کودکشان، مقدمات دستیابی به مهارت‌های ارتباطی و زبانی قابل قبول و هدفمند را توسط فرد دارای آسیب‌شنوایی فراهم می‌آورد.

طبقه‌بندی آسیب شنوایی

۱- بر اساس زمان بروز آسیب شنوایی: قبل از فراگیری زبان، حین فراگیری زبان، بعد از فراگیری زبان .

۲- براساس میزان شنوایی از دست رفته: ملایم یا خفیف، متوسط، متوسط تا شدید، شدید، عمیق.

۳- بر اساس محل ضایعه: انتقالی، حسی – عصبی، آمیخته.

1 - Alpiner & Meearthy

کودکان دارای آسیب شنوایی گروه همگنی نیستند و در فراگیری زبان، عملکردهای گوناگونی را نشان می‌دهند. سه عامل مهم تفاوت فراگیری زبان در کودکان دارای آسیب شنوایی عبارت‌اند از: سنّ آغاز آسیب شنوایی، شدت آسیب شنوایی، وجود دیگر ناتوانی‌ها. هر چه سن آسیب شنوایی کم و میزان آن بیشتر باشد آثار سوء آن بیشتر است.

رویکردها و روش‌های ارتباطی دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی

روش‌های برقراری ارتباط در افراد دارای آسیب‌شنوایی به دو دسته‌ی کلّی دسته‌بندی می‌شوند. آن‌ها که بر استفاده از اشاره یا ایماها تأکید می‌کنند «روش‌های دستی[1]» و آن‌ها که بر گفتار تأکید دارند «روش‌های شفاهی[2]» هستند. البته هر دسته‌بندی دارای چندین روش مختلف برای بیان زبان است (ابراهیمی، ۱۳۸۸).

واقعیت این است که همه‌ی رویکردهای موجود، قابلیت استفاده برای کودکان آسیب‌دیده شنوایی را دارند وهمه‌ی تلاش‌ها برای آن است که این کودکان از نظر آموزشی و دانسته‌ها همسطح کودکان عادی باشد، اما به تجربه و براساس تحقیقات هیچ رویکرد واحدی برای همه‌ی کودکان کارایی ندارد. در حال حاضر رویکرد مورد استفاده در مدارس برای ایجاد آموزشی یکسان و برابر با سایر دانش‌آموزان و دادن امکان تلفیق با محیط و جامعه، رویکرد شفاهی است و در برخی موارد و بنا بر ضرورت و نیاز، رویکرد ارتباط کلی برای بهره‌مندی کامل دانش‌آموزان آسیب‌دیده‌ی شنوایی از آموزش و یادگیری، در امر تدریس مورد استفاده قرار می‌گیرد. اجرای فرایند یاددهی- یادگیری کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی (و نگارش) هم از این قاعده مستثنا نیست.

1 - Manual
2- Oral Method

جدول رویکردها و روش‌های ارتباطی دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی[1]

رویکرد	ویژگی
شنیداری / کلّامی	رویکرد آموزشی که در آن کودک استفاده از باقی‌مانده‌ی شنوایی و اعتماد بر آن را می‌آموزد.تأکید اوّلیه بر یادگیری از راه حس شنوایی است.هیچ روش ایمایی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد و لب‌خوانی[2] آموخته نمی‌شود و در خلال درمان تلاش بر حذف نشانه‌های[3] دیداری است.
شنیداری / شفاهی	در این رویکرد کودک استفاده از باقی‌مانده‌ی شنوایی را با نشانه‌های دیداری مانند لب‌خوانی می‌آموزد. استفاده از ایماهای طبیعی پذیرفتنی است.
ارتباط دستی	روش ابتدایی ارتباط، روشی ایمایی یا زبان اشاره است و از گفتار شفاهی استفاده نمی‌شود.
ارتباط هم‌زمان[4]	استفاده هم زمان از گفتار و اشاره (نظام اشاره نه زبان اشاره)
ارتباط کلّی[5]	فلسفه‌ای مبتنی بر دریافت اطّلاعات از تمام راه‌های ممکن (گفتار، نوشتار، اشاره و ...)
گفتار نشانه‌ای[6]	برای کمک به لب‌خوانی صداهایی که به خوبی بر روی لب دیده‌ی نمی‌شوند از علائم دست مبتنی بر نظام واج‌شناسی همراه با گفتار شفاهی استفاده می‌شود[7].
دوزبانه – دو فرهنگی[8]	زبان مادری کودک دارای آسیب شنوایی زبان اشاره است و برای خواندن و نوشتن از زبان دیگری استفاده می‌شود.

۱- صفحه‌ی ۱۱۱ از کتاب توانبخشی شنوایی کودکان، ابراهیمی، ۱۳۸۸

2- Lip reading

3- Cue

4-Simultaneous communication

5- Total communication

6- Cued speech

۷- به نظر مؤلفین این کتاب الفبای گویای آقای باغچه‌بان دارای این ویژگی و کاربرد است.

۸- Bicultural-Bolingual اگر ناشنوایی توانایی استفاده از زبان اشاره و زبان گفتاری کشورشان را داشته باشد، دوزبانه، و اگر توانایی عملکرد در جامعه‌ی ناشنوا و فرهنگ اکثریت را داشته باشد، دو فرهنگی در نظر گرفته می‌شود. برخی برنامه‌های آموزشی در ایالات متحده، سوئد و دانمارک از این روش استفاده می‌کنند.

رویکرد برنامه درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم با در نظر گرفتن رویکرد عام «برنامهٔ درسی ملّی جمهوری اسلامی ایران» و بر پایهٔ چهارچوب « برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش دورهٔ ابتدایی »، ویژهٔ دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی سازماندهی و تألیف شده است.

رویکرد خاص این برنامهٔ درسی بر آموزش ارتقای مهارت‌های چهارگانهٔ زبان‌آموزی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) و مهارت فرازبانی (تفکّر، نقد و تحلیل) استوار است ضمن آنکه سعی شده است دیگر رویکردها (کلّی، تحلیلی، تجربه زبانی، زبان‌شناختی، ترکیبی و...) نیز مدّنظر قرار بگیرند، در برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش دورهٔ ابتدایی، از اصول حاکم بر برنامهٔ درسی حوزهٔ تربیت و یادگیری زبان و ادبیّات فارسی در دورهٔ ابتدایی تبعیّت می‌کند که از آن‌جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- در برنامهٔ فارسی دورهٔ ابتدایی، اصل بر پرداختن به جنبه‌های کاربردی و مهارت‌های زبانی است.
- برنامه باید بتواند زمینه‌ساز ارتقای آداب و مهارت‌های زندگی در کودکان باشد.
- سیر آموزش زبان فارسی از ساده به پیشرفته و از طبیعی به معیار باشد.
- به نقش سازندهٔ زن و مرد به‌طور متناسب در برنامه توجّه شود.
- موضوعات و مطالب به محدودهٔ جغرافیایی خاص منحصر نگردد.
- در برنامه به دانش‌های بشری در زمینه‌های علمی، ادبی، هنری و فنون توجّه کافی شود.
- به پرورش حافظهٔ شنیداری و دیداری توجّه کافی شود.
- برنامه باید زمینه‌ساز ابراز وجود و بیان احساس و عواطف دانش‌آموزان باشد.

مخاطبانِ «برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش دورهٔ ابتدایی»

آگاهی داشتن معلّمان از ویژگی‌های جسمانی، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان، آنان را در انتخاب مناسب الگوی یاددهی- یادگیری، بسیار کمک می‌کند. شناخت مخاطب و پی بردن به دنیای اندیشه

و پیش‌بینی نیازهای او در اجرای موفق تدریس گامی مؤثر خواهد بود. لذا گسترش دامنهٔ اطّلاعات در این زمینه با مطالعهٔ کتاب‌های موضوعیِ مرتبط برای معلّمان دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی دورهٔ ابتدایی، که بنیان‌گذاران آموزش اصولی و منطقی در عرصهٔ آموزش‌وپرورش‌اند، توصیه می‌گردد.

هنگامی‌که دانش‌آموز فارسی‌زبان، در هفت‌سالگی وارد مدرسه می‌شود، می‌تواند از زبان فارسی برای انتقال و درک پیام استفاده کند و به نظر می‌رسد دو مهارت سخن‌گفتن و گوش‌کردن را می‌داند. به این ترتیب دو مهارت خواندن و نوشتن به صورت نیاز واقعی برجسته می‌شود. امّا در کودک دارای آسیب شنوایی دریافت ناقص محرّک صوتی، به‌شدّت بر توان وی در دریافت مفاهیم زبانی و مقاصد ارتباطی تأثیر می‌گذارد و فرد را در همهٔ ابعاد زبان با محدودیّت‌های زیاد مواجه می‌سازد(بنچ[1] ۱۹۹۲) و (آدامز[2] ، براون[3] و ادواردز[4] ۱۹۹۸). وقتی مطرح می‌شود که فردی دارای اختلال در زبان و مهارت‌های مربوط به آن است، به این معنا است که دریافت و فهم وی از شنیدن و خواندن و بیان کلمات گفتاری و نوشتاری، به‌صورت غیرعادی، ناهنجار و نقش ارتباطی زبان وی مختل است. اختلال زبانی کودکان آسیب‌دیدهٔ شنوایی، کم و بیش در کلّیهٔ مؤلّفه‌های‌عملکردی زبان، یعنی شکل واج‌شناسی[5]، نحو[6]، ساخت‌واژه[7]، محتوا (معناشناسی[8])، و استفاده از زبان (کاربردشناسی[9])، چه در حوزهٔ گفتار و چه در حوزهٔ نوشتار (درک و بیان)، مشاهده می‌گردد (جعفری،۱۳۹۱، یعقوبی،۱۳۸۲).

در مقولهٔ آموزش‌وپرورش کودکان دارای آسیب شنوایی به‌کارگیری روش‌هایی با تکیه صِرف بر مسیر شنوایی و تأکید بر پردازش شنیداری که از نقاط ضعف آن‌هاست، نه تنها پیشرفت مناسبی در این کودکان ایجاد نمی‌کند، بلکه موجبات از دست رفتن زمان طلایی فراگیری زبان را نیز در این کودکان فراهم می‌کند.

1- Bench J
2- Adams c
3- Brown B
4- Edwards M.
5- Phonology
6- Syntax
7- Morphology
8- Semantics
9- Pragmatics

رویکرد خاص این برنامه‌ی درسی بر آموزش مهارت‌های زبانی استوار است و در این راستا ذکر دو مطلب لازم است:

الف) تقدم زبان دریافتی بر زبان بیانی

مطالعات انجام شده حاکی از آنند که درک زبانی مقدّم بر تولید آن است؛ به این ترتیب که ابتدا کودک صورت آوایی واژه را از محیط اطراف خود می‌شنود، سپس تجربه‌ی محیطی هم‌زمان با ادا کردن واژه روی می‌دهد. به عنوان نمونه، کودک ابتدا واژه «مامان» می‌شنود و سپس با دیدن مادر خود که تجربه‌ی محیطی محسوب می‌شود، می‌تواند واژه را به مفهوم آن مرتبط کند. ضرورتاً چنین وضعیتی وجود دارد که فهم گفتار بر تولید گفتار مقدم است. بنابراین تولید گفتار به فهم آن وابسته است و پیشرفت آن مستلزم پیشرفت فهم گفتار می‌باشد (استاینبرگ[1]، ۱۳۸۱).

این موضوع در ارتباط با درک متن نوشتاری از طریق خواندن و بیان نوشتاری از طریق نوشتن هم صادق است. به لحاظ تجربی نیز قابل اثبات است و گزارش‌ها و مشاهدات همکاران و والدین آن را اثبات می‌نماید. تحقیقات انجام شده بر روی کودکان ناشنوا مؤید این نکته است که تولید گفتار و نوشتار بدون درک آن امکان‌پذیر نیست و در نتیجه فراگیری زبان بدون درک آن حاصل نمی‌گردد، امّا بدون تولید، این امکان وجود دارد.

در این محتوای آموزشی نیز در توالی فعّالیّت‌ها و تمرین‌ها ابتدا بر درک زبانی سپس بر بیان زبان تأکید شده است و به همکاران توصیه می‌شود از همه‌ی امکانات و روش‌های کلامی و غیرکلامی(حرکات بیانگر، اشارات، تصویرها، کارت‌های نوشتاری و...) برای درک و بیان کامل‌تر و بهتر استفاده کنند.

1 - Steinberg

ب) استفاده از خواندن و نوشتن در ارتقای سطوح مختلف زبانی در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی

خواندن فقط یک فعّالیّت آسان و لذّت‌بخش نیست؛ خواندن یک زبان دیداری است و در رشد واج‌شناسی و دستور بیانی اهمّیّت بالایی دارد. فرض اصلی آن است که ایجاد ارتباطات نحوی و بهبود بهرهٔ دستوری در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی از طریق خواندن و نوشتار با استفاده از حافظهٔ بینایی نسبت به روش‌هایی که فقط از مسیر شنیداری و حافظه کلامی استفاده می‌کنند، بهتر و سریع‌ترحاصل می‌شود.

یادگیری قواعد دستوری (صرف‌ونحو) از طریق شنیداری نیازمند نگهداری جملات ۵ الی ۶ کلمه‌ای در حافظه فعّال و پردازش ارتباطات معنایی و دستوری درون جمله است و این در حالی است که دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی ممکن است قادر به چنین کاری نبوده، فرصت یادگیری این قواعد را از این طریق از دست می‌دهند.

امّا با استفاده از گفتارخوانی، نوشتار، اشارات این تکلیف برعهده حافظه بینایی بوده و شاید دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی راحت‌تر بتوانند قواعد را به خاطر سپرده و در نتیجه تکرار، آن‌ها را استفاده کنند.

به نظر می‌رسد شاید دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی می‌توانند به‌طور مستمر یک ذخیرهٔ الگوی بینایی از کلمات نوشتاری بسازند، همان‌طور که از کلمات گفتاری یک الگوی صوتی ذخیره می‌کنند، سپس هردوِ این ذخیره‌ها با معنی کلمه (دانش معنایی) و گرامر (دانش صرف و نحو) و سیستم تولید گفتار (حرکتی واجی گفتار) مرتبط می‌شوند.

بنابراین آن‌ها می‌توانند کلمات و جملات را با صدای بلند بخوانند و نیز تفکّراتشان را در کلمات و جملات شفاهی و نوشتاری بیان کنند و زبان را به‌کار ببرند.

دانش‌آموزان با آسیب شنوایی با استفاده از آموزش علاوه‌بر به‌کارگیری سریع‌تر واژگان نوشتاری در گفتار، سازماندهی این کلمات در ساختارهای دستوری و برقراری ارتباطات معنایی کلمات

در قالب جملات را نیز، بهتر و سریع‌تر شکل می‌دهند و به‌طورکلّی می‌توان بیان نمود، خواندن و نوشتن، حوزه‌های مختلف زبان در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و می‌تواند راه ویژه‌ای برای بهبود ساختارهای دستوری در زبان گفتاری و نوشتاری دانش‌آموزان با آسیب شنوایی باشد.

بنابراین عقیده بر آن است که در آموزش این کودکان علاوه بر آموزش از طریق مهارت‌های شفاهی، خواندن و نوشتن آموزش و از طریق خواندن و نوشتن می‌تواند منجر به افزایش لغات جدید و تلفّظ بهتر کلمات شود. همچنین می‌تواند ساختارهای دستوری و معنایی را در دانش‌آموزان با آسیب شنوایی بهتر و سریع‌تر ارتقا دهد و طول جمله‌ها را به صورت یک جمله کامل با صرف و نحو صحیح و معنای مناسب اضافه کند و زمینهٔ مناسبی برای کاربرد زبان فراهم آید.

از این‌رو تقویت مهارت‌های زبانی با تأکید بر مهارت‌های کتبی زبان در کنار مهارت‌های شفاهی، به ویژه نوشتن فعّال، هدف اصلی آموزش است. سطوح و مراحلی برای آموزش مهارت‌های زبان وجود دارد.

اهداف برنامه درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

اهداف این برنامه‌ی درسی، با توجّه به عناصرِ پنج‌گانه‌ی برنامه درسی ملّی: «علم، تفکر، ایمان، اخلاق، عمل» و با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی در مهارت‌های زبان‌آموزی (درکی و بیانی/ شفاهی و کتبی)، به شرح زیر است:

آشنایی با ساختار و محتوای کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم

نگرش شبکه‌ای در تدوین ساختار و محتوای کتاب‌های زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش وجود دارد. در این نگرش، همهٔ اجزا و عناصر سازندهٔ درس‌ها از پایهٔ اوّل تا پنجم و در هر پایه، به یکدیگر پیوسته و درهم تنیده‌اند. توجّه به این ویژگی، ذهن را در یادگیری و آموزش جهت می‌دهد و درک و دریافت را آسان می‌سازد. توجّه به نگرش شبکه‌ای و کاربست آن چند فایده دارد:

الف) فضای فکری و محتوایی را رنگی ویژه می‌بخشد.

ب) ذهن زبان‌آموز و مخاطب را جهت می‌دهد.

پ) یادگیری را ساده‌تر و درک و دریافت را آسان می‌سازد.

ت) بر پایهٔ این نگرش، تمام اجزا و عناصر سازندهٔ درس‌ها به‌هم‌پیوسته و درهم تنیده‌اند.

محتوای کتاب‌ها در هر پایهٔ دورهٔ ابتدایی، از اصول توالی «ساده به مشکل»، «جزء به کل» و «عینی به ذهنی» پیروی می‌کند. این محتوا بر برخی از عناصر خاص نظام زبانی مثل: ساخت دستوری[1] و نقش زبانی تأکید دارد که به صورت پشت‌سرهم، در یک توالیِ خطّی قرار می‌گیرند و زبان‌آموز در کاربرد واقعی، باید این عناصر (اجزا) را با هم ترکیب کند (رابینسون،۲۰۰۹).

در تهیّهٔ محتوای این کتاب‌ها، گزینش عناصر زبانی و روند آموزش سعی شده‌است تا به روند طبیعی رشد گفتار و زبان و آنچه کودک به‌تدریج در گذر از مراحل رشد دریافت می‌کند،

۱ـ در این کتاب‌ها آموزش دستور زبان فارسی به‌صورت مستقیم و رسمی صورت نمی‌گیرد.

توجّه شود و محتوای کتاب تا آنجا که ممکن است با نیازهای دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی و مطالب کتاب‌های درسی موجود هماهنگ و سازگار گردد. اگر چه بنابر دلایلی ضروری ممکن است در مواردی هم‌خوانی لازم مشاهده نشود.

گسترش و تثبیت مهارت‌های آموخته‌شده در بافت طبیعی زندگی دانش‌آموزان به همکاری والدین نیاز دارد، لذا تکالیفی در کتاب‌ها پیشنهاد شده است تا با کمک والدین، انجام شود. همچنین فعّالیّت‌های انجام شده در کلاس، با توجّه به شرایط و موقعیت‌های طبیعی موجود در خانه، تکرار و تمرین می‌گردند.

برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم با توجّه به اهداف تعیین‌شده در راستای راهبردهای آموزشی زبان‌آموزی، در قالب کتاب معلّم (بخش دوم) و کتاب درسی طرّاحی شده‌است.

کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم با ۱۴ درس (۱۰ درس از این ۱۴ درس را نگارش تشکیل می‌دهد) و فعّالیّت‌های دوره‌ای، در شکلی علمی و هدفمند، به تقویت همهٔ مهارت‌های زبانی پرداخته‌است.

در بخش دوم این کتاب نیز به صورت درس‌به‌درس، راهنمایی‌هایی کاربردی، جهت اِشراف معلّمان به محتوای کتاب درسی آمده‌است. در هر درس این عناوین وجود دارد:

در قسمت اوّل هر درس، عنوان، هدف، انتظارات، وسایل، نکتهٔ دستوری (در صورت نیاز)، زمان‌بندی و روش‌های تدریس پیشنهادی آن درس.

در قسمت دوم فعّالیّت‌های پیشنهادی برای چگونگی تدریس موضوع درسی.

در قسمت سوم نکته‌هایی که معلّم در هنگام فرایند یاددهی- یادگیری باید به آن‌ها توجّه داشته باشد.

در قسمت چهارم و پایانی هدف و چگونگی و گاهی بر حسب نیاز حلّ تمرین‌هایی از کتاب درسی.

همان‌طور که مشاهده می‌شود تفاوت‌هایی بین بخش دو کتاب معلّم (راهنمای تدریس) این برنامهٔ درسی با سایر کتاب‌های مشابه وجود دارد که برحسب ضرورت و نیاز دانش‌آموزانِ دارای آسیب‌شنوایی و معلّمین گرامی تصمیم‌گیری شده‌است.

در ادامه، ساختار کتاب درسی به‌تفضیل در قالب جدول ارائه شده‌است.

نمای ساختار و محتوای کتاب‌های زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

پایه / درس	اول مقدماتی	اول تکمیلی	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۱	یادآوری و گسترش واژگان	کلمات اشارهٔ « این» / «آن»	زمان حال	کلمهٔ پرسشی «چه کار» نگارش۱	حـــروف ربـط «و»	نگارش اوّل- درک، بیان و توصیف: رنگ و شکل	توصیف انسان
۲	یادآوری و گسترش واژگان مربوط به گروه‌های مختلف	کلمه‌های اشارهٔ «این» و «آن» در جمله	کلمه‌های پرسشی «چه چیزی»/ «چه چیزهایی»	کلمهٔ پرسشی «چه» نگارش۲	نگارش اوّل	حرف اضافهٔ «برای»	عناصر داستان (۱)
۳	طبقه‌بندی معنایی واژگان	است / هستند	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته اوّل شخص مفرد	«همه، هیچ، هر» نگارش۳	نگارش دوم	نگارش دوم درک، بیان و توصیف : اندازه و جنس	عناصر داستان (۲)
۴	درک و کاربرد مفاهیم «بله» و «خیر» در پرسش و پاسخ	صفت	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته اوّل شخص جمع	قید۱/ کلمهٔ پرسشی «چگونه» نگارش۴	حرف اضافهٔ «تا»	کلمهٔ پرسشی «کدام»	عناصر داستان (۳)
۵	فعل‌های سادهٔ لازم با نهاد سوم شخص مفرد در جمله‌های دوکلمه‌ای	است / هستند و ...	کلمه‌های پرسشی «چه کسی»/ «چه کسانی»	قید۲/ کلمهٔ پرسشی «چه وقت» نگارش۵	نگارش سوم	نگارش سوم درک، بیان و توصیف : قسمت‌ها و کار/کاربرد	عناصر داستان (۴)
۶	کلمه‌های جمع	نیست / نیستند و...	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته دوم شخص مفرد	ضمیر "خود" نگارش۶	نگارش چهارم	حرف ربط « یا »	عناصر داستان (۵)
۷	حرف ربط «و» بین کلمه‌ها	ترکیب وصفی	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته دوم شخص جمع	قید۳/ زمان آینده نگارش۷	حرف ربط «ولی» بین دو جمله	نگارش چهارم درک، بیان و توصیف : لامسه و بویایی	عناصر داستان (۶)
۸	فعل‌های سادهٔ لازم با نهاد سوم شخص جمع در جمله‌های دوکلمه‌ای	«داشتن» و «نداشتن»	فعل‌های مرکّب	قید۴ نگارش۸	نگارش پنجم	نگارش پنجم درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن	داستان نویسی (۱)
۹	ضمیرهای‌فاعلی اوّل شخص مفرد و جمع با افعال سادهٔ لازم در جمله‌های دوکلمه‌ای	جمله‌های پرسشی	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته سوم شخص مفرد	کلمهٔ پرسشی چند(تا)، چندم، چندمین	تمایل به انجام دادن یک فعّالیّت می‌خواهم / دوست دارم/ و...	کلمهٔ پرسشی «چرا»	داستان نویسی (۲)

پایه / درس	اول مقدماتی	اول تکمیلی	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۱۰	ضمیرهای فاعلی دوم شخص مفرد و جمع با فعل‌های سادهٔ لازم در جمله‌های دوکلمه‌ای	فعل‌های گذرای ساده در زمان گذشته	ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته سوم شخص جمع	فعّالیّت‌های تکمیلی	نگارش ششم	نگارش ششم درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها۱	فعّالیّت‌های دوره‌ای
۱۱	ضمیرهای فاعلی سوم شخص مفرد و جمع با فعل‌های سادهٔ لازم در جمله‌های دوکلمه‌ای	ترکیب اضافی	فعل‌های «بود، بودم و .../ شد، شدم و...»	_____	نگارش هفتم	نگارش هفتم درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها۲	_____
۱۲	فعل‌های منفی سادهٔ لازم در جمله‌های دوکلمه‌ای	کاربرد ترکیب‌های وصفی و اضافی در جمله	حرف اضافهٔ «یا»	_____	حرف ربط «اگر»	نگارش هشتم درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها۳	_____
۱۳	_____	فعّالیّت‌های تکمیلی	حرف اضافهٔ «در»	_____	نگارش هشتم	نگارش نهم توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه/ مقولهٔ۱	_____
۱۴	_____	_____	کلمهٔ پرسشی «کجا»	_____	می‌توانم، ... / نمی‌توانم، ...	نگارش دهم توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقهٔ/ مقولهٔ۲	_____
۱۵	_____	_____	حرف اضافهٔ «به»	_____	نگارش نهم	فعّالیّت‌های دوره‌ای	_____
۱۶	_____	_____	حرف اضافهٔ «از»	_____	فعّالیّت‌های تکمیلی	_____	_____
۱۷	_____	_____	فعّالیّت‌های تکمیلی	_____	_____	_____	_____

نمای ساختار و محتوای کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی پایه‌ی پنجم

درس پانزدهم	فعّالیّت‌های دوره‌ای
درس چهاردهم	نگارش دهم
درس سیزدهم	نگارش نهم
درس دوازدهم	نگارش هشتم
درس یازدهم	نگارش هفتم
درس دهم	نگارش ششم
درس نهم	کلمهٔ پرسشی«چرا»
درس هشتم	نگارش پنجم
درس هفتم	نگارش چهارم
درس ششم	حرف ربط «یا»
درس پنجم	نگارش سوم
درس چهارم	کلمهٔ پرسشی «کدام»
درس سوم	نگارش دوم
درس دوم	حرف اضافهٔ «برای»
درس اوّل	نگارش اوّل
کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی	

مهارت‌های زبان‌آموزی در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی پایهٔ پنجم

۱- مهارت گوش کردن

درک شنیداری پیش‌نیاز سایر مهارت‌های زبانی از جمله خواندن است. شنیدن هم مانند دیگر مهارت‌ها، به پرورش و مراقبت نیاز دارد. مهارت خوب گوش‌دادن و از راه گوش، ذهن و زبان را پروردن، گام‌ها و مراحلی دارد تا مبتنی بر برنامه و اهداف زبان‌آموزی تربیت گردد و به رشد مؤثّری برسد. اگر خوب‌شنیدن به معنای گوش‌کردن، درست اتّفاق بیفتد درک شنیداری هم در پی آن، حاصل خواهدشد.

گام‌های فرایند گوش‌دادن و رسیدن به ادراک شنیداری عبارت‌اند از:

گام اوّل، **تمرکز شنیداری:** دانش‌آموزان با تمرکز کافی به جمله‌ها و متن شنیداری[۱] گوش دهند.

گام دوم، **درک شنیداری:** اطّلاعات صریح جمله‌ها و متن شنیداری را درک کنند.

گام سوم، **تشخیص و یادسپاری:** سیر رویدادهای جمله‌ها و متن شنیداری یا نوشتاری را به خاطر بسپارند.

گام چهارم، **برهم‌نهی یا تلفیق:** اطّلاعات متن شنیداری را تلفیق کنند.

گام پنجم، **کشف و معناسازی:** اطّلاعات متن شنیداری را تفسیر کنند.

مهارت گوش‌کردن در دانش‌آموزان باآسیب شنوایی

رفتارها و مهارت‌های زبانی از طریق تجربه با محیط به دست می‌آید و به صورت سطوح متوالی و یا سلسله مراتبی تکامل می‌یابد. ترتیب این سلسله مراتب به صورت احساس، ادراک، تصویرسازی و مفهوم‌سازی است. هرگاه پایین‌ترین سطح یعنی «احساس» دچار نقص شود، یعنی همـان چـیزی که در کودکان آسیب‌دیده‌ی شنوایی رخ می‌دهد، سطوح بالاتر هم دست خوش آسیب می‌شوند (هوسپیان، ۱۳۷۴).

گوش دادن اوّلین مهارت زبانی است که فرد در جریان رشد خود فرا می‌گیرد. آسیب شنوایی بر کسب مهارت گوش کردن تأثیر منفی می‌گذارد.

۱- منظور از متن شنیداری در این کتاب، هر آنچه به صورتِ شفاهی در فرایند یاددهی و یادگیری‌به دانش‌آموزان ارائه می‌شود، است.

در صورت به کارگیر نگرفتن وسایل کمک شنیداری و توان‌بخشی و نبودن آموزش صحیح و کافی، دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی در کسب سایر مهارت‌ها، یعنی گفتار، خواندن و نوشتن به مشکلات متعددی دچار خواهند شد (کونر[1] و زولان[2]، ۲۰۰۴و پاور[3] و لی[4]، ۲۰۰۰). این امر بر یادگیری و مشارکت فعّال آن‌ها در فعّالیّت‌های آموزشی بسیار مؤثّر است. به هر صورت در برخی دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی که به دلایل مختلف امکان استفادهٔ بهینه از شنوایی وجود ندارد، از توانایی‌های دیداری آن‌ها برای درک معنا از طریق گفتارخوانی، لب‌خوانی و اشارات، حرکات بدنی و... استفاده می‌شود.

فعّالیّت‌های مربوط به گوش کردن

در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش جداسازی کامل مهارت‌ها از یکدیگر به دلیل ویژگی‌های دانش‌آموزان دارای آسیب‌شنوایی امکان‌پذیر نیست و وقتی صحبت از درک می‌شود مجموعه‌ای از فرایندهای درکی از جمله درک در دیدن، شـنیدن (گوش کردن) و خواندن مدّنظر است که بنابر ضرورت، محرّک لازم، به‌تنهایی یا در کنار سایر محرّک‌های ادراکی، به دانش‌آموز ارائه می‌شود.

در تمرین «ببینید، بشنوید و بگویید» یا در اجرای مراحل درنظر گرفته‌شده در درس‌های نگارش به‌طور مشخّص‌تری به پرورش این مهارت توجّه شده‌است. دانش‌آموز پس از دیدن تصاویر، به‌دقّت به معلّم خود گوش می‌دهد (در صورت نیاز لب‌خوانی و گفتارخوانی می‌کنند) و آنچه را معلّم خواسته‌است نشان می‌دهد، مرتّب می‌کند یا به پرسش معلّم پاسخ می‌دهد. در این مرحله معلّم لازم است از توانایی درک موضوع درسی موردنظر توسّط دانش‌آموز اطمینان حاصل کند و کار را ادامه دهد.

در همهٔ تمرین‌ها به اقتضای نیاز پیش‌آمده، شاید لازم باشد که معلّم برای درک بهتر و مؤثرتر، آن‌ها را در کلاس به شکل شفاهی اجرا کند، سپس خواندن و نوشتن را از دانش‌آموزان بخواهد.

1- Conner
2 - Zwolan
3- Power
4- Leigh

۲- مهارت سخن گفتن

توانایی سخن‌گفتن عامل مهمّی در رشد و شکوفایی فکری به‌شمار می‌آید. سلامت دستگاه شنوایی، رشد بدنی و ذهنی، حضور در اجتماع و محیط، از عوامل مؤثّر در سخن‌گفتن و تکامل گفتارند. تنها در این شرایط کودک می‌تواند سخن‌گفتن را آغاز کند و دریافت‌های خود را به کمک واژه‌ها آشکار سازد.

مهارت سخن گفتن در دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی

کودک طبیعی پس از چندین ماه گوش دادن و دقّت کردن در گفتار اطرافیان، سرانجام کلمه‌ها را بر زبان می‌آورد و در این زمان، افزون بر گوش دادن، تلاش می‌کند تا واژه‌های شنـیده شـده را تکرار کند و سخن گفتن را آغاز نماید.

کودکان شنوا در هنگام رشد، ناخودآگاه دستور زبان، یعنی یادگیری واژه‌های جدید، چگونگی ساخت واژه (صرف) و کنار هم نهادن آن‌ها و ساخت جمله (نحو) را می‌آموزند و پیوسته ایراد خود را با کمک محیط اصلاح می‌کنند. ولی کودکان دارای آسیب شنوایی، افزون بر بی‌بهره بودن از این رشد، ایرادها را نیز رفع نمی‌کنند و اختلالات در زبان بیانی نمایان می‌گردد (گورابی، ۱۸۳۱).

در کودکان دارای آسیب شنوایی، ناتوانی در دریافت صداهای گفتاری مانع از درک صحیح صداها و کشف ویژگی‌های تولیدی، حرکتی و صوتی می‌گردد. از این رو برای آن‌ها درک و بیان تعدادی از صداها، به‌ویژه صداهایی با فرکانس خاص که توان شنیدن آن‌ها را ندارند (مانندِ س، ش، ز، و...)، دشوار است.

به دلیل نداشتن حساسیت شنیداری نسبت به پاره مهارت‌های آوایی زبان فارسی (مانند تکیه، مکث، زیر و بمی، کشش آوایی)، این موارد را در گفتارشان به کار نمی‌برند و در یادگیری و کاربرد واژها و جمله‌سازی (توانایی ترکیب کلمه‌ها در قالب دستوری مناسب برای بیان جمله‌های معنادار) دچار مشکل می‌شوند.

این کودکان در فراگیری گفتار و برقراری ارتباط کلامی با دیگران با موانعی مواجه می‌شوند و در طیفی از مشکلات در گفتار قرار می‌گیرند که در یک سر آن فردی بدون یا با حداقل کلام شفاهی است و در سر دیگر آن فردی است که دارای ارتباط کامل کلامی است. پس توانایی سخن گفتن در دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی وابسته به عوامل مختلف در طیف وسیعی قرار دارد و این به معنای عدم توانایی ارتباط با دیگران نیست، بیشتر افراد با آسیب شنوایی می‌توانند در صورت نیاز در کنار یا در غیاب گفتار از اشارات، حرکات بدن و ... برای رساندن پیام کمک بگیرند.

فعّالیّت‌های مربوط به سخن گفتن

در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش به سخن‌گفتن توجّه خاصِی شده‌است و در هریک از تمرین‌ها به ویژه در «بازی کنید و بیاموزید»، «ببینید بشنوید و بگویید»، بازگویی جمله‌ها و توصیفات از معلّم خواسته می‌شود که در کنار توجّه به سایر مهارت‌های زبانی در فرایند یاددهی و یادگیری حتماً از دانش‌آموزان بخواهند که بسته به توانایی خودشان گفتار هم داشته باشند.

در همهٔ درس‌ها و فعّالیّت‌های مربوط به نگارش ابتدا باید دانش‌آموز در قالب فعّالیّت کلاسی و با مشارکت دوستان خود مهارت صحبت کردن مرتبط با تمرینات را به‌دست آورد، سپس پرداختن به نگارش و بیان از طریق نوشتن، هدف آموزشی قرار گیرد. البته بازگویی جمله‌ها و توصیفات یا رونویسی و بازنویسی آن‌ها برای تثبیت آموخته‌ها در هر فعّالیّت و تمرین تأکید می‌شود.

در تمامی تمرین‌هایی که قرار است برای تصویر یا چیزی، یک یا چند جمله در قالب توصیف گفته و نوشته شود، لازم است (گفته‌ها و نوشته‌ها) پس‌از اطمینان معلّم از درک موضوع آموزشی توسط دانش‌آموزان، شکل بگیرد.

مهارت خواندن

خواندن یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زبانی است که در دوره‌ی ابتدایی به‌طورخاص مورد توجّه است. خواندن دارای سطوح مختلفی است. سطح اوّل خواندن، که روخوانی است، در اهداف برنامهٔ درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش به‌طور مستقیم مورد توجّه نیست. سطح دوم خواندن، که درک متن نوشتاری است، از طریق تمرکز بر خواندن، دیده، خوانده و شنیده‌گویی (درک اوّلیّه)، رسیدن به استنباط و در نهایت تلفیق و تفسیر اطلاعات متن صورت می‌گیرد.

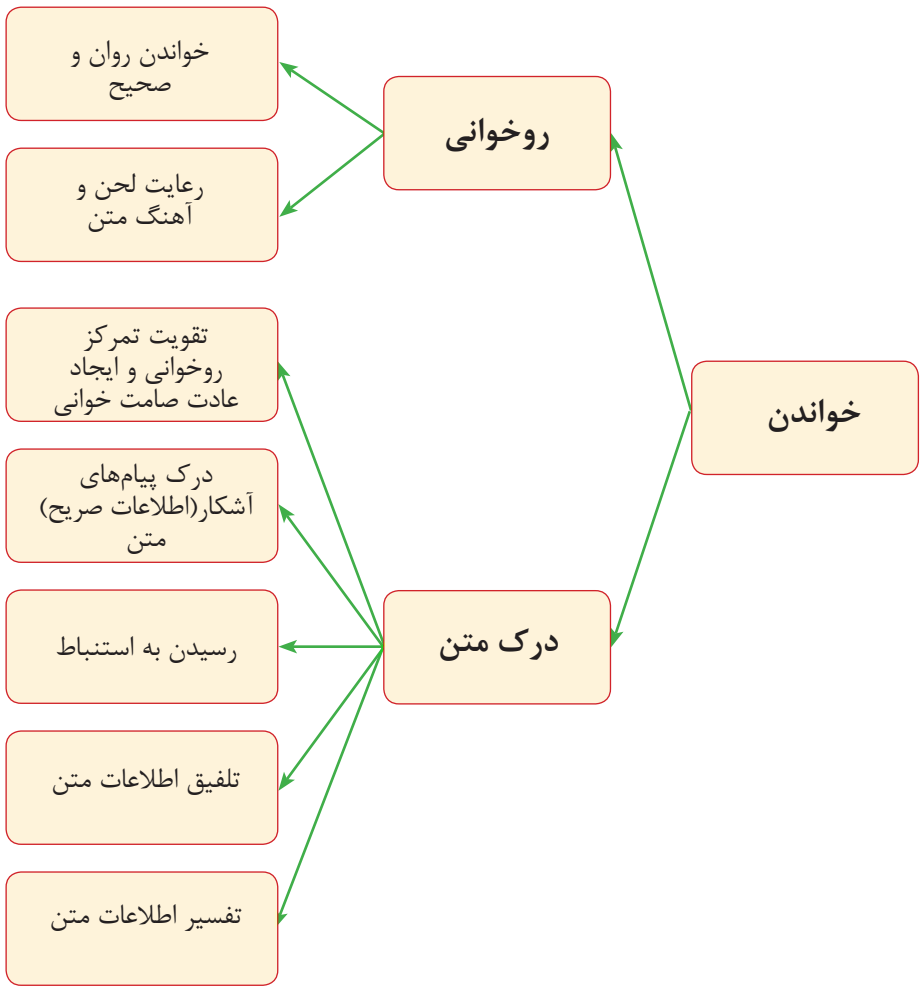

در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم، تمرکز بر خواندن و همهٔ سطوح درک متن متناسب [1] با توانایی‌های دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی مورد توجّه قرار گرفته‌است.
واژه‌ها با درک متون خواندنی و شنیدنی، همچنین با سخن‌گفتن و نوشتن گسترش می‌یابند. این گسترش در همهٔ درس‌ها و به‌طور مشخّص‌تر در نگارش‌ها مورد توجّه قرار گرفته و در طراحی تمرینات اعمال شده‌است.
آشنایی این دانش‌آموزان با اجزای جمله و توانایی اینکه جمله را به اجزای آن خرد کنند یا کلمه‌ها را کنار هم بگذارند و جمله بسازند درک خواندن و شنیدن آن‌ها را تقویت می‌کند. ایجاد این آشنایی در اهداف و موضوعات درسی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش، به صورت روشن‌آمده‌است .
تحقیقات بیانگر آن است که بسیاری از دانش‌آموزان از مهارت روخوانی برخوردارند و متن را با صدای بلند و روان و صحیح می‌خوانند امّا در بازیابی اطّلاعات متن و تعبیر و تلفیق مطالب، عملکرد ضعیفی دارند. پیامد این درک ضعیف متن، در تمامی دروس نمود خواهدیافت.

مهارت خواندن در دانش‌آموزانِ دارای آسیب شنوایی

مطابق الگوی یادگیری زبان، «درک» مقدّم بر «بیان» است . ادراک بستگی شدیدی به دریافت صحیح فرد از وقایع گفتاری و نوشتاری دارد و هر شخصی با دریافت کامل و صحیح محرّک زبانی و با استفاده از قوانینی که آموخته‌است دریافت‌های کلامی یا نوشتاری خود را رمزگشایی می‌کند و منظور فرستندهٔ پیام را می‌فهمد (آدامز و براون و ادواردز، ۱۹۹۸).
روخوانی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی نیز به دلیل اختلال در تولید آواهای گفتاری و رعایت نکردن مهارت‌های آوایی زبان فارسی و... در طیفی از خوب تا نامفهوم خواندن قرار می‌گیرد که به عوامل مختلف از جمله شدّت آسیب شنوایی بستگی دارد.
در کودکان کم‌شنوا دریافتِ ناکافی و نامناسبِ زبانی، موجب محدود شدن دریافت‌های کلامی و به تبع آن، تفکّر می‌شود و به موازات آن درک نوشتاری این گروه مختل می‌گردد و این

۱- برای آگاهی و مطالعهٔ سطوح مربوط به درک متن به کتاب راهنمای معلّم فارسی پنجم صص ۲۱- ۱۱ مراجعه فرمایید.

کودکان در درک مطلبِ خوانده شده ناتوان‌اند(بنچ ۱۹۹۲، کاکوجویباری- شریفی، ۲۰۱۰). زیرا برای درک مطلب خوانده‌شده، آشنایی با دستور زبان و نقش‌های دستوری کلمه‌ها در کنار توانایی رمزگشایی هر کلمهٔ نیاز است (نیک‌خو ، ۱۳۸۹). بنابراین عدم درک مطلب خوانده‌شده در دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی موجب می‌گردد که دانش‌آموزان به مهارت اندیشیدن دست نیابند. از طرفی، زمانی که اندیشیدن و خلّاقیّت در امر یادگیری نادیده گرفته شود، این فرایند به‌تدریج خسته‌کننده و کسالت‌آور خواهد شد. در حالی‌که اگر دانش‌آموزان بتوانند انواع متون را به صورت هدفمند و همراه با درک و آگاهی بخوانند، از کسب دانش فراتر خواهندرفت و یادگیری برای آن‌ها، پویا و لذّت‌بخش خواهدشد.

فعّالیّت‌های مربوط به خواندن

کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم برای تقویت توانایی ادراکی زبان‌آموزان از موضوع آموزشی نگاه ویژه‌ای به درک متن دارد. انتخاب موضوعات و اهداف آموزشی بر مبنای آشنایی دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی با دستور زبان فارسی و نقش و جایگاه دستوری و معنایی کلمه‌ها در کنار توجّه به گسترش خزانهٔ لغات و روابط معنایی بین آن‌ها، در راستای دست یافتن به این هدف بوده‌است.

ارائهٔ کارت نوشتاری به هنگام اجرای تمرینِ «بازی کنید و بیاموزید»، توجّه به کلمه‌ها و جمله‌های کلیدی در تمرین‌های «ببینید، بشنوید و بگویید»، فعّالیّت‌های «با صدای بلند بخوانید»، «انتخاب درست و نادرست»، «حذف جمله/جمله‌های نامربوط»، «درک جمله‌ها و متن نوشتاری از طریق وصل کردن، علامت زدن، پرکردن جاهای خالی، درک پرسش‌ها و پاسخ‌دهی و...» از جمله فعّالیّت‌های مربوط به خواندن در این کتاب است.

خواندن جمله‌ها در تمرین «با صدای بلند بخوانید»، علاوه بر تقویت تمرکز خواندن، موضوع و هدف آموزش و جایگاه آن را به دانش‌آموز یادآور می‌شود و به فرایند درک کمک می‌کند.

در فعّالیّت‌های پیشنهاد شده در هر درس کتاب معلّم و در تمرین‌های کتاب درسی به سطوح مربوط به درک متن، دیده، خوانده و شنیده‌گویی (درک اوّلیّه)، استنباط، تلفیق و تفسیر

اطّلاعات متن توجّه شده است که تمام یا بخشی از اهداف آموزشی و یادگیری در آن‌ها تأمین شده‌است. این به دلیل ویژگی‌های دانش‌آموزانِ دارای آسیب شنوایی و تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری صورت می‌گیرد. معلّمین می‌توانند متناسب با توانایی‌های دانش‌آموزان خود در هنگام دادن تمرین‌های تکمیلی، این سطوح را مدّنظر قرار دهند.

مهارت نوشتن

نوشتن یکی از مهارت‌های زبانی است که از طریق آن شخص می‌تواند اندیشه‌ها، باورها، احساسات و تجربه‌های مرتبط با دیدن، شنیدن و خواندن را به نوشتار تبدیل کند.

نوشتن نیز مانند خواندن شامل دو سطح است. املا از سطوح مقدّماتی آن است که خود شامل مراحلی است که از آن جمله می‌توان به نوشتن درست نشانه‌ها، توانایی تبدیل نشانه‌های آوایی به نوشتاری و توانایی خوانا و زیبانویسی اشاره کرد. این سطح در کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش به صورت مستقیم مد نظر قرار نگرفته است.

سطح دوم نوشتن نگارش و انشاست. هر نوع نوشتنی(حروف، کلمه، جمله) را نگارش می‌گویند که دارای الگوی ثابت، تغییرناپذیر و قالب‌مند است، نگارش برای رساندن پیام مستقیم است امّا انشانویسی نوشتنی فعّال است که با آن فکر و تخیل به کار می‌افتد. از اهداف نوشتن این است که دانش‌آموزان بتوانند از طریق نوشتن، نیازمندی‌های آنی خود را در برقراری ارتباط با دیگران به خوبی برآورند و بتوانند آنچه را که خود به آن می‌اندیشند و می‌خوانند به دیگران بگویند و یا بنویسند. برای نوشتن و انشا لازم است دانش‌آموزان پیش‌نیازهایی را طی کنند و مهارت‌هایی را کسب نمایند برای نمونه:

- جمله‌سازی با واژه‌های متفاوت به صورت شفاهی و کتبی(جمله‌نویسی).
- تکمیل جمله‌های ناقص به کمک واژه‌های مناسب، جهت تشخیص ارتباط بین اجزای جمله.
- نوشتن جمله برای کلمه‌های بهم‌ریخته.

- توصیف یک تصویر در قالب جمله.
- نوشتن داستان یا توصیف رویداد برای مجموعه‌هایی از تصاویر که به هم ارتباط دارند.
- ادامه‌ی جمله‌ای ناتمام در یکی دو سطر.
- پاسخ دادن به پرسش‌ها بعد از دیدن تصاویر یا خواندن جمله و متن.
- اجرای نمایش و بازی بعد از خواندن دستور کار.
- نوشتن نتیجه و پیام متن.
- خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی داستان یا متن گزارش دادن شفاهی یا کتبی از یک فعّالیّت.
- و ... (میرشفیعی، ۱۳۹۰).

از آنجا که جمله و بند (پاراگراف) از اصلی‌ترین اجزای انشا هستند، در این کتاب، به دلیل توانایی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی نگارش و نوشتن جمله و ایجاد زمینه برای نوشتن بند و بندنویسی از اهداف فرایند یاددهی- یادگیری قرار گرفته است و به تعمیق و تجربه‌های یادگیری در این زمینه اختصاص می‌یابد.

در کتاب‌های زبان‌آموزی، جمله‌سازی (و نگارش) چگونگی جمله‌سازی به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود. آن‌ها می‌توانند اوّلین تجربیات خلاقیت نوشتاری را کسب کنند، با انواع جمله‌های خبری، پرسشی، امری و تعجّبی آشنا شوند، جایگاه انواع مقوله‌های صرفی مثل گروه اسمی، ضمایر و... را در ساخت جمله بیاموزند و قواعد نحوی موجود در دستور زبان فارسی را غیرمستقیم تجربه کنند. در جمله‌نویسی دو اصل موردنظر است:

الف) پیام جمله، که باید از لحاظ معنایی و حقایق برون زبانی صحیح و متناسب باشد.

ب) ساخت نحوی جمله، که باید با اصول و قواعد ساخت جمله در زبان فارسی منطبق باشد.

به این ترتیب با گسترش جمله‌نویسی و آموزش چگونگی قرار دادن جمله‌ها در کنار هم و متن‌نویسی دانش‌آموزان، برای نگارش و نوشتن خلاق آماده می‌شوند و این گونه آموزش

نوشتن فعّال و خلّاق با برنامه‌ریزی مشخص تا پایان دوره‌ی ابتدایی ادامه می‌یابد. مراحل نوشتن خلاق در این محتوا از کلمه شروع می‌شود و به گروه (عبارت)، جمله و متن گسترش می‌یابد.

دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی و مسئله‌ی « نوشتن »

شاید بتوان گفت از میان مهارت‌های زبانی، سخت‌ترین گام برای این کودکان «نوشتن» (نگارش و انشا) است. مشاهده شده که بسیاری از قواعد حاکم برگفتار، از جمله قواعد دستوری در نوشتار نیز حکم‌فرماست. از این رو اختـلالات مشاهده شده در گفتار افراد دارای آسیب‌شنوایی در نوشتار آن‌ها نیز نـمود پیـدا می‌کند (بنچ، ۱۹۹۲). نوشتار این کودکان می‌تواند ویژگی‌های زیر را داشته باشد:

- ✓ جمله‌ها به سادگی گرایش دارد، با ساختارهای نحوی پیچیده‌ی بسیار کم ؛
- ✓ جمله‌ها ترتیب به‌هم ریخته‌ای از کلمات است، که بدون نظم، آرایش، توالی و پایانه‌ی صرفی قابل قبول؛
- ✓ از مترادف، متضاد، استعاره، حروف ربط و اضافه و حذف به قرینه بسیار اندک استفاده شده است (ابراهیمی،۱۳۸۸) ؛
- ✓ در بیان جملات آنان تطابق میان فعل و فاعل وجود ندارد(ویلیامز[1]، ۲۰۰۶) ؛
- ✓ تعداد و تنوع واژگانی محدود دارند؛
- ✓ بعضی از عناصر دستوری را حذف می‌کنند.

بنابراین ناتوانی در درک مطالب خوانده شده و در یادگیری دستور زبان، اختلال در جنبه‌های زبانی نوشتار و در آخر ناآگاهی از قواعد زبانی و درک نشدن رابطه‌ی بین واژه‌ها و نقش این روابط در بازنمایی وقایع، مهارت انتقال پیام از راه جمله‌نویسی، متن‌نویسی و انشا را برای کودکان آسیب‌دیده‌ی شنوایی بسیار دشوار می‌سازد (یعقوبی،۱۳۸۹).

این در حالی است که «نوشتن» علاوه بر مهارت‌های اساسی و پیش نیاز بودن برای کسب

1 -Willams

موفقیّت در تحصیل و مدرسه، می‌تواند نقش مهمی در زندگی روزانه‌ی افراد دارای آسیب‌شنوایی داشته باشد. آن‌ها برای ارتباط با افرادی فراتر از خانواده و با دوستان خود، برای فرستادن نامه، پیامک یا پست الکترونیک، پرکردن فرم و... از نوشتن استفاده می‌کنند. به ویژه اگر امکان استفاده از سایر راه‌های ارتباطی با دنیای افراد شنوا وجود نداشته باشد، «نوشتن» می‌تواند راهی برای ثبت خاطرات، انتقال ایده‌ها و افکار و احساساتشان باشد(رضایی و همکاران،۱۳۹۲).

فعّالیّت‌های مربوط به نوشتن

درکتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم، جمله‌سازی با معرّفی اجزای جدید زبانی و دستوری (حروف «برای»، «یا» و کلمه‌های پرسشی «کدام»، «چرا») صورت می‌گیرد. در این کتاب در ادامهٔ آشناکردن دانش‌آموزان با ابزارهای صوری انسجام گزاره‌های متن، ساخت جمله‌های مرکب هم‌پایه و ناهم‌پایه با استفاده از آموزه‌های سال‌های قبل و حرف ربط «یا» مورد توجّه و تأکید است. همچنین درس‌هایی به نام نگارش با هدف ایجاد توانایی در دانش‌آموزان برای نوشتن بندی ساده، پیوسته و منسجم در توصیف اشیا، پدیده‌ها، مکان‌ها یا واقعه و رویداد یا مقایسه توصیفی آن‌ها آورده شده‌است.

تمرین‌های کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم به صورتی طرّاحی شده‌است که تا تمرین سوم تمرکز فعّالیّت‌ها و تمرین‌ها بر مهارت‌های گوش کردن، سخن گفتن و خواندن است. امّا در تمرینات بعدی به مرور به مهارت نوشتن توجّه بیشتری می‌شود. به‌طوری‌که در آخرین تمرین هر درس، از دانش‌آموز انتظار می‌رود راجع به هدف و موضوع درس، مطلبی مستقل بنویسد.

در پایان درس چهاردهم، فعّالیّت‌های دوره‌ای پیش‌بینی شده‌است تا هم آموخته‌هایشان در سال‌های قبل و در پایان سال تحصیلی تعمیق و تثبیت شود و هم از آن‌ها به منظور ارزشیابی، در ابتدای پایهٔ ششم استفاده شود.

نگارش کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پنجم: درک و بیان بند توصیفی

فعّالیّت‌های این بخش از کتاب با هدف تقویت مهارت نوشتن به ویژه به صورت خودانگیخته و سوق دادن دانش‌آموزان به سمت نوشتن خلّاق و انشا است. اجرای تمرینات نگارش جلوه‌گاه اصلی توانایی نوشتاری دانش‌آموزان است.

اگرچه چهار مهارت زبان‌آموزی از دید کنش دانش‌آموز به دو مهارت زیر تقسیم می‌شوند:

الف) «فعّال یا تولیدی» سخن‌گفتن و نوشتن و ب) مهارت «انفعالی یا ادراکی» شنیدن و خواندن. امّا موضوع قابل تامّل، در هم تنیدگی و پیوستگی آن‌هاست که مهارت‌های فرا زبانی از جمله تفکّر و تحلیل را نیز پرورش می‌دهند.

در حال حاضر و در پی تغییر نگرش نسبت به زبان، برخی از متخصصان آموزشی، کسب صرف دانش زبانی را دیگر به معنای توانایی زبان‌آموز در برقراری ارتباط کامل و موفّق نمی‌دانند و به همین جهت علاوه بر مهارت‌های چهارگانه، لزوم کسب مهارت دیگری را نیز در فرایند آموزش زبان مورد تأکید قرار داده‌اند. از این مهارت تحت عنوان «مهارت پنجم» نام برده می‌شود. مهارت پنجم مقدّمه‌ای برای آمادگی زبان‌آموز و اعتماد به‌نفس بیشتر وی در جهت تولیدات شفاهی می‌باشد. اطلاق عنوان پنجم برای مهارت‌ها و توانایی‌های تفکّرمدارانه، به معنای وجود مهارت‌های اوّل تا چهارم در آموزش زبان و اولویّت‌های آن‌ها بر اساس اعداد نیست. اطلاق عدد پنج به مهارت پنجم الزاماً به معنای کسب این مهارت پس از مهارت نوشتن نمی‌باشد. به‌طوری که این مهارت در جایگاهی پیش از مهارت‌های گوش‌دادن و سخن‌گفتن قرار می‌گیرد و مقدّمه‌ای بر مهارت نوشتن محسوب می‌شود. مهارت پنجم به معنای تفکّر به تقویت مهارت نوشتن منجر می‌گردد (حقّانی، ۱۳۸۴، ص۵).

برای دستیابی به این مهارت‌های فرازبانی دانش‌آموزان با توجّه وکنجکاوی در محیط اطرافشان، ویژگی‌های حسّی گوناگونی را از موارد مختلف، از طریق حواسّ پنج‌گانه دریافت می‌کنند. این اطّلاعات را برای تشخیص تضادها، شباهت‌ها و تفاوت‌ها، مقوله‌بندی از طریق استنباط، تلفیق و

تفسیر مورد استفاده قرار می‌دهند. سپس درباره آن‌ها سخن می‌گویند و می‌نویسند. فرایندهای تفکر یعنی تفکر سازمانی، تحلیلی، انتقادی و خلاق در درک و بیان توصیف نقش اساسی دارند (لانگهر، ۲۰۰۸).

در این کتاب در فرایندی مرحله‌ای در ۱۰ درس نگارش درک شفاهی و خوانداری، بیان شفاهی و نوشتنِ «بند توصیفی» آموزش داده می‌شود. بند توصیفی در سطح نخست آن بیان همان چیزهایی که نویسنده دیده، شنیده، بو کرده، چشیده و لمس کرده‌است و می‌خواهد در نوشته خود به تصویر بکشد و توصیف کند. در درس‌های نگارش یک تا پنج به ترتیب از ویژگی‌های رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کار یا کاربرد، لمس، بو، مزه و شنیدن صدا برای توصیف‌کردن استفاده می‌شود. در این مرحله ما با تفکّر سازمانی روبه‌رو هستیم. در نگارش‌های ششم تا هفتم، با درنظرگرفتن این ویژگی‌ها می‌توانیم توصیفاتی بر مبنای تفاوت‌ها و شباهت‌های پدیده‌های گوناگون انجام دهیم تا ذهن دانش‌آموزان علاوه بر تفکّر سازمانی به سوی تفکّر تحلیلی سوق پیدا کند. با این آموزه‌ها و استفاده از همهٔ فرایندهای تفکّری، دانش‌آموزان می‌توانند توصیفاتی بر مبنای مقوله و طبقه برای موارد مختلف ارائه دهند؛ که در نگارش‌های نهم و دهم به این مهم پرداخته شده‌است.

بنابراین برای داشتن نوشتار توصیفی خوب که شامل بسیاری از جزئیّات حسّی واضح برای به تصویر کشیدن اشیا، پدیده‌ها، مکان‌ها یا واقعه و رویداد باشد، یکی از مهم‌ترین نکات جمع‌آوری داده‌ها با استفادهٔ هدفمند از حواسّ پنج‌گانه است. مهم‌ترین ابزاری که دانش‌آموزان برای شناخت پیرامون خود دارند، حواسّ آن‌هاست که معلّم باید آن را پرورش دهد، به‌طوری‌که نگاه‌کردن دانش‌آموزان به پدیده‌های اطرافشان با یک انسان معمولی متفاوت بوده، یا دقّت گوش‌دادن آن‌ها به‌گونه‌ای دیگر باشد و... . لازم است همکاران محترم در استفاده از روش‌های تدریس همواره به پرورش حواسّ پنج‌گانه دانش‌آموزان توجّه داشته باشند.

باید توجّه داشت مهارت نوشتن توصیفی را با استفاده از الگوسازی می‌توان آموزش داد. ارائهٔ توصیفات از چیزهای مختلف به درک و بیان چگونگی توصیف هرچیز توسّط دانش‌آموزان کمک

می‌کند. در نوشتن از ظرفیت تصویر برای پرورش گفتار و نوشتار بسیار بهره گرفته‌ایم.

نوشتار توصیفی خوب سازمان یافته‌است. از این‌رو از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها، ترتیبشان و نشان‌دادن چگونگی شکل‌گیری سر واژه یا سرنام (رشاجقک لب مش) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد. هر حرف این سر واژه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا یکی از ویژگی‌های رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کار یا کاربرد، لمس، بو، مزه و شنیداری را به شکل پشت‌سرهم و منظّم به یاد آورد.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (کیفی، توصیفی)

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از اندازه‌گیری میزان تغییرات انجام شدهٔ یادگیری و قضاوت دربارهٔ عملکرد یادگیرندگان به‌منظور تصمیم‌گیری دربارهٔ ارتقای دانش‌آموزان وکسب اطمینان از اینکه آیا فعّالیّت‌های آموزشی معلّم و کوشش‌های دانش‌آموزان به نتایج مطلوب انجامیده است یا خیر؟

پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با رویکرد کیفی توصیفی از طریق افراد دخیل در فرایند یاددهی، یادگیری (معلّم، برنامه‌ریزان درسی، ارزشیابان و متربّی) با مؤلّفه‌هایی به شرح زیر ارزشیابی می‌شود:

- شناخت اهداف و انتظارات آموزشی.
- جمع‌آوری اطّلاعات.
- تحلیل و تفسیر اطلاعات.
- بازخورد.

با استفاده از ابزارهای گوناگون، از جمله:

الف) ثبت مشاهدات (فهرست وارسی یا چک‌لیست، واقعه‌نگاری).

ب) آزمون‌های عملکردی (کتبی، شناسایی، موقعیّت شبیه‌سازی شده، نمونهٔ کار).

پ) تکالیف درسی (فعّالیّت‌های یادگیری).

ت) خودسنجی و همسال سنجی.

ث) آزمون‌های مداد کاغذی.

ج) پرسیدن.

چ) سنجش والدین.

ح) پوشهٔ کار.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، با توجّه به حفظ شأن و کرامت انسانی یادگیرنده و با توجّه به عناصر تفکّر، ایمان، علم، عمل و اخلاق، صورت می‌گیرد و نتایج آن به صورت کیفی ارائه می‌شود. نتایج حاصل از ارزشیابی، دانش‌آموزان را به کشف توانایی‌ها ضعف‌ها و قابلیّت‌ها رهنمون می‌سازد و برنامه‌ریزی در جهت غنای یادگیری و استمرار در یادگیری را مدّنظر قرار می‌دهد. نظام ارزشیابی در پایه‌های مختلف دورهٔ ابتدایی براساس رویکرد فرایند محور و برای گذر دانش‌آموز از یک دورهٔ تحصیلی به دورهٔ دیگر، بر اساس رویکرد نتیجه‌محور و مبتنی بر استانداردهای ملّی صورت می‌گیرد. (برنامهٔ درسی ملّی جمهوری اسلامی ایران.)

فرایندهای ناشی از ارزشیابی باید از پایایی و ثبات لازم برخوردار باشد و به تشخیص تفاوت‌های فردی یادگیرندگان و تصمیم‌گیری در خصوص پیش‌بینی آموزش‌های ترمیمی و جبرانی برای شاگردان منجر شود.

در ادامه، اهداف و سطوح عملکرد ارزشیابی توصیفی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم به تفضیل در قالب جدول ارائه شده‌است.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش اوّل «درک بیان و توصیف رنگ و شکل»	آشنایی با کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف کردن	درس ۱	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام توصیف موارد گوناگون. - خواندن و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام توصیف موارد گوناگون.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله به دو ویژگی «رنگ و شکل» را در هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام توصیف موارد گوناگون در حدّ کتاب درسی بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	دردرک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام توصیف موارد گوناگون همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
حرف اضافهٔ «برای»	آشنایی با کاربرد حرف اضافهٔ «برای» در جمله‌ها	درس ۲	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی با استفاده از حرف اضافهٔ «برای». - خواندن و نوشتن جمله‌هایی با استفاده از حرف اضافهٔ«برای».	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. جمله‌هایی با استفاده از حرف اضافهٔ «برای» بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله با استفاده از حرف اضافهٔ «برای» بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله درحدّ کتاب درسی با استفاده از حرف اضافهٔ «برای» بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با استفاده از حرف اضافهٔ «برای» به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

توجّه: برای ارزشیابی بهتر دانش‌آموزان، از اجرا و نمایش عملی آن‌ها، حرکات بیانگر بدنی و چهره می‌توانید استفاده کنید. بیان جمله‌ها را، متناسب با توانایی‌های بیانی دانش‌آموزان خود، انتظار داشته باشید و در عین حال توجّه کنید که از حداکثر این توانایی‌ها استفاده کنید.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش دوم: درک، بیان و توصیف: «اندازه و جنس»	آشنایی با کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در توصیف	درس ۳	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «اندازه و جنس» هنگام توصیف موارد گوناگون. - خواندن و نوشتن جمله هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «اندازه و جنس» هنگام توصیف موارد گوناگون.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به دو ویژگی «اندازه و جنس» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «اندازه و جنس» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی(شنیدن،گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی « اندازه و جنس» را در هنگام توصیف موارد گوناگون در حد کتاب درسی بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «اندازه و جنس» هنگام توصیف موارد گوناگون همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
کلمهٔ پرسشی «کدام»	آشنایی با کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» در جمله‌های پرسشی و دادن پاسخ مناسب به آن‌ها	درس ۴	- درک و بیان شفاهی (شنیدن ، گفتن) جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» و ارائه پاسخ مناسب به آن‌ها. - خواندن و نوشتن جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» و ارائهٔ پاسخ مناسب به آن‌ها.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» بیان می نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها می‌دهد و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جملهٔ پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» بیان می‌نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها می‌دهد و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. جمله‌های پرسشی در حد کتاب درسی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» بیان می‌نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها می‌دهد و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» و پاسخ مناسب به آن‌ها به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

توجّه : ارزشیابی دانش‌آموزان در بافت طبیعی کلاس، مدرسه و در شکل بازی، نمایش و تعاملات روزمرهٔ فرایند یاددهی- یادگیری طرّاحی شود. از آموزش و ارزشیابی رسمی، در شکل غیرطبیعی و همچنین ارزشیابی مستقیم دستور زبان فارسی اجتناب گردد.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش سوم: درک، بیان و توصیف: قسمت‌ها و کار/کاربرد	آشنایی با کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در توصیف کردن	درس ۵	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون. - خواندن و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی « قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون در حد کتاب درسی بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	دردرک خوانداری ، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هنگام توصیف موارد گوناگون همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
حرف ربط «یا»	آشنایی با کاربرد حرف ربط «یا» در بین کلمه‌ها و جمله‌ها	درس ۶	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) کلمه‌ها وجمله‌هایی با استفاده از حرف ربط «یا» - خواندن و نوشتن کلمه‌ها و جمله‌هایی با استفاده از حرف ربط «یا» .	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی(شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. کلمه‌ها و جمله‌هایی را با استفاده از حرف ربط «یا» بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند کلمه و جمله با استفاده از حرف ربط «یا» بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن ، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند کلمه و جمله در حد کتاب درسی با استفاده از حرف ربط « یا » بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن کلمه و جمله‌هایی با استفاده از حرف ربط «یا» به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

* در ارزشیابی باید کلمه‌ها و جمله‌ها یا پرسش و پاسخ‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود. درصورتی‌که دانش‌آموزی توانایی لازم را در بیان شفاهی و گفتار نداشته باشد، دانش‌آموز می‌تواند از طریق بیان نوشتاری، نشان‌دادن کارت نوشتاری و یا حرکت‌های بیانگر بدنی و اشاره‌های کلّی منظور خود را بیان کند.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش چهارم: درک، بیان و توصیف: لامسه و بویایی	آشنایی با کاربرد دو ویژگی «لامسه و بویایی» در توصیف کردن	درس ۷	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون. - خواندن و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون در حد کتاب درسی می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی» هنگام توصیف موارد گوناگون همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
نگارش پنجم: درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن	آشنایی با کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در توصیف کردن	درس ۸	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف موارد گوناگون. - خواندن و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف موارد‌گوناگون.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن،گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف موارد گوناگون بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف موارد گوناگون در حدّ کتاب درسی بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	دردرک خوانداری ، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در هنگام توصیف موارد گوناگون همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
کلمهٔ پرسشی «چرا»	آشنایی با کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» در جمله‌های پرسشی و دادن پاسخ مناسب به آن‌ها با «چون»	درس ۹	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و ارائهٔ پاسخ مناسب به آن با «چون». - خواندن و نوشتن جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و ارائهٔ پاسخ مناسب به آن‌ها با «چون».	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» بیان می‌نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها با «چون» می‌دهد و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جملهٔ پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» بیان می‌نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها با «چون» می‌دهد و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می دهد و تا حدودی گفتارخوانی می کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جملهٔ پرسشی در حدّ کتاب درسی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» بیان می نماید و پاسخی مناسب به آن‌ها با «چون» می‌دهد و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتنِ جمله‌های پرسشی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ مناسب به آن‌ها با «چون» به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
نگارش ششم: درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها	آشنایی با کاربرد تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن در جمله‌ها	درس ۱۰	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن در جمله‌ها. - خواندن و نوشتن تفاوت ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن در جمله‌ها.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن را بیان می نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری ، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای تفاوت‌ها (بین ویژگی‌های گوناگون) در توصیف کردن همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

توجّه: همکار گرامی، با استفادهٔ به موقع از ابزارهای ارزشیابی کیفی، می توانید برای شناخت دقیق و همه جانبهٔ فراگیران به اطّلاعات معتبر و مستند دست یابید و بر اساس تفاوت های فردی آنان مقایسهٔ بین دانش‌آموزان را حذف کنید و هرکس را با توجّه به توانایی‌های خودش مورد سنجش و ارزیابی قرار دهید.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش هفتم: درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها۲	آشنایی با کاربرد شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها	درس ۱۱	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها. - خواندن و نوشتن شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد چند جمله مربوط به شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
نگارش هشتم: درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها۲	آشنایی با کاربرد تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها	درس ۱۲	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها. - خواندن و نوشتن تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن در جمله‌ها.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن را بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد چند جمله مربوط به تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی مواردچند جمله مربوط به تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

* در ارزشیابی درس زبان‌آموزی مانند تدریس همواره به ارکان و مراحل زبان آموزی «شنیدن (گفتارخوانی) و بیان شفاهی، خواندن و نوشتن» توجّه نمایید و در هر مرحله از انجام دادن تمرین ابتدا باید دانش‌آموزان به درک شنیده‌ها و خوانده‌های مربوط به پرسش و پاسخ برسند سپس بیان شفاهی و نوشتاری پرسش و پاسخ‌ها از آن‌ها خواسته شود. به این معنا که تا دانش‌آموز پرسش یا پاسخی را چه به صورت شفاهی و چه به صورت خواندن نفهمد و درک نکند، نمی‌تواند بگوید و بنویسد.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد درس زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایهٔ پنجم دوره ابتدایی

عناوین کارنامه	اهداف کلّی	دروس	نشانه‌های تحقّق	سطوح عملکرد	
نگارش نهم: توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله ۱	آشنایی با مفهوم مقوله / طبقه در توصیف کردن در جمله‌ها	درس ۱۳	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) و تشخیص نام طبقه / مقولهٔ هر چیز با درک کاربرد مفاهیم آموخته شده در توصیف کردن در نتیجه‌گیری جمله‌ها. - خواندن و نوشتن و تشخیص نام طبقه / مقولهٔ هر چیز با درک کاربرد مفاهیم آموخته شده در توصیف کردن در نتیجه‌گیری جمله‌ها.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. با درک کاربرد مفاهیم آموخته شده نام طبقه / مقولهٔ هر چیز را تشخیص می‌دهد و هنگام توصیف کردن در نتیجه گیری جمله‌ها آن را بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد با درک کاربرد مفاهیم آموخته شده، نام طبقه / مقولهٔ هر چیز را تشخیص می‌دهد و هنگام توصیف کردن در نتیجه‌گیری جمله‌ها، آن را بیان می‌نماید و می‌نویسد..
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد، با درک کاربرد مفاهیم آموخته شده، نام طبقه / مقولهٔ هر چیز را تشخیص می‌دهد و هنگام توصیف کردن در نتیجه‌گیری جمله‌ها، آن را بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله ای مربوط به تشخیص نام و مفهوم طبقه / مقولهٔ هر چیز در هنگام توصیف کردن همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.
نگارش دهم: توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله ۲	آشنایی با مفهوم ویژگی‌های هر طبقه/ مقوله در توصیف‌کردن در جمله‌ها	درس ۱۴	- درک و بیان شفاهی (شنیدن، گفتن) جمله‌هایی برای ویژگی‌های هر طبقه / مقوله در توصیف کردن. - خواندن و نوشتن جمله‌هایی برای ویژگی‌های هر طبقه / مقوله در توصیف کردن.	خیلی‌خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. چند جمله مربوط به ویژگی‌های هر طبقه / مقوله هنگام توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				خوب	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و گفتارخوانی می‌کند. بیشتر موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در بیشتر موارد، چند جمله مربوط به ویژگی‌های هر طبقه / مقوله هنگام توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				قابل قبول	با دقّت به سخنان معلّم خود گوش می‌دهد و تا حدودی گفتارخوانی می‌کند. برخی موارد درک و بیان شفاهی کلامی و یا غیرکلامی (شنیدن، گفتن) و درک خوانداری دارد. در برخی موارد، چند جمله مربوط به ویژگی‌های هر طبقه / مقوله در حد کتاب درسی هنگام توصیف کردن بیان می‌نماید و می‌نویسد.
				نیازمند آموزش	در درک خوانداری، درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی برای مفاهیم مربوط به ویژگی‌های هر طبقه / مقوله هنگام توصیف کردن همواره به راهنمایی و کمک معلّم نیازمند است.

توجّه: همکار گرامی، با استفادهٔ به موقع از ابزارهای ارزشیابی کیفی، می‌توانید برای شناخت دقیق و همه‌جانبهٔ فراگیران به اطّلاعات معتبر و مستند دست یابید و بر اساس تفاوت‌های فردی آنان مقایسهٔ بین دانش‌آموزان را حذف کنید و هرکس را با توجّه به توانایی‌های خودش مورد سنجش و ارزیابی قرار دهید.

بخش دوم
بررسی درس‌ها

درس اوّل

عنوان: نگارش اوّل (درک، بیان و توصیف: رنگ و شکل)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفاهیم مربوط به دو ویژگی «رنگ و شکل»، این مفاهیم را در هنگام توصیف موارد گوناگون، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	بخش اوّل: درک، بیان و توصیف: رنگ و شکل
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	بخش دوم: درک، بیان و توصیف: رنگ و شکل

نکته‌های دستوری:

توصیف بیان ویژگی‌های یک چیز، شخص، مکان، پدیده، واقعه است، به‌گونه‌ای که تصویری در ذهن شنونده یا خواننده شکل می‌گیرد. در نتیجهٔ فعّال‌کردن فرایند تفکّر در دانش‌آموزان، ساخت مفهوم از اطّلاعاتی که از طریق حواسّ مختلف (در این درس به‌طور اعم، بینایی) شکل می‌گیرد.

آن‌ها با تمرکز بر ویژگی‌هایی همانند رنگ و شکل چیزهای مختلفی را که در محیط پیرامونشان وجود دارد در ذهنشان سازماندهی کرده، مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌دهند و قادر خواهند بود پس از درک، جمله‌هایی در توصیف موارد گوناگون به صورت گفتاری و نوشتاری بیان کنند.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یاد می‌دهید که حواسّ مختلف خود از جمله حسّ بینایی را به‌کار گیرند و به دقّت و با ذکاوت نگاه کنند، به رنگ و شکل هر چیز توجّه کرده، فکر کنند و بتوانند با توجّه به این ویژگی‌ها درباره‌اش سخن بگویند و بنویسند.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.

* در فرایند یاددهی و یادگیری این درس هم، اوّل درک و سپس بیان، در ابتدا مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* در اجرای فعّالیّت‌ها همراه با دانش‌آموزان دربارهٔ چیزهای مختلف (وسایل، حیوانات و اجزایشان، گیاهان و اجزایشان و...) گفت و گو نمایید و با بیان (شفاهی و نوشتاری) جمله‌هایی مناسب بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» ذهن دانش‌آموزان را به سمت تمرکز، فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل » هدایت کنید.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم توصیف با توجّه به ویژگی‌های رنگ و شکل معلّم و دانش‌آموزان این دو ویژگی را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* هنگام دیدن، لمس‌کردن، بوییدن، مزه‌کردن و شنیدن صدای هر چیز سؤالات مفیدی برای پرسیدن وجود دارد. به هنگام اجرای فرایند یاددهی و یادگیری، با راهنمایی، دانش‌آموزان خود را ترغیب کنید از خودشان بپرسند و پاسخ دهند: چه رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها ، کاربرد/کار، لمس، بو، مزه و صدایی دارد. در این درس با یادآوری آموخته‌های پیشین، از ترکیب‌های پرسشی «چه رنگی» و «چه شکلی» هنگام آموزش و تعاملات دو طرفه استفاده نمایید.

* درپنج درس اوّل‌نگارش، ده ویژگی جهت توصیف‌کردن به دانش‌آموزان طی فرایندی آموزش داده می‌شود. برای کمک به تمرکز بر ویژگی‌های چیزی که مشاهده می‌کنند، لازم است سرنام «رشاجقک لب مش» را به خاطر بسپارند. هر حرف از این کلمهٔ به دانش‌آموزان شما کمک می‌کند پس از درک مناسب، دربارهٔ رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها، کاربرد/کار، لمس، بو، مزه و صدای هر چیزی فکر کنند، صحبت نمایند و بنویسند. برای سادگی بیشتر یادسپاری این ویژگی‌ها در داخل پلکانی در کتاب درسی طراحی گردیده است.

* صدای اوّل دو کلمهٔ «رنگ و شکل » (ر، ش) رنگی و برجسته شود تا از این طریق، سر واژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی‌های مورد نیاز در توصیف، ساخته شود.

* در تدریس باید جمله ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شود، یعنی روی تابلو نوشته شود یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در انجام فعّالیّت‌ها تقدّم رنگ به شکل را در نظر داشته باشید و توجّه دانش‌آموزان را نسبت به رعایت آن هنگام بیان و نوشتن جمله‌ها جلب نمایید.

* در تدریس پس از اطمینان از درک و کاربرد دو ویژگی رنگ و شکل در توصیف انفرادی/ یک چیز به صورت خاص به صورت بیان و نوشتن جملات مناسب توسّط دانش‌آموزان به آن‌ها توصیف یک چیز/ مورد به صورت یک کل که دارای تنوّع رنگ و شکل و در قالب زیر مجموعه آن پدیده یا ماهیّت می‌توان در نظر گرفت، آموزش داده شود. در قسمت فعّالیّت‌های پیشنهادی به تفصیل این دو شیوه آموزش در قالب مثال آورده شده‌است.

* به دانش‌آموزان خود بیاموزید به جای استفاده از چندین «و» متعدد، بین کلمات ویرگول بگذارند و فقط برای پیوند دو کلمهٔ پایانی از حرف ربط (پیوند) «و» استفاده نمایند. به این ترتیب دانش‌آموزان خلاصه‌نویسی را در ابتدا در قالب یک جمله می‌آموزند.

* در تدریس ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت موردنظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

برای فکر کردن و توصیف بر اساس ویژگی‌هایی مانند رنگ و شکل به دو شیوه می‌توان عمل کرد:

۱- یک چیز (مورد) منحصر به فرد به‌تنهایی (مانند یک تراش) از لحاظ دو ویژگی رنگ و شکل حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان می‌گردد (شفاهی و نوشتاری):

* معلّم از اشیا و وسایل داخل کلاس مانند تراش، کمد و غیره استفاده کند و با پرسش‌هایی مانند:

«چه رنگی؟»، «چه شکلی؟» توجّه دانش‌آموزان را به رنگ و شکل آن‌ها جلب کرده، برای دادن پاسخ مناسب هدایتشان نماید. مانند:

تراشِ علی چه رنگی است؟

تراشِ علی قرمز است.

تراشِ علی چه شکلی است؟

تراشِ علی دایره(ای) است.

بدین‌ترتیب، معلّم در تعامل با دانش‌آموزان ذهن آن‌ها را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» در این درس هدایت کند.

* صدای اوّلِ دو کلمهٔ «رنگ و شکل» (ر، ش) برجسته شود تا از این طریق سر واژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی‌های مورد نیاز در توصیف، ساخته شود.

* تعدادی تصویر از اشیا، میوه‌ها و... به دانش‌آموزان داده شود و توجّه آن‌ها به رنگ و شکل تصاویر جلب شود. معلّم می‌تواند دربارهٔ رنگ و شکل هریک سؤال کند و دانش‌آموزان را راهنمایی نماید تا دربارهٔ رنگ و شکل هر تصویر نمایش داده‌شده، صحبت کنند. سپس دانش‌آموزان با توجّه به دو ویژگی رنگ و شکل، جمله‌هایی در توصیف هر کدام از تصاویر بگویند.

مانند:

گلدان آبی است.　　گلدان مربّع است.

نوک کبوتر قرمز است.　　نوک کبوتر مثلث است.

* یک وسیله، حیوان و.... یا تصویری از آن به دانش‌آموزان نشان داده شود. معلّم دربارهٔ رنگ و شکل آن از دانش‌آموزان سؤال کند و آن‌ها با توجّه به دو ویژگی رنگ و شکل، جمله‌هایی در توصیف آن وسیله یا تصویر بگویند. پس از اطمینان از درک جمله‌ها به دلیل یکسان بودن فعل جمله‌ها، حذف کردن فعل جملهٔ اوّل به قرینه لفظی، آموزش داده شود. مانند:

این ساعت، آبی است.

این ساعت، مربع است.

این ساعت، آبی و مربع است.

* نصب تصویر بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص در کنار تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. معلّم و دانش‌آموزان در تعامل با هم دربارهٔ ویژگی‌های رنگ و شکل هر مورد گفت‌وگو کنند و آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. سپس دانش‌آموزان برای کامل‌کردن جمله‌های ناقص راهنمایی شوند و بعد از تکمیل جمله‌ها آن‌ها را برای دوستانشان بازگو کنند/ بخوانند. پس از اطمینان از درک، رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها خواسته شود.

* چسباندن تصویرهایی در دفتر دانش‌آموزان تا هر مورد را با توجّه به ویژگی‌های رنگ و شکل توصیف کنند و جمله‌ای مناسب بنویسند. هر دانش‌آموز جمله‌هایش را در کلاس برای دوستانش بخواند.

۲- یک چیز مانند تراش که می‌تواند در رنگ‌ها و اشکال مختلف وجود داشته باشد به عنوان یک پدیده (ماهیّت) از لحاظ دو ویژگی رنگ و شکل حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان (شفاهی و نوشتاری) می‌گردد، هدف این است که دانش‌آموز به این سطح تفکر و یادگیری برسد که یک چیز یا یک پدیده با دارا بودن ماهیّتی ثابت، می‌تواند دارای تنوّع در شکل و رنگ باشد.

* معلّم انواع مختلفی را از یک چیز (مورد) که دارای رنگ‌ها و اشکال مختلف است در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد و با آن‌ها دربارهٔ رنگ و شکل وسایل مذکور صحبت کند و بعد از اطمینان از درک مفهوم آموزش داده شده، برای توصیف آن‌ها، جملات مناسبی با همراهی دانش‌آموزان بگوید و بنویسد.

مانند:

این تراش قرمز است.

تراش حسن، سبز است.

تراش‌ها قرمز و سبز هستند.

تراش‌ها رنگ‌های مختلفی دارند.

بدین‌ترتیب، دانش‌آموزان فکرکردن و چگونگی توصیف یک شیء را به‌صورت یک کل که دارای انواع مختلف است، می‌آموزند.

* نصب تصاویری از یک وسیله مانند ساعت در مجموعه‌ای از رنگ‌ها و شکل‌های مختلف بر روی تابلوِکلاس و جلب توجّه دانش‌آموزان که با دقّت به هر تصویر نگاه کنند. معلّم دربارهٔ ویژگی/ ویژگی‌های رنگ و شکل هرکدام از آن‌ها که در مجموعه هستند، سؤال کند (چه رنگی؟/ چه شکلی؟) و دانش‌آموزان برای پاسخ مناسب هدایت شوند. به این‌ترتیب، بعد از اطمینان از درک مفهوم آموزش داده‌شده برای توصیف کردن، هر دانش‌آموز با راهنمایی معلّم دربارهٔ هر مجموعه می‌تواند هم یک توصیفی انفرادی (خاص یک مورد) و یک توصیف کلّی (انواع مختلف از آن مورد) داشته باشد.

مثال یک: این ساعت، دایره است. / این ساعت، مستطیل است. / این ساعت، مربع است.

ساعت‌ها دایره، مستطیل و مربع هستند.

این ساعت قرمز است. / این ساعت زرد است. / این ساعت، آبی است.

ساعت‌ها قرمز و زرد و آبی هستند.

ساعت‌ها رنگ‌ها و شکل‌های گوناگونی دارند.

مثال‌دو: این ساعت، آبی و مربع است. / این ساعت، قرمز و دایره است. / این ساعت، زرد و مستطیل است.

ساعت‌ها رنگ‌ها و شکل‌های گوناگونی دارند.

* چسباندن تصویر یک وسیله، میوه و... در رنگ‌ها یا شکل‌های مختلف در دفتر دانش‌آموزان و راهنمایی آن‌ها تا دربارهٔ رنگ و شکل موارد گوناگون آن در تصویر فکر کنند. سپس جمله‌های ناقص داده شده را با توجّه به تصویر کامل کنند. هر دانش‌آموز جمله‌های خود را پس از تکمیل برای دوستانش بازگو کند/ بخواند و رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها به عنوان تکلیف منزل داده شود.

* تصویر مجموعه‌ای از یک نوع وسیله و... در رنگ‌ها و شکل‌های مختلف به دانش‌آموزان داده شود تا در توصیف هرکدام بر اساس ویژگی‌های رنگ و شکل جمله‌هایی بگویند و بنویسید.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان آموزی، جمله سازی و نگارش

بخش اوّل

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز بر دو ویژگی «رنگ و شکل» در موارد (چیزهای) گوناگون همراه با درک مفهوم.

ب) کاربرد و بیان شفاهی این دو ویژگی هنگام توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی شرح فعّالیّتی که در این تمرین آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید وهنگام توصیف کردن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» بیان شود و هم زمان از کارت های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه‌کردن، فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» در تصاویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام صحبت‌کردن و توصیف آن‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما، جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام صحبت و توصیف کردن بیان کنند.

* همکارگرامی، از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها و ترتیب آن‌ها و نیز نشان دادن چگونگی شکل‌گیری سر واژه (سرنام) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد. توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد باید جلب شود.

* آموزگار گرامی، در حین آموزش این مفاهیم، تقدّم رنگ بر شکل را در نظر داشته باشید.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان.

ب) استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ‌دادن در ارتباط با دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام دیدن آن‌ها در توصیف‌کردن.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

ت) درک و بیان خواندن از طریق خواندن کلمه‌ها با تأکید بر کاربرد دو ویژگی«رنگ و شکل» در توصیف کردن.

ث) توجّه به مفاهیم «رنگ و شکل».

ج) توجّه به کلمه‌های پرسشی «چه رنگی » و «چه شکلی » در توصیف‌ها.

چ) انتخاب تصویر متناسب با کلمهٔ داده‌شده و وصل آن‌ها به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمه‌های رنگ و شکل و کلمه‌های پرسشی «چه رنگی» و «چه شکلی» که در گوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این ترتیب دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون، بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل»کسب می‌نمایند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل آن پرسش‌ها قرار داده‌شده ، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده شده را با راهنمایی شما پیدا کنند و با خطی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر دو ویژگی «رنگ و شکل» نمایش داده‌شده در هر تصویر تأکید نمایند.

* در مراحل بعد بازگویی و تمرین جمله‌نویسی، به عنوان کار کلاسی یا کار در منزل، می‌تواند جهت تمرین و تثبیت آموخته‌ها انجام شود. مانند: برگ، سبز است. / میز، گرد است.

تمرین ۳: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» و به کارگیری آن‌ها در هنگام توصیف یک چیز.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از خلاصه گویی و خلاصه نویسی جمله های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» هدایت می‌نمایید، سپس جمله‌ها را روخوانی کنید؛ پس از آن جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و هم زمان توجّه او را به افعال مشابه (است) و امکان حذف کردن آن‌ها برای داشتن یک جملهٔ کوتاه تر جلب نمایید. با هدایت و راهنمایی از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های کوتاه‌ترشدهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۴ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» و به کارگیری آن‌ها هنگام توصیف یک چیز.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) زمینه‌سازی لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ج) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص داده شده و کامل کردن جاهای خالی جمله‌ها و نماد پلکانی موردنظر در تمرین و نوشتن آن‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس دو ویژگی «رنگ و شکل» هدایت می‌نمایید، پس از او بخواهید تا جمله‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی را که در جمله‌ها و نماد پلکانی داده شده‌اند با نوشتن کلمهٔ درست، متناسب با ویژگی نشان داده شده در هر تصویر، البتّه با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» کامل کند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- این ساعت آبی و مربّع است.
- صورت امین سیاه و گرد است.
- این در قرمز و مستطیل است.
- دکمهٔ لباس سبز و مثلّث است.

تمرین ۵ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) توجّه دانش‌آموز به آموخته‌هایش در این درس، دربارهٔ مورد نشان داده شده در هر تصویر، با توجّه به دو ویژگی «رنگ و شکل» به صورت خودانگیخته.

ج) درک و بیان شفاهی و نوشتاری هنگام بیان جمله / جمله‌های توصیفی.

د) درک و بیان شفاهی و نوشتن خودانگیختهٔ جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف هر تصویر با توجّه به آموخته‌های خود.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب، شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» هدایت می‌نمایید. سپس از او بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف هر تصویر بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ های این تمرین به ترتیب زیر است:

- نوک جغد مثلّث و قرمز است.
- آلبالو گرد و قرمز است.
- دَرِ یخچال سفید و مستطیل است.

بخش دوم

تمرین ۱ : ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان بدین سو که یک پدیده (چیز، ماهیّت) می‌تواند ویژگی‌های مختلفی در یک مقوله مانند رنگ یا شکل داشته باشد (ساعت در رنگ‌های مختلف، ساعت در شکل‌های گوناگون و ساعت در رنگ‌ها و شکل‌ها مختلف).

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به توجّه و فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» در تصاویر مجموعه‌ها.

ج) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» هنگام صحبت کردن و توصیف کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت).

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین، به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرحِ داده شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی، عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما، جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف کردن هر مجموعه به صورت شفاهی، بیان کنند.

* همکار گرامی، در این تمرین، دانش‌آموزان می‌بایست دریابند یک پدیده (چیز، ماهیّت) می‌تواند ویژگی‌های مختلفی در یک مقوله، مانند رنگ یا شکل داشته باشد (ساعت دررنگ‌های مختلف، ساعت در شکل‌های گوناگون و ساعت در رنگ‌ها و شکل‌های مختلف)، و می‌توان توصیفی کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت) با توجّه به دو ویژگی مورد نظر بیان نمود.

* آموزگار گرامی، در حین آموزش این مفاهیم، تقدّم رنگ بر شکل را در نظر داشته باشید.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» و به کارگیری آن‌ها هنگام توصیف کلّی یک پدیده (چیز، ماهیّت) دارای تنوّع رنگ و شکل.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از گونه‌های مختلف جمله‌های توصیفی.

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب، شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ بادبادک‌های گوناگون بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» هدایت نمایید. سپس جمله‌ها را با همراهی دانش‌آموزان روخوانی کنید پس از آن، جملهٔ مربوط به تصویر/ تصویرها را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر/ تصاویر را نشان دهند.

لازم است ضمن یادآوری آموخته‌های پیشین آن‌ها، دانش‌آموزان درک کنند که می‌توانند دربارهٔ بادبادک که دارای رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون است، کلّی‌تر صحبت کنند و جمله بنویسند.

جمله‌هایی را که در این تمرین با رنگ سبز، قرمز و آبی هستند، مورد تأکید قرار دهید.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید در منزل، جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

* همکار گرامی، هم معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون» و «مختلف» و استفاده از کلمهٔ «بعضی» را در جمله به دانش‌آموزان یادآور شوید.

تمرین ۳ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌های ناقص داده شده.

پ) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «رنگ و شکل» و به کارگیری آن‌ها هنگام توصیف کلّی یک پدیده (چیز، ماهیّت) دارای تنوّع رنگ و شکل.

ت) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ث) کامل کردن جاهای خالی جمله‌ها و نماد پلکانی موردنظر با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل».

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کند و دربارهٔ هر مجموعه از تصاویر مربوط به یک ماهیّت (چیز، پدیده) پرسش کنید یا از دانش‌آموزان بخواهید از خودشان و دیگران دربارهٔ رنگ‌ها و اشکال آن بپرسند، دربارهٔ پاسخ‌ها

صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ یک چیز که دارای تنوّع در رنگ یا شکل یا هردو ویژگی است، هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا پرسش‌ها را بخواند و پاسخ‌هایشان را بگوید و بنویسد. جمله‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی را در جمله‌ها با توجّه به تصاویر و پاسخ‌ها کامل نماید.

همچنین آموزگار گرامی، جمله‌های داده شده با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» درتوصیف هر مجموعه، استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد کامل شوند. در انتها جمله‌ها توسّط هر دانش‌آموز با صدای بلند برای دوستانش خوانده و بازگو شود.

* آموزگار گرامی، سلسله مراتب آموزش و یادگیری بر اساس چهار مهارت زبانی (شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن) در این تمرین نیز الزامی است.

* همکار گرامی، هم معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون» و «مختلف» را در جمله‌ها به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین، به ترتیب زیر است:

- این توپ‌ها سبز، آبی و قرمز هستند.
- توپ‌ها رنگ‌های گوناگونی دارند.
- موهای آن‌ها قهوه‌ای، سیاه و زرد است.
- موها رنگ‌های گوناگونی دارند.
- این بشقاب‌ها مستطیل، بیضی و مربّع هستند.
- بشقاب‌ها شکل‌های گوناگونی دارند.
- تراش‌ها مثلّث، دایره و مستطیل هستند.
- تراش‌ها شکل‌های گوناگونی دارند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک و بیان شفاهی، خواندن و نوشتن جمل‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف تصویرهای هر مجموعه .

پ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ت)فراهم‌آمدن‌زمینهٔ‌لازم‌برای‌بیان‌شفاهی‌ونوشتاری‌خودانگیخته‌هنگام‌بیان‌جمله/جمله‌های‌توصیفی.

ث) نوشتن جمله‌هایی بر اساس نمونهٔ داده شده و دو ویژگی مطرح شده.

ج) خلاصه‌گویی و خلاصه نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده، در آن توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. نمونهٔ داده شده را با هم بخوانید، از درک هدف مورد نظر از این بخش درس توسّط دانش‌آموزان با بازگویی و بازنویسی نمونهٔ داده شده مطمئن گردید، سپس از آن‌ها بخواهید تا مانند نمونه داده شده، جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف تصویرهای هرمجموعه بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* آموزگار گرامی، هر دانش‌آموز با توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مجموعه‌های نشان داده شده در هر تصویر با توجّه به دو ویژگی «رنگ و شکل» به صورت خودانگیخته بیان شفاهی و نوشتاری هنگام بیان جمله / جمله‌های توصیفی داشته باشد.

* همکار گرامی، هم معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون» و «مختلف» در جمله‌ها را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

ماهی(ها)

ماهی‌ها، قرمز، سبز، بنفش و نارنجی هستند.

ماهی‌ها دایره، مستطیل، بیضی و مربّع هستند.

ماهی‌ها، رنگ‌ها و شکل‌های گوناگونی دارند.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن با توجّه به آموخته‌های این درس و ادراکات خود از محیط پیرامونشان درباره ویژگی‌های «رنگ و شکل».

پ) درک و بیان شفاهی و خواندن و نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف هر تصویر.

ت) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان شفاهی و نوشتاری خودانگیخته در هنگام بیان جمله / جمله‌های توصیفی.

ج) خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) نوشتن جمله‌هایی بر اساس دو ویژگی مطرح شده.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به کلمه‌ها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن، فرش/ فرش‌ها و میز/ میزهایی که در محیط اطرافشان است، توجّه کنند. سپس دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن

دربارهٔ این وسایل بر اساس دو ویژگی «رنگ و شکل» هدایت می‌نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف هر مورد بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* ممکن است دانش‌آموز در بیان شفاهی و نوشتاری خود یک توصیف انفرادی (مانند میز کلاس) یا کلّی (تمام میزهای موجود در مدرسه) ارائه دهد که هر دو صورت، صحیح است؛ امّا معلّم بسته به نیاز یا سلیقهٔ خود می‌تواند دانش‌آموز را در جهت بیان توصیف مورد نظر خود، هدایت نماید.

تمرین دوباره

هدف از قرارگیری این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» در توصیف‌ها بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* از هر دانش‌آموز بخواهید تا در ابتدای کارخودش، نماد پله‌ای مورد نظر و ویژگی‌های مطرح شده در آن را در این قسمت بکشد و آن را حفظ کند.

* برای تصویرهای تمرین۱ با عنوان «ببینید، بشنوید و بگویید» دربخش اوّل و بخش دوم، جمله‌هایی را بنویسند و بخوانند.

* برای تمرین۲ با عنوان «با صدای بلند بخوانید» از بخش دوم، تصاویری را که مربوط به یک مجموعه باشند با رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون به آن‌ها بدهید و از دانش‌آموزان بخواهید خودشان جمله‌هایی را برای تصویرهای هر مجموعه بنویسند و بخوانند و از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد استفاده نمایند.

* از تصویرهای درس کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی با تأکید برکاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» درتوصیف‌ها بگویند و بنویسند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های متنوّع در بازار استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا دانش‌آموزان در توصیف آن‌ها، جمله‌هایی با تأکید برکاربرد دو ویژگی «رنگ و شکل» بنویسند.

درس دوم

عنوان: حرف اضافهٔ «برای»

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای»

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای» آن را در جمله‌ها بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
.....	۳ ساعت	حرف اضافهٔ «برای»

نکته‌های دستوری:

حرف اضافه کلمه‌ای است که معمولاً کلمه یا گروهی را به فعل جمله یا به صفت یا به اسم‌های جمع و نظایر آن‌ها نسبت می‌دهد و آن‌ها را بدان وابسته می‌سازد.

حرف اضافه «برای» بیشتر در موارد زیر به کار می‌رود:

۱- به معنی «به‌منظور، به‌سبب، به‌جهت»: برای دیدن شما آمدم.

۲- به‌معنی «از بهر»: چیزی برایم باقی نمانده است.

در این درس، از هر دو کاربرد در فعّالیّت‌ها و تمرین‌ها استفاده‌شده‌است.

نکته‌های تدریس

* در مراحل اوّلیّهٔ تدریس، آموزگار با اشاره به جمله‌های روی تابلو و نشان دادن کارت نوشتاری حرف اضافهٔ «برای» مفهوم و کاربرد آن را به دانش‌آموزان توضیح دهد.
* درطی فرایند یاددهی- یادگیری، انجام پرسش و پاسخ به درک مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای» کمک می‌کند. سؤالاتی حاوی ترکیب‌های پرسشی مانند«برای‌چه‌کسی/ چه‌کسانی، چه‌چیزی/ چه چیزهایی، برای چه کاری/ چه‌کارهایی» هنگام تعاملات روزمره و نشان دادن تصاویر و... بپرسید و دانش‌آموزان را راهنمایی کنید در پاسخ، جمله‌هایی دارای حرف اضافهٔ «برای» بیان کنند.
* بهتر است برای درک مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای» معلّم و دانش‌آموزان آن را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* درک شفاهی و خوانداری جمله‌های دارای حرف اضافهٔ «برای» دارای اولویّت است. سپس نوبت به آموزش بیان شفاهی و نوشتاری می‌رسد. بنابراین در ابتدا تصویر یا فعّالیّت مرتبط با جملهٔ ارائه‌شده به دانش‌آموز نشان داده می‌شود. سپس بیان شفاهی و نوشتاری در قالب جمله‌ای برای یک تصویر یا فعّالیّت صورت می‌گیرد.

* بعد از اطمینان از درک مفهوم و به‌کارگیری حرف اضافهٔ «برای» در جمله توسّط دانش‌آموزان، فعّالیّت‌ها و تمرین‌هایی برای به‌کارگیری مناسب این حرف ارائه دهید تا هر دانش‌آموز بداند چه وقت و چگونه از حرف «برای» در جمله استفاده نماید.

* در تدریس‌ها تأکید می‌شود هر فعّالیّت با همراهی معلّم انجام شود. سپس دانش‌آموزان، با راهنمایی معلّم ضمن تعامل با یکدیگر، فعّالیّت مورد نظر را تکرار و اجرا می‌کنند.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر، استفاده کنید:

* معلّم با همکاری دانش‌آموزان جشن‌هایی را در مناسبت‌هایی خاص مانند تولّد بچّه‌ها، میلاد ائمّه و... ترتیب می‌دهد. در این جشن، فعّالیّت‌های مختلفی انجام می‌شود و معلّم در قالب پرسش و پاسخ دربارهٔ آن‌ها، دانش‌آموزان را جهتِ استفاده از کلمهٔ «برایِ» در جمله‌ها هدایت می‌کند. سپس جمله‌ها با برجسته‌کردن و تأکید بر حرف اضافهٔ «برایِ» روی تابلو نوشته می‌شود.

مانند: بچّه‌ها، ما برایِ چه جشن گرفتیم؟

ما برای میلاد حضرت رسول(ص) جشن گرفتیم.

این مردها برایِ چه کاری آمدند؟

این مردها برایِ اجرای نمایش آمدند.

مریم برای چه کسانی شیرینی آورد؟

مریم برای بچّه‌ها شیرینی آورد.

* تعدادی تصویر به دانش‌آموزان نشان داده می‌شود. معلّم یک جمله دربارهٔ یکی از تصاویر با به‌کارگیری حرف اضافهٔ «برای» بیان می‌کند. هر دانش‌آموز با دقّت به جملهٔ معلّم گوش می‌کند و تصویر مربوط به آن را نشان می‌دهد.

* نصب تصویرهایی بر روی تابلوِ کلاس و راهنمایی هر دانش‌آموز که با توجّه به تصویری که معلّم نشان می‌دهد و به‌کارگیری حرف اضافهٔ «برای»، جمله‌ای مناسب بگوید.

* نمایش قسمتی از یک فیلم کوتاه یا انیمیشن در کلاس و پس از آن معلّم در تعامل با دانش‌آموزان پرسش و پاسخ‌هایی دربارهٔ فیلم انجام دهد و دانش‌آموزان را برای بیان جمله‌هایی مناسب با کاربرد صحیح حرف اضافه «برای» راهنمایی نماید. پس از اطمینان از درک مفهوم و بیان جمله‌های پرسش و پاسخ توسّط دانش‌آموزان هردو جملهٔ پرسش و پاسخ در کنار هم و روی تابلو نوشته شود. درک مفهوم ترکیب‌های پرسش مانند «برای چه‌کسی/ چه‌کسانی، چه چیزی/ چه چیزهایی، برای چه کاری/ چه‌کارهایی» در جمله‌های پرسشی، مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای» را در فرایند یاددهی و یادگیری توسّط دانش‌آموز تسهیل می‌کند.

* استفاده از کارت‌های نوشتاری جمله های پرسش و پاسخ تا هر دانش‌آموز از بین آن‌ها، کارت نوشتاری پرسش و پاسخ مربوط به هم را پیدا کند و در کنار هم قرار دهد. بیان جمله‌ها بعد از جور کردن توسّط دانش‌آموزان حتماً خواسته شود.

* ارائه‌ی تصویرهای متنوّع همراه با جمله‌های ناقص به دانش‌آموزان تا آن‌ها جملهٔ مربوط به هر تصویر را با راهنمایی معلّم کامل نمایند. سپس خواندن جمله‌ها و رونویسی آن‌ها از دانش‌آموزان خواسته شود.

* نشان دادن تصویری از فعّالیّت‌های مختلف و جلب توجّه دانش‌آموزان به تصویر و گفت‌وگو با آن‌ها دربارهٔ فعّالیّت‌ها. سپس دانش‌آموزان جمله‌های داده شده را با حروف اضافه و ربط مناسب کامل کنند. (یادآوری آموخته‌های پیشین و تمایز آن‌ها با یادگیری جدید) مانندِ از - با - به - در - تا - و - را- برای.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

درک و بیان شفاهی از مفهوم و کاربرد حرف اضافهٔ «برای» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده‌است در ادامهٔ پیشنهادهای کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» بیان و هم‌زمان از کارت نوشتاری آن استفاده نمایید. همان‌طورکه در شرح تمرین آمده، استفاده از پرسش و پاسخ طی فرایند یاددهی - یادگیری ضروری است.

تمرین۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک شنیداری (گفتار خوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام‌دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده را در صفحهٔ موردنظر، را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» به صورت شفاهی بیان کنند.

بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، روخوانی جمله‌ها با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» برای کمک به درک و بیان شفاهی و فراهم آمدن زمینهٔ مناسب جهت درک خوانداری و بیان نوشتاری متناسب با توانایی و میزان آسیبِ شنوایی هر دانش‌آموز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، دربارهٔ آنچه آن‌ها در تصویرها می‌بینند سخن بگویید، جمله‌ها را روخوانی کنید و پرسش و پاسخ انجام دهید سپس جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خود انگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری، درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان از طریق خواندن جمله‌ها با تأکید برحرف اضافهٔ «برای» انتخاب تصویر متناسب با جملهٔ داده‌شده و وصل آن است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که جمله‌هایی را که در کنار تصویر قرار دارد، با شما بخوانند و با دقّت به تصویرهای داده شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با جملهٔ داده‌شده را با هدایت و

راهنمایی شما پیدا کنند و با خطّی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» تأکید نمایید و آن‌ها را دوباره بخوانند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان شفاهی از طریق خواندن جمله های داده‌شده، تشخیص جمله مناسب با تصویر داده‌شده با تأکید بر کاربرد درست حرف اضافهٔ «برای» و وصل آن‌ها به هم می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که با دقّت به تصویر مقابل جمله‌ها داده‌شده، نگاه کنند و جمله‌های مقابل هر تصویر را با دقّت بخوانند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به حرف اضافهٔ «برای» جلب نمایید و از آن‌ها بخواهید که جملهٔ درست متناسب با تصویر موردنظر را انتخاب کنند، و با خطّی به هم وصل نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- مریم برای کلاس رایانه آورد.

- علی برای کمک به پیرمرد برخاست.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش‌ها و پاسخ‌ها، کامل کردن جمله‌های ناقص با استفاده از کلمه‌های داده‌شده با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» در ترکیب پرسشی (برای+ کلمهٔ پرسش) و پاسخ (برای + ...) است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به هر تصویر خوب نگاه کند، دربارهٔ آن صحبت کند و جملهٔ پرسشی مرتبط به آن تصویر را بخواند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به حرف اضافهٔ «برای» و کلمهٔ استفهامی داده‌شده در پرسش، جلب نمایید و با هم جملهٔ پرسشی داده‌شده را بخوانید سپس توجّه او را به جملهٔ ناقص داده شده در زیر جملهٔ پرسشی مورد نظر جلب نمایید و از او بخواهید با توجّه به جملهٔ پرسشی و کلمه‌هایی که در بالای تمرین داده‌شده،کلمهٔ درست را انتخاب کند و در جای خالی بنویسد. از دانش‌آموزان بخواهید در تعامل با یکدیگر با توجّه به جمله‌های این تمرین ، پرسش و پاسخ انجام دهند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- آن‌ها برای مسافرت به مشهد بلیت خریدند.
- او برای کبوتر دانه ریخت.
- محمّد برای ورزش شنا لباس پوشید.
- خانم قصّه‌گو در روز عید غدیر، برای همه قصّه می‌گوید.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌ها و کامل کردن جمله‌های ناقص با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها خوب نگاه کند دربارهٔ آن‌ها صحبت کند، سپس جمله‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی بین جمله‌ها را با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با تصویر و جملهٔ داده‌شده با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» کامل کند سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به‌ترتیب زیر باشد و یا هر جملهٔ درست دیگری که دانش‌آموز بگوید می‌تواند در این قسمت نوشته شود:

- شما برای نوشتن از پرگار و خط‌کش استفاده می‌کنید.
- شهیدان برای کشور ایران فداکاری کردند.
- ساناز برای جشن تولّد مامان کیک انتخاب می‌کند.
- مادر برای پسرش سمعک می‌گذارد.

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان‌شفاهی و نوشتاری ازطریق خواندن جمله‌های پرسشی، کنار هم قراردادن و مرتّب‌کردن کلمه‌ها و نوشتن پاسخ‌هایی درست با استفاده ازکلمه‌های داده‌شده و خواندن آن‌ها است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید به هر تصویر، خوب نگاه کنند؛ دربارهٔ آن صحبت کنند و جملهٔ پرسشی مرتبط با آن تصویر را بخوانند. هم‌زمان توجّه آن‌ها را به حرف اضافهٔ «برای» و کلمهٔ استفهامی داده‌شده در پرسش، جلب نمایید و با هم جملهٔ پرسشی داده‌شده را بخوانید از آن‌ها بخواهید به کلمه‌های نامرتّب داده‌شده خوب نگاه کنند و آن‌ها را بخوانند. سپس از هر دانش‌آموز بخواهید تا با هدایت و راهنمایی شما و با تأکید بر کاربرد صحیح حرف اضافهٔ «برای» کلمه‌ها را مرتّب کند و بعد از درست‌کردن جمله‌ها، آن‌ها را در نقطه‌چین‌های داده‌شده بنویسد و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند یا از دانش‌آموزان بخواهید در تعامل با یکدیگر، با توجّه به جمله‌های این تمرین، پرسش و پاسخ انجام دهند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- مادربزرگ برای نوه‌اش کتاب داستان می‌خواند.
- کلاغ برای جوجه‌اش غذا به لانه آورد.
- کشاورز برای کشاورزی بیل و داس می‌خواهد.

تمرین ۸:

هدف از این تمرین:

یادآوری آموخته‌های پیشین، درک و بیان شفاهی و نوشتاری مفهوم و کاربرد جای‌گذاری صحیح حروف اضافه و ربط از طریق خواندن جمله‌ها، کامل‌کردن جمله‌های ناقص داده‌شده و نوشتن آن‌ها می‌باشد. دانش‌آموز باید به سطح تمایز مفهوم و کاربرد این حروف برسد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر، عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که حروف داده‌شده در بالای جمله‌ها را بخوانند سپس توجّه آن‌ها را به جمله‌های ناقص داده‌شده جلب نمایید و از دانش‌آموزان بخواهید که جمله‌های ناقص را با کاربرد صحیح حروف اضافه و ربط کامل کنند و بخوانند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- من چای ریختم **و** خوردم.
- شما از خانه **تا** مدرسه با اتوبوس می‌روید.
- آن‌ها زنگ خانه را زدند **ولی** هیچ‌کس در را باز نکرد.
- ما **با** چشم می‌بینیم.
- سوارکار، اسبش را **برای** سواری، آماده می‌کند.

تمرین ۹:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری ازطریق خواندن جمله‌های پرسشی و نوشتن پاسخ‌هایی درست و خواندن آن‌ها می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید به هر تصویر، خوب نگاه کنند؛ دربارهٔ آن صحبت کنند و جملهٔ پرسشی مرتبط به آن تصویر را بخوانند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به حرف اضافهٔ «برای» و کلمهٔ استفهامی داده‌شده در پرسش، جلب نمایید و با هم جملهٔ پرسشی داده‌شده را بخوانید؛ سپس از هر دانش‌آموز بخواهید تا با هدایت و راهنمایی شما، پاسخ درست مربوط به هر جملهٔ پرسشی را بنویسد و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند یا از دانش‌آموزان بخواهید در تعامل با یکدیگر، با توجّه به جمله‌های این تمرین، پرسش و پاسخ انجام دهند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- مادر برای پنجره، پرده خرید.
- پدر برای حسین کفش خرید.
- حسن برای کبوتر نوک کشید.
- معلّم برای آزمایش علوم، میکروسکوپ آورد.

تمرین دوباره

هدف ازاین صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا که با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* برای تصویرهای تمرین۲ با عنوان «با صدای بلند بخوانید» دانش‌آموزان جمله‌هایی را بنویسند و بخوانند.

* برای تصویرهای تمرین۳ با عنوان «هرجمله را بخوانید و به تصویر مناسب آن وصل نمایید.» از دانش‌آموز خواسته بودیم تصویر مناسب هرجمله را پیدا کنند و به آن وصل نمایند؛ شما می‌توانید همان تصویرها را کپی گرفته و دراین صفحه بچسبانید و از آن‌ها بخواهید خودشان برای هر تصویر جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» بنویسند.

* برای تصویرهای تمرین۴ با عنوان «به تصویرها خوب نگاه کنید و جملهٔ مناسب هر تصویر را انتخاب نمایید.» از دانش‌آموزان خواسته بودیم جملهٔ مناسب هرتصویر را از بین دو جملهٔ داده‌شده پیدا نموده و به تصویرش وصل نمایند. شما حالا می‌توانید همان تصویرها را کپی گرفته و در این صفحه بچسبانید و از آن‌ها بخواهید خودشان برای هر تصویر جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف اضافهٔ «برای» بنویسند.

* از تصویرهای درس کپی گرفته و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله هایی بگویند و بنویسند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های دیگری استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی‌بنویسند.

* برای جمله‌های صحیح تمرین۷ با عنوان «جملهٔ درست علامت بزنید.» از هر دانش‌آموز بخواهید نقّاشی و یا طرحی با توجّه به هدف درس بکشد.

درس سوم

عنوان: نگارش دوم: درک، بیان و توصیف: اندازه و جنس

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد دو ویژگی « اندازه و جنس» در توصیف کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفاهیم مربوط به دو ویژگی اندازه و جنس، این مفاهیم را هنگام توصیف موارد گوناگون، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	بخش اوّل: درک، بیان و توصیف: اندازه و جنس
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	بخش دوم: درک، بیان و توصیف: اندازه و جنس

نکته‌های دستوری:

توصیف بیان ویژگی‌های یک چیز، شخص ، مکان، پدیده، واقعه است، به گونه‌ای که تصویری در ذهن شنونده یا خواننده شکل می‌گیرد. در نتیجهٔ فعّال‌کردن فرایند تفکّر در دانش‌آموزان، ساخت مفهوم از اطّلاعاتی که از طریق حواسّ مختلف (در این درس به‌طور اعم بینایی)، شکل می‌گیرد.

آن‌ها با تمرکز بر ویژگی‌هایی همانند رنگ، شکل، اندازه، جنس (رشاج) و... چیزهای مختلفی را که در محیط پیرامونشان وجود دارد در ذهن‌شان سازماندهی کرده، مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌دهند و قادر خواهند بود پس از درک، بیان جمله‌هایی در توصیف موارد گوناگون به صورت گفتاری و نوشتاری داشته باشند.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یاد دهید که حواسّ مختلف خود از جمله حس بینایی را به‌کار گیرند و به دقّت و با ذکاوت نگاه کنند، به اندازه و جنس هرچیز علاوه بر رنگ و شکل آن، توجّه کرده، فکر کنند و بتوانند با توجّه به این ویژگی‌ها درباره‌اش سخن بگویند و بنویسند.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.

* در فرایند یاددهی و یادگیری این درس هم در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* در اجرای فعّالیّت ها همراه با دانش‌آموزان دربارهٔ چیزهای مختلف (وسایل، حیوانات و اجزایشان، گیاهان و اجزایشان و...) گفت و گو نمایید و با بیان (شفاهی و نوشتاری) جمله‌هایی مناسب براساس دو ویژگی «اندازه و شکل» ذهن دانش‌آموزان را به سمت تمرکز، فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» هدایت کنید.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم توصیف با توجّه به ویژگی‌های اندازه و جنس، معلّم و دانش‌آموزان این دو ویژگی را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* صدای اوّل دو کلمهٔ «اندازه و جنس» (ا، ج) رنگی و برجسته شود تا از این طریق سرواژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی‌های مورد نیاز در توصیف، ساخته شود.

* در تدریس باید جمله ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در انجام فعّالیّت‌ها ترتیب رنگ، شکل سپس اندازه و بعد جنس را در نظر داشته باشید و توجّه دانش‌آموزان را نسبت به رعایت آن هنگام بیان و نوشتن جمله‌ها جلب نمایید.

* در تدریس‌ها پس از اطمینان از درک و کاربرد دو ویژگی رنگ و شکل در توصیف انفرادی/ یک چیز به صورت خاص به صورت بیان و نوشتن جملات مناسب توسّط دانش‌آموزان به آن‌ها توصیف یک چیز/ مورد به صورت یک کل که دارای تنوّع اندازه و جنس و در قالب زیر مجموعه آن پدیده یا ماهیّت می‌توان در نظر گرفت، آموزش داده شود. در قسمت فعّالیّت‌های پیشنهادی به تفصیل این دو شیوه آموزش در قالب مثال آورده‌شده‌است.

* به دانش‌آموزان خود بیاموزید به جای استفاده از چندین «و» متعدّد، بین کلمات ویرگول بگذارند و فقط برای پیوند دو کلمهٔ پایانی از حرف ربط (پیوند) «و» استفاده نمایند. به این ترتیب

دانش‌آموزان خلاصه‌نویسی را در ابتدا در قالب یک جمله می‌آموزند.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

* هنگام دیدن، لمس کردن، بوییدن، مزه کردن و شنیدن صدای هر چیز سؤالات مفیدی برای پرسیدن وجود دارد. به هنگام اجرای فرایند یاددهی و یادگیری این درس، با راهنمایی، دانش‌آموزان خود را ترغیب کنید از خودشان و دیگران بپرسند و پاسخ دهند: چه رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها، کاربرد / کار، لمس، بو، مزه و صدایی دارد. در این درس از یادآوری آموخته‌های پیشین، ترکیب‌های پرسشی «چه‌رنگی»، «چه شکلی»، «چه اندازه‌ای» و «چه جنسی» را هنگام آموزش و تعاملات دو طرفه استفاده نمایید.

* در پنج درس اوّل نگارش، ده ویژگی جهت توصیف کردن به دانش‌آموزان طی فرایندی آموزش داده می‌شود. برای کمک به تمرکز بر ویژگی‌های چیزی که مشاهده می‌کنند، لازم است سرنام «رشاجقک لب مش» را به خاطر بسپارند. هر حرف از این کلمه به دانش‌آموزان شما کمک می‌کند تا پس از درک مناسب، درباره رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها، کاربرد/کار، لمس، بو، مزه و صدای هر چیزی فکر کنند، صحبت نمایند و بنویسند. برای سادگی بیشتر یادسپاری این ویژگی‌ها در داخل پلکانی در کتاب درسی طراحی گردیده است.

* به دانش‌آموزان یادآور شوید که یک پدیده یا شیء نمی‌تواند همهٔ ویژگی‌ها را با هم و یک‌جا داشته باشد و گاهی نمی‌توان برای آن موردی ذکر کرد. مثلاً دربارهٔ بدن حیوانات معمولاً نمی‌توان شکل منظّمی مانند دایره، مثلّث یا... را نام برد یا صحبت‌کردن دربارهٔ جنس میوه دشوار است.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت های متنوّع زیر استفاده کنید:

برای فکر کردن و توصیف بر اساس ویژگی‌هایی مانند اندازه و جنس به دو شیوه می‌توان عمل کرد:

۱- یک چیز (مورد) منحصر به فرد به تنهایی (مانند یک خط‌کش) از لحاظ دو ویژگی اندازه و جنس حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان می‌گردد. (شفاهی و نوشتاری):

* معلّم با استفاده از وسایل دانش‌آموزان مانند خط‌کش، دفتر و... پرسش‌هایی دربارهٔ رنگ و شکل، طرح نموده، آموزش‌های قبلی را یادآوری می‌نماید. سپس دربارهٔ اندازه و جنس وسایل سؤال می‌کند.

دانش‌آموزان برای بیان پاسخ‌های صحیح، راهنمایی می‌شوند، کلمات کلیدی این دو ویژگی (بزرگ، بلند، کاغذی، چوبی و ...) روی تابلو نوشته می‌شود و با نشان‌دادن آن‌ها، جمله‌های مناسب (گفتاری و نوشتاری) بیان می‌شود. مانند:

خط‌کش علی چه اندازه‌ای است؟ **خط‌کش علی، بلند است.**

خط‌کش علی از چه جنسی است؟ **خط‌کش علی، چوبی است.**

بدین ترتیب معلّم پس از اطمینان از درک و یادگیری توصیف یک چیز (مورد) بر اساس دو ویژگی رنگ و شکل، در تعامل با دانش‌آموزان ذهن آن‌ها را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» در این درس هدایت کند.

* حروف اوّل کلمات اندازه و جنس جهت ساختن یک سرواژه و کمک به یادآوری ویژگی‌های مورد نیاز (رشاج)

برای توصیف، در کنار حروف اوّل کلمات رنگ و شکل برجسته شوند.

* تصویر از وسایل مختلف به دانش‌آموزان داده شود و توجّه آن‌ها به اندازه و جنس تصاویر جلب شود. معلّم دربارهٔ اندازه و جنس هریک توضیح دهد و برای اطمینان از درک دانش‌آموزان از

آن‌ها خواسته شود تا ویژگی درخواستی را نشان دهند. (کدام چوبی است؟) سپس می‌تواند دربارهٔ اندازه و جنس هریک سؤال کند و دانش‌آموزان را راهنمایی نماید تا دربارهٔ اندازه و جنس هر تصویر نمایش داده‌شده، صحبت کنند. (توپ چه جنسی دارد؟) سپس دانش‌آموزان با توجّه به دو ویژگی اندازه و جنس، جمله‌هایی در توصیف هر کدام از تصاویر بگویند. مانند:

توپ بزرگ است./ توپ پلاستیکی است.

در پایان، دانش‌آموزان راهنمایی شوند که هر تصویر را با توجّه به ویژگی‌های رنگ، شکل، اندازه و جنس، به ترتیب پلّکان توصیف کنند. مانند:

توپ قرمز و گرد است. توپ بزرگ و پلاستیکی است.

* یک وسیله یا تصویری از آن به دانش‌آموزان نشان داده شود. معلّم دربارهٔ اندازه و جنس آن از دانش‌آموزان سؤال کند و آن‌ها با توجّه به دو ویژگی اندازه و جنس، جمله‌هایی در توصیف آن وسیله یا تصویر بگویند. پس از اطمینان از درک جمله‌ها به دلیل یکسان بودن فعل جمله‌ها حذف‌کردن فعل جملهٔ اوّل به قرینهٔ لفظی آموزش داده‌شود. مانند:

این جعبه کوچک است.

این جعبه چوبی است.

این جعبه، کوچک و چوبی است.

* نصب تصویرهایی بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص در کنار هر تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. معلّم و دانش‌آموزان در تعامل با هم دربارهٔ ویژگی‌های رنگ، شکل، جنس و اندازهٔ هر مورد گفت‌وگو کنند و آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. سپس دانش‌آموزان برای کامل کردن جمله‌های ناقص راهنمایی شوند و بعد از تکمیل جمله‌ها آن‌ها را برای دوستانشان بازگو کنند/ بخوانند. پس از اطمینان از درک، رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها خواسته شود.

* چسباندن تصویرهایی در دفتر دانش‌آموزان یا گروه‌بندی آن‌ها و با ایجاد فضای رقابت دانش‌آموزان تشویق شوند که دربارهٔ ویژگی‌های هر مورد فکر کنند. سپس با توجّه به ویژگی‌های رنگ، شکل، جنس و اندازهٔ آن را توصیف کنند، با توجّه به اهداف این درس بر اندازه و جنس آن‌ها تأکید کرده، جمله‌ای مناسب بنویسند. هر دانش‌آموز جمله‌هایش را در کلاس برای دوستانش بخواند.

۲- یک چیز مانند خط‌کش که می‌تواند در اندازه و جنس‌های مختلف وجود داشته باشد به‌عنوان یک پدیده (ماهیّت) از لحاظ دو ویژگی جنس و اندازه حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان (شفاهی و نوشتاری) می‌گردد، هدف این است که دانش‌آموز به این سطح تفکر و یادگیری برسد که یک چیز یا یک پدیده با دارا بودن ماهیّتی ثابت، می‌تواند دارای تنوّع در جنس و اندازه باشد:

* معلّم انواع گوناگونی از یک شیء (انواع خط‌کش) را نشان می‌دهد و بر ویژگی‌های اندازه و جنسشان تأکید می‌کند، سپس از دانش‌آموزان می‌خواهد تا هریک از وسایل را بر اساس رنگ، شکل، اندازه و جنسشان توصیف کنند. با توجّه به اهداف این درس بر اندازه و جنس آن‌ها تأکید کرده، جمله‌های مناسبی در تعامل با دانش‌آموزان در این زمینه بیان و نوشته می‌شود. در نهایت دانش‌آموزان جمله‌هایی را مانند جمله‌های زیر، درک و بیان می‌کنند.

خط‌کش‌ها بلند و کوتاه هستند.

خط‌کش‌ها چوبی، پلاستیکی و فلزی هستند.

خط‌کش‌ها اندازه‌ها و جنس‌های گوناگونی دارند.

بدین‌ترتیب، دانش‌آموزان فکرکردن و چگونگی توصیف یک شیء را به صورت یک کل که دارای انواع مختلف است می‌آموزند.

* نصب تصاویری از یک وسیله مانند کمد در مجموعه‌ای از اندازه‌ها و جنس‌های مختلف بر روی تابلوِ کلاس و جلب توجّه دانش‌آموزان که با دقّت به هر تصویر نگاه کنند. معلّم دربارهٔ ویژگی/ ویژگی‌های اندازه و جنس هرکدام از آن‌ها که در مجموعه هستند، سؤال کند. (چه اندازه‌ای/ چه

جنسی) و دانش‌آموزان برای پاسخ مناسب هدایت شوند. به این‌ترتیب بعد اطمینان از درک مفهوم آموزش داده‌شده، برای توصیف‌کردن هر دانش‌آموز با راهنمایی معلّم دربارهٔ هر مجموعه می‌تواند هم یک توصیفی انفرادی(خاص یک مورد) و یک توصیف کلّی (انواع مختلف از آن مورد) داشته باشد. مانند:

این کمد بزرگ است. / این کمد کوچک است. / این کمد بلند است. / این کمد کوتاه است.

کمدها بزرگ، کوچک، بلند و کوتاه هستند.

کمدها اندازه‌های مختلفی دارند.

این کمد کوتاه و چوبی است. / آن کمد بلند و فلزی است.

کمدها اندازه‌ها و جنس‌های مختلفی دارند.

* چسباندن تصویر یک وسیله، میوه و... در اندازه‌ها یا جنس‌های مختلف در دفتر دانش‌آموزان و راهنمایی آن‌ها تا دربارهٔ اندازه و جنس موارد گوناگون آن در تصویر فکر کنند. سپس جمله‌های ناقص داده‌شده را با توجّه به تصویر کامل کنند. هر دانش‌آموز جمله‌های خود را پس از تکمیل برای دوستانش بازگو کند/ بخواند و رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها به عنوان تکلیف منزل داده شود.

* تصویر مجموعه‌ای از یک نوع وسیله و... در رنگ‌ها، شکل‌ها، اندازه‌ها و جنس‌های مختلف به دانش‌آموزان داده شود تا در توصیف هرکدام براساس ویژگی‌های رنگ، شکل، اندازه و جنس جمله‌هایی بگویند و بنویسند.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

بخش اوّل

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز بر دو ویژگی «اندازه و جنس» در موارد (چیزهای) گوناگون همراه با درک مفهوم آن‌ها، درکنار ویژگی‌های آموزش داده شدهٔ پیشین (رش).

ب) کاربرد و بیان شفاهی این دو ویژگی در هنگام توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده‌است در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در کنار ویژگی‌های آموزش داده‌شدهٔ پیشین (رشاج) هنگام توصیف‌کردن بیان شود و هم‌زمان ازکارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱ : ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه‌کردن، فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» در تصویرها.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌ها، با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در هنگام صحبت‌کردن و توصیف آن‌ها.

پ) درک و بیان شفاهی جمله‌ها، با تأکید بر کاربرد آموخته‌های پیشین «رنگ ، شکل» و ویژگی‌های «اندازه و جنس» درتوصیف‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام‌دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده، ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در هنگام صحبت و توصیف کردن بیان کنند.

* همکار گرامی از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها، ترتیبشان و نشان دادن چگونگی شکل‌گیری سرواژه (سرنام) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد. توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان

ب) توجّه به کلمه‌های پرسشی «چه اندازه‌ای» و «چه جنسی» و استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ دادن در ارتباط با دو ویژگی «اندازه و جنس» در هنگام دیدن هر چیز.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها از جمله مفاهیم مربوط به «اندازه و جنس».

ت) درک و بیان از طریق خواندن کلمه‌ها با تأکید برکاربرد آن‌ها در توصیف‌کردن بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس».

ث) انتخاب تصویر متناسب با کلمهٔ داده‌شده و وصل آن به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمه‌های اندازه و جنس و کلمه‌های پرسشی «چه اندازه‌ای» و «چه جنسی» که در گوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و در رابطه با آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این‌ترتیب دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» کسب می‌نمایند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل پرسش‌ها قرار داده‌شده، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و با خطی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر دو ویژگی «اندازه و جنس» نمایش داده شده در هر تصویر تأکید نمایید.

* در مراحل بعد بازگویی و تمرین جمله‌نویسی به عنوان کار کلاسی یا کار در منزل می‌تواند جهت تمرین و تثبیت آموخته‌ها انجام شود. مانند: درخت بلند است. / میز چوبی است.

تمرین ۳: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتاری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» و به‌کارگیری آن‌ها در هنگام توصیف یک چیز.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در

آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» هدایت نمایید، سپس جمله‌ها را روخوانی کنید سپس جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و هم‌زمان توجّه او را به افعال مشابه (است) و امکان حذف کردن آن‌ها برای داشتن یک جملهٔ کوتاه‌تر جلب نمایید. با هدایت و راهنمایی خود از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های کوتاه‌تر شدهٔ مربوط به هرتصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

* همکارگرامی برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هردانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۴ :

هدف از این تمرین:

الف) توجّه و تفکّر دربارهٔ ویژگی «جنس» مربوط به هر تصویر.

ب) درک و بیان شفاهی و نوشتاری کلمات و مفاهیم نشان‌دهندهٔ ویژگی «جنس».

پ) چگونگی به‌کارگیری کلمات و مفاهیم مربوط به «جنس» هنگام توصیف یک چیز.

ت) زمینه‌سازی لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ث) کامل‌کردن جاهای خالی جدول‌ها با استفاده از آموخته‌های پیشین و شناسایی ویژگی «جنس» هر یک از موارد نشان داده شده در تصاویر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس ویژگی «جنس» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید عناوین جدول‌ها را بخواند و با توجّه به تصویرهای داده‌شده، جاهای خالی جدول‌ها را با

نوشتن نام یکی از تصاویر که «جنس» آن در زندگی واقعی با مفهوم نوشته مربوط به جنس در بالای جدول یکی است، کامل نماید. سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- چرمی ..... کفش، کیف، دستکش
- چوبی ..... عصا، مداد
- پلاستیکی ..... شانه، اردک
- فلزی ..... کلید، چاقو
- شیشه‌ای ..... لیوان، پارچ
- پارچه‌ای ..... دامن، بلوز
- کاغذی ..... دفتر، پاکت نامه

تمرین ۵ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مورد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به ویژگی «جنس».

پ) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص و کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌ها با توجّه به کلمه‌های داده‌شده مربوط به ویژگی «جنس» و نوشتن آن‌ها.

ت) درک و بیان شفاهی و نوشتاری هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب، شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و

صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس ویژگی «جنس» هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید جمله‌های ناقص را بخوانند و در توصیف‌هایشان از هر تصویر جنس هر وسیله را مشخّص کنند سپس جاهای‌خالی جمله‌ها را با استفاده از کلمهٔ‌های داده‌شده‌ای که در سمت چپ جمله‌ها آمده، کامل نمایند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- تقویم کاغذی است.
- این لیوان‌ها شیشه‌ای و پلاستیکی هستند.
- دمپایی پلاستیکی است.
- من یک جفت دستکش چرمی و یک جفت دستکش پارچه‌ای دارم.
- بابا صندلی چوبی و فلزی خرید.
- نمکدان شیشه‌ای و پلاستیکی است.

تمرین ۶ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» دربارهٔ نشان داده‌شده درهر تصویر.

پ) درک، بیان و نوشتن کلمه‌های مناسب بر روی نماد پلکانی با توجّه به دو ویژگی «اندازه و جنس».

ت) درک و بیان شفاهی خودانگیخته جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به دو ویژگی «اندازه و جنس».

ث) نوشتن جمله‌هایی منطبق بر تصویر و کلمه‌های نوشته‌شده برروی نماد پلکانی و بر اساس دو

ویژگی «اندازه و جنس» به صورت خودانگیخته.

ج) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا در ابتدا با توجّه تصویر داده‌شده، جاهای خالی نماد پلکانی را براساس دو ویژگی «اندازه و جنس» کامل نمایند سپس جمله‌های ناقص را بخوانند و جاهای خالی جمله‌ها را با استفاده از کلمه‌های نوشته‌شده بر روی نماد پلکانی کامل نمایند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- این پرچم کوچک و پارچه‌ای است.
- این نردبان چوبی و بلند است.
- النگو پهن و فلزی است.
- مرغ اسباب‌بازی چاق و پلاستیکی است.

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در هر تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکر کردن و توجّه به آموخته‌ها و ادراکات خود از محیط پیرامونشان دربارهٔ ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس».

پ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان شفاهی و نوشتاری خودانگیخته هنگام بیان جمله/ جمله‌های

توصیفی با تأکید برکاربرد ویژگی‌های «رشاج».

ت) درک، بیان و نوشتن کلمه‌های مناسب برروی نماد پلکانی با توجّه به دو ویژگی «اندازه و جنس».

ث) درک و بیان شفاهی خودانگیخته جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به دو ویژگی «اندازه و جنس».

ج) نوشتن جمله‌هایی منطبق بر تصویر و کلمه‌های نوشته شده بر روی نماد پلکانی و بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» به صورت خودانگیخته.

چ) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ح) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات، به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا با استفاده از کلمه‌های داده‌شده در نماد پلکانی بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» جاهای خالی جمله‌های ناقص را کامل نمایند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* لازم است به دانش‌آموزان گفته شود گاه یک پدیده یا شیء نمی‌تواند همه ویژگی‌ها را هم‌زمان داشته باشد، برای همین از خطّ تیره در بالای برخی ویژگی‌ها استفاده شده‌است.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- این تلفن همراه است.
- تلفن همراه مشکی و مستطیل است.

- اندازهٔ تلفن همراه کوچک است.
- تلفن همراه شیشه‌ای و پلاستیکی است.

(تلفن همراه مشکی، مستطیل و کوچک است.)

****

- این آلبالو است.
- آلبالو قرمز و گرد است.
- اندازهٔ آلبالو کوچک است.

(آلبالو قرمز، گرد و کوچک است.) / (آلبالوها قرمز، گرد و کوچک هستند.)

****

- این میمون است.
- دم میمون سیاه و بلند است.

تمرین ۸ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ موارد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» به صورت خودانگیخته.

پ) درک، بیان و نوشتن کلمه‌های مناسب بر روی نماد پلکانی با توجّه به ویژگی‌های «رشاج».

ت) درک و بیان شفاهی جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به ویژگی‌های «رشاج» به صورت خودانگیخته.

ث) نوشتن جمله‌هایی منطبق بر تصویر وکلمه‌های نوشته شده برروی نماد پلکانی و براساس ویژگی‌های «رشاج» به صورت خودانگیخته.

ج) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا در ابتدا با توجّه به تصویر داده‌شده ، جاهای خالی نماد پلکانی را بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» کامل نمایند سپس در نقطه چین‌های مقابل جمله‌هایی توصیفی با استفاده از کلمه‌های نوشته‌شده بر روی نماد پلکانی بنویسند و به جای چندین «و» متعدّد در جمله‌ها از ویرگول استفاده نمایند سپس جمله‌های خود را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به‌ترتیب زیر است:

- بادکنک قرمز و گرد است.
- بادکنک بزرگ و پلاستیکی است.

****

- این هندوانه قرمز، سبز و بیضی است.
- هندوانه بزرگ است. / (این هندوانه قرمز، سبز، بیضی و بزرگ است.)

****

- این کیف سرمه‌ای و مستطیل است.
- کیف بزرگ و چرمی است. / (این کیف سرمه‌ای، مستطیل، بزرگ و چرمی است.)

بخش دوم

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت این که یک پدیده (چیز، ماهیّت) می‌تواند ویژگی‌های مختلفی در یک مقوله مانند اندازه یا جنس داشته باشد (کمد در اندازه‌های مختلف، کمد در جنس‌های گوناگون و کمد در اندازه‌ها و جنس‌های مختلف).

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه‌کردن، فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» در تصاویر مجموعه‌ها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در هنگام صحبت‌کردن و توصیف کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت).

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام‌دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در توصیف‌کردن هر مجموعه به صورت شفاهی بیان کنند.

* همکار گرامی، در این تمرین دانش‌آموزان می‌بایست دریابند که یک پدیده (چیز، ماهیّت) می‌تواند ویژگی‌های مختلفی در یک مقوله مانند اندازه یا جنس داشته باشد (کمد در اندازه‌های مختلف، کمد در جنس‌های گوناگون و کمد در اندازه‌ها و جنس‌های مختلف)، و می‌توان یک توصیف کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت) با توجّه به دو ویژگی مورد نظر بیان نمود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی)، بیان شفاهی و درک خواندن و بیان نوشتاری.

پ) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» و به‌کارگیری آن‌ها هنگام توصیف کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت) دارای تنوّع، اندازه و جنس.

ت) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از گونه‌های مختلف جمله‌های توصیفی به‌صورت خودانگیخته.

ث) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ کمدهای گوناگون بر اساس دو ویژگی «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس جمله‌ها را با همراهی دانش‌آموزان روخوانی کنید پس از آن جملهٔ مربوط به تصویر/تصویرها را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر/تصاویر را نشان دهند.

لازم است ضمن یادآوری آموخته‌های پیشین، دانش‌آموزان درک کنند که می‌توانند دربارهٔ کمد که دارای اندازه‌ها و جنس‌های گوناگون است، کلّی‌تر صحبت کنند و جمله بنویسند.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

* همکار گرامی هم‌معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون و مختلف» و استفاده از کلمهٔ «بعضی» در جمله را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

تمرین ۳ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر.

ب) درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن کلمه‌ها و جمله‌های ناقص داده‌شده.

پ) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «اندازه و جنس» و به‌کارگیری آن‌ها در هنگام توصیف کلّی از یک پدیده (چیز، ماهیّت) دارای تنوّع اندازه و جنس.

ت) توجّه به جمله‌های پرسشی داده‌شده در توصیف‌ها، درک و بیان شفاهی و نوشتاری آن‌ها با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس».

ث) کامل کردن جاهای خالی جمله‌ها با استفاده از کلمه‌های داده‌شده و با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس».

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

چ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ح) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها و جملهٔ پرسشی مطرح‌شده در آن توجّه کند و دربارهٔ هر مجموعه از تصاویر مربوط به یک ماهیّت (چیز، پدیده) پرسش کنید یا از دانش‌آموزان بخواهید از خودشان و دیگران دربارهٔ اندازه و جنس آن‌ها بپرسند، دربارهٔ پاسخ‌ها صحبت کنید و به

این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ یک چیز که دارای تنوّع در اندازه یا جنس یا هردو ویژگی است، هدایت می‌نمایید سپس از آن‌ها بخواهید جمله‌های ناقص را بخوانند و جاهای خالی جمله‌ها را با توجّه به تصویرها و کلمه‌های داده‌شده که مرتبط با پاسخ‌ها است، کامل نمایند.

همچنین آموزگار گرامی، جمله‌های داده‌شده با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در توصیف هر مجموعه، استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد کامل شوند. در انتها جمله‌ها توسّط هر دانش‌آموز با صدای بلند برای دوستانش خوانده و بازگو شود.

* آموزگار گرامی، سلسله مراتب آموزش و یادگیری بر اساس چهار مهارت زبانی (شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن) در این تمرین نیز الزامی است.

* همکار گرامی، هم معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون و مختلف» در جمله را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- این پرچم‌ها **بزرگ** و **کوچک** هستند.
- پرچم‌ها اندازه‌های گوناگونی **دارند**.
- عروسک‌ها **کوتاه** ، **بلند**، **چاق** و **لاغر** هستند.
- عروسک‌ها اندازه‌های مختلفی **دارند**.
- این لیوان‌ها **کاغذی**، **پلاستیکی**، **فلزی**، **شیشه‌ای** و **چوبی** هستند.
- لیوان‌ها جنس‌های گوناگونی **دارند**.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) درک و بیان شفاهی، خواندن و نوشتن جمله‌هایی مانند نمونه داده‌شده، با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در توصیف تصویرهای هر مجموعه.

پ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ت) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان شفاهی و نوشتاری خودانگیخته هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. نمونه داده‌شده را با هم بخوانید، از درک هدف مورد نظر از این بخش درس توسّط دانش‌آموزان با بازگویی و بازنویسی نمونه داده‌شده (سینی) مطمئن گردید، سپس از آن‌ها بخواهید تا مانند نمونه داده‌شده، جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «اندازه و جنس» در توصیف تصویرهای مجموعه (جامدادی) بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* آموزگار گرامی، هر دانش‌آموز با توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مجموعه‌های نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به دو ویژگی «اندازه و جنس» به صورت خودانگیخته بیان شفاهی و نوشتاری در هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی داشته باشد.

* همکارگرامی هم‌معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون» و «مختلف» در جمله را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- جامدادی‌ها باریک و پهن هستند.
- جامدادی‌ها پارچه‌ای، پلاستیکی و فلزی هستند.
- جامدادی‌ها اندازه‌ها و جنس‌های مختلفی دارند.

تمرین ۵ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن با توجّه به آموخته‌ها و ادراکات خود از محیط پیرامونشان درباره ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس».

پ) درک و بیان شفاهی و خواندن و کامل‌کردن جمله‌های نمونه داده‌شده و نوشتن جمله‌هایی با تأکید برکاربرد ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» در توصیف کلّی از هر مجموعه تصویر.

ت) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دوکلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان شفاهی و نوشتاری خودانگیخته در هنگام بیان جمله/جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن ، صحبت‌کردن و کامل‌کردن جاهای خالی دربارهٔ نمونه داده‌شده (پنجره‌ها) بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های «رنگ و شکل» و« اندازه و جنس» در توصیف دکمه‌ها بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* همکارگرامی، هم‌معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون» و «مختلف» در جمله را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- پنجره(ها)
- پنجره‌ها چوبی و فلزی هستند.
- پنجره‌ها بزرگ و کوچک هستند.
- پنجره‌ها اندازه‌ها و جنس‌های مختلفی دارند.
- پنجره‌ها زرد، قرمز آبی هستند. پنجره‌ها سبز، قهوه‌ای و سفید هستند.
- پنجره‌ها مستطیل، مربع و دایره‌ای هستند. پنجره‌ها لوزی، مربّع، مستطیل هستند.
- پنجره‌ها رنگ‌ها و شکل‌های مختلفی دارند.

****

- دکمه(ها)
- دکمه‌ها پلاستیکی، پارچه‌ای و چوبی هستند.
- دکمه‌ها بزرگ و کوچک هستند.
- دکمه‌ها اندازه‌ها و جنس‌های مختلفی دارند.
- دکمه‌ها مستطیل، دایره، بیضی و مثلّث هستند.
- دکمه‌ها قرمز، سبز و آبی هستند. / دکمه‌ها صورتی، سفید، نارنجی و قهوه‌ای هستند.
- دکمه‌ها رنگ‌ها و شکل‌های مختلفی دارند.

تمرین ۶ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن با توجّه به آموخته‌ها و ادراکات خود از محیط پیرامونشان دربارهٔ ویژگی‌های «رنگ و شکل » و «اندازه و جنس».

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» در توصیف کلّی از هر تصویر.

ت) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دوکلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان شفاهی و نوشتاری خودانگیخته هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی.

ج) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی از دانش‌آموزان بخواهید به کلمه‌ها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن، در/ درها و بادبادک/ بادبادک‌هایی که در محیط اطرافشان است، توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن ، صحبت‌کردن و نوشتن جمله‌هایی براساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» درتوصیف در/ درها و بادبادک/ بادبادک‌ها بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

ممکن است دانش‌آموزان در بیان شفاهی و نوشتاری خود یک توصیف انفرادی (مانند در کلاس) یا کلّی (تمام درهای موجود در مدرسه) ارائه دهند که هردو صورت صحیح است.

درس چهارم

عنوان: کلمهٔ پرسشی «کدام»

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام»

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» جمله‌های پرسشی مناسب بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	کلمهٔ پرسشی «کدام»

نکته‌های دستوری:

صفت پرسشی، صفتی است که با آن از نوع یا چگونگی یا مقدار موصوف پرسش می‌کنند. یکی از این صفات پرسشی «کدام» است: کدام ورزش را دوست داری؟

ضمیر پرسشی، اغلب همان واژه‌هایی هستند که مانند ضمیرهای اشاره اگر همراه اسم بیایند صفت پرسشی و اگر تنها بیایند ضمیر پرسشی نامیده می‌شوند: کدام را دوست داری؟

در این درس از هر دو صورت کلمهٔ پرسشی «کدام» استفاده شده‌است.

نکته‌های تدریس

* درک جمله‌های پرسشی با کلمهٔ پرسشی «کدام» اولویّت دارد. پس ابتدا باید دانش‌آموزان به درک شنیده‌ها و خوانده‌های مربوط به پرسش و پاسخ برسند. سپس بیان شفاهی و نوشتاری مدّنظر قرار بگیرد. به این معنا که تا دانش‌آموزی پرسش را چه به صورت گفتن و چه به صورت خواندن درک نکند نمی‌تواند پرسش و پاسخ‌ها را بگوید و بنویسد.
* بهتر است برای درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» معلّم و دانش‌آموزان آن را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.
* بعد از انجام هریک از فعّالیّت‌های پیشنهادی باید دانش‌آموزان همان محتوای تمرین را در تعامل با یکدیگر مورد پرسش و پاسخ قرار دهند.
* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت موردنظر را اجرا کنند.

* در تدریس باید پرسش و پاسخ‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت کارت نوشتاری به دانش‌آموزان نشان داده شود و کلمهٔ پرسشی «کدام» برجسته‌شوند.

* بیان پرسش با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» چه به صورت شفاهی و چه به صورت نوشتاری از اهمّیّت خاصی در تعاملات دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی برخوردار است زیرا دانش‌آموزان ما بعد از درک شفاهی و خوانداری این کلمه‌ها به استفاده از آن‌ها در تعاملاتشان سوق داده نمی‌شوند در واقع معمولاً در نقش پرسش‌گر ظاهر نمی‌شوند، بنابراین در انجام همهٔ فعّالیّت‌ها بیان شفاهی و نوشتاری پرسش با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» توسّط دانش‌آموزان حتماً مورد توجّه قرار گیرد.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌هاست. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم با استفاده از وسایل کلاس و در قالب نمایش، نقش فروشنده را بازی می‌کند و هر دانش‌آموز نقش خریداری را به عهده می‌گیرد. بازی در تعامل فروشنده و خریداران و با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» انجام می‌شود. پرسش‌ها و پاسخ‌های انجام شده در نمایش به صورت کامل و با برجسته‌کردن کلمهٔ پرسشی «کدام» روی تابلو نوشته می‌شوند، هریک از دانش‌آموزان، به تناوب، نقش فروشنده را اجرا می‌کنند. در تعامل معلّم با دانش‌آموزان و آن‌ها با یکدیگر (دانش‌آموزان) پرسش و پاسخ با رعایت سلسله‌مراتب مهارت‌های چهارگانهٔ زبانی انجام می‌شود.

مانند:

کدام مداد را می‌خواهی؟ / کدام را برداشتی؟ / کدام یکی را بیاوَرَم؟ و... .

* تعدادی میوه یا وسایل مختلف به کلاس آورده می‌شود و به دانش‌آموزان نشان داده می‌شود. معلّم آن‌ها را روی میز می‌گذارد و توجّه دانش‌آموزان را به چیزهایی روی میز جلب می‌کند. سپس دربارهٔ هریک پرسش‌هایی را با به کارگیری کلمهٔ پرسشی «کدام» بیان می‌کند و دانش‌آموزان پاسخ می‌دهند. در مرحلهٔ بعد یکی از دانش‌آموزان پرسش می‌کند و سایرین پاسخ می‌دهند. در تعامل معلّم با دانش‌آموزان و آن‌ها با یکدیگر کارت نوشتاری کلمهٔ پرسشی «کدام» نشان داده می‌شود و جمله‌های پرسش و پاسخ روی تابلو نوشته می‌شود.

مانند:

کدام میوه شیرین است؟/ کدام هسته دارد؟ / کدام توپ بزرگ است؟ / کدام تراش گرد است؟

* نصب تصویر روی تابلوِ کلاس و گروه‌بندی دانش‌آموزان و دادن کارت‌های پرسش به یک گروه و کارت‌های پاسخ به گروه دیگر که در تعامل با هم و با راهنمایی معلّم، پرسش و پاسخ با توجّه به تصویر ارائه شده انجام شود. کلمهٔ پرسشی «کدام» در کارت‌ها با رنگ دیگری برجسته می‌شوند.

* نصب تصاویر بر روی تابلو و نوشتن پرسش‌هایی با برجسته کردن کلمهٔ پرسشی «کدام» در زیر هر تصویر انجام می‌شود. معلّم توجّه دانش‌آموزان را به تصاویر جلب می‌کند و آن‌ها را برای خواندن، درک پرسش و بیان پاسخ مناسب راهنمایی می‌کند به این ترتیب مهارت‌های درک خواندن و بیان شفاهی صورت می‌گیرد. پس از آن نوشتن پاسخ‌ها از دانش‌آموزان خواسته شود.

* نمایش فیلم‌های کوتاه، پویانمایی(انیمیشن) و ... مورد علاقهٔ دانش‌آموزان و به این ترتیب فرصتی مناسب و جذاب برای تعامل معلّم با دانش‌آموز یا دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم شود. در این گفت‌وگو معلّم و دانش‌آموزان پرسش‌هایی با به‌کارگیری کلمهٔ پرسشی «کدام» بیان می‌کنند و پاسخ می‌دهند. بیان شفاهی و نوشتاری پرسش توسّط دانش‌آموزان حتماً مورد توجّه قرار گیرد.

* نصب تصویر بر روی تابلوِ کلاس و نوشتن پرسش‌هایی با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» بر روی تابلو تا هر دانش‌آموز با توجّه به تصویر، پاسخ مناسب را در کنار آن بنویسد. در مرحلهٔ بعدی، پرسش‌ها از روی تابلو پاک می‌شود، هر دانش‌آموز با توجّه به تصویر پرسش مناسب برای هر پاسخ را بنویسد. خواندن و رونویسی دوباره جمله‌ها حتماً از دانش‌آموزان خواسته شود.

* چسباندن تصاویری از اشیا، حیوانات و... در دفتر دانش‌آموزان و نوشتن پرسش با استفاده از کلمهٔ پرسشی «کدام» تا هر دانش‌آموز با توجّه به تصویر، پاسخ مناسب را بنویسد. در مرحلهٔ بعد دانش‌آموز با توجّه به تصویر پرسش مناسب با کاربرد «کدام» برای هر پاسخ را بنویسد. سپس پرسش و پاسخ‌ها را در کلاس برای دوستانش بخواند و یا به عنوان تکلیف منزل پرسش و پاسخ‌ها در منزل با اعضای خانواده انجام شود.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

باهم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

درک و بیان شفاهی از مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی شرح فعّالیّتی که در این تمرین آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی«کدام» بیان شود و هم‌زمان از کارت نوشتاری آن استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک شنیداری(گفتار خوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» به صورت شفاهی بیان کنند.

بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، روخوانی جمله‌های پرسشی و پاسخ‌های آن‌ها با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» برای کمک به درک و بیان شفاهی و فراهم آمدن زمینهٔ مناسب جهت درک خوانداری و بیان نوشتاری متناسب با توانایی و میزان آسیبِ شنوایی هر دانش‌آموز است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، دربارهٔ آنچه آن‌ها در تصویرها می‌بینند سخن بگویید و جمله‌های پرسشی را با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» روخوانی کنید و با هدایت و راهنمایی شما توجّه آن‌ها را به پاسخ‌های داده شده در زیر جمله‌ها جلب نمایید و آن‌ها را روخوانی کنید سپس جملهٔ پرسشی مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند و پاسخ مناسب آن را بیان کنند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ پرسشی و پاسخ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند یا دانش‌آموزان با توجّه به هر تصویر در تعامل با یکدیگر سوال کنند و جواب بدهند.

همکارگرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری، درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک و بیان خواندن از طریق خواندن

جمله‌های پرسشی با تأکید بر کلمهٔ پرسشی «کدام»، انتخاب تصویر متناسب با پاسخ جملهٔ پرسشی داده‌شده و علامت‌گذاری آن می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را که در بالای هر تصویر قرار دارد را با شما بخوانند و با دقّت به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و هم‌زمان بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» تأکید نمایند و آن‌ها را دوباره بخوانند و به شکل شفاهی و در قالب جمله پاسخ دهند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری و بیان خواندن از طریق خواندن جمله‌های پرسشی با تأکید بر کلمهٔ پرسشی «کدام»، انتخاب پاسخ متناسب با جملهٔ پرسشی داده شده و علامت‌گذاری آن است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را که در رو به روی هر دو کلمه آمده‌است را با شما بخوانند و با دقّت کلمه‌های داده‌شده را بخوانند. سپس پاسخ درست متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و هم‌زمان بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» در جمله‌های پرسشی تأکید نمایید و آن‌ها را دوباره بخوانند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کدام از چوب ساخته شده است؟ کمد.
- مدرسه‌ها در کدام فصل تعطیل هستند؟ تابستان.
- کدام وسیلهٔ نقلیّه است؟ دوچرخه.
- کدام ظرف شکستنی است؟ بشقاب.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش و پاسخ‌ها، کامل کردن جمله‌های ناقص با استفاده از کلمه‌های داده شده برای پاسخ به پرسش مورد نظر و با تأکید بر مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

به دانش‌آموزان لیست غذای رستوران (منو) را معرفی کنید و در صورت امکان می‌توانید این تمرین را به صورت نمایش اجرا کنید. بنابراین از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرهای فهرست غذای داده شده، خوب نگاه کند، دربارهٔ آن صحبت کنید و جملهٔ پرسشی داده‌شده را بخوانند و برکاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» تأکید نمایید سپس توجّه او را به پاسخ ناقص داده‌شده‌ای که زیر جملهٔ پرسشی موردنظرآمده، جلب نمایید و آن را با هدایت و راهنمایی شما بخواند و از او بخواهید با توجّه به جملهٔ پرسشی و کلمه‌هایی که در فهرست تصویری مقابل جمله‌ها آمده، کلمهٔ دلخواهشان را انتخاب کند و در جای خالی بنویسد و آن را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید یا در تعامل با یکدیگر پرسش و پاسخ انجام دهند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌های پرسشی و انتخاب صحیح کلمه‌های داده‌شده و به‌کارگیری آن‌ها در پاسخ‌ها و نوشتن جمله مناسب می‌باشد

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که کلمه‌های داده‌شده در بالای جمله‌ها را بخوانند سپس از آن‌ها بخواهید که جمله‌های پرسشی را با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» بخوانند و پاسخی متناسب با

جملهٔ پرسشی موردنظر و با استفاده از کلمه‌ها و تصویرهای داده‌شده بدهند و آن را بنویسند در انتها هر دانش‌آموز یکی از پرسش و پاسخ‌ها را با صدای بلند برای دیگر دوستانش بخواند و بازگو نماید یا در تعامل با دیگر دانش‌آموزان پرسش و پاسخ انجام دهد.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- مردم کردستان به زبان کردی صحبت می‌کنند.
- مردم لرستان به زبان لری صحبت می‌کنند.
- مردم آذربایجان به زبان آذری صحبت می‌کنند.
- ناشنوایان به زبان اشاره صحبت می‌کنند.

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌ها و کامل‌کردن جمله‌های پرسشی ناقص با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام»، انتخاب تصویر پاسخ متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده و علامت‌گذاری آن می‌باشد. این تمرین پیش‌زمینه برای ساخت پرسش توسّط دانش‌آموز است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های پرسشی ناقص را بخواند و جاهای خالی جمله‌ها را با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» کامل نماید سپس به تصویرها خوب نگاه کند دربارهٔ آن‌ها با هم صحبت نموده، تصویر پاسخ متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده را از بین تصویرها انتخاب نماید و علامت‌گذاری کند.

تمرین ۸:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پاسخ‌های داده‌شده و نوشتن جملهٔ پرسشی متناسب با پاسخ موردنظر با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که با دقّت پاسخ‌ها را بخوانند و به تصویرها خوب توجّه کنند و دربارهٔ آن صحبت کنید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌های پرسشی متناسب با پاسخ‌های داده‌شده با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» را با هدایت و راهنمایی شما (در صورت نیاز) در جاهای خالی بنویسند و پس از نوشتن، آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند سپس در تعامل با دیگر دانش‌آموزان پرسش و پاسخ انجام دهند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کدام دانش‌آموز از معلّم اجازه می‌گیرد؟
- کدام دانش‌آموز کتاب می‌خواند؟
- کدام دانش‌آموز نقّاشی می‌کند؟
- کدام دانش‌آموز زیر میز رفته است؟
- کدام دانش‌آموز با هم صحبت می‌کنند؟
- کدام دانش‌آموز فکر می‌کند؟

تمرین ۹:

هدف از این تمرین:

یادآوری آموخته‌های پیشین، درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌های

پرسشی ناقص و پاسخ‌های داده‌شده، تشخیص صحیح‌کلمهٔ استفهامی، پرکردن جاهای خالی پرسش‌ها، نوشتن آن‌ها در جدول و کامل نمودن جدول مورد نظر می‌باشد.

* لازم است دانش‌آموزان به سطح تمایز بین مفهوم و کاربرد کلمه‌های پرسشی مختلف دست بیابند.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که با دقّت به جدول نگاه کنند و توجّه آن‌ها را به جمله‌های پرسشی ناقص داده‌شده جلب نمایید و آن را بخوانند سپس از آن‌ها بخواهید که پاسخ‌های مقابل هر جملهٔ پرسشی را بخوانند و کلمهٔ استفهامی مناسب با آن پرسش و پاسخ را با توجّه به آموخته‌های پیشین خود در سال‌های گذشته و اجزایی از جمله که در زیر آن‌ها خط کشیده شده‌است، حدس بزنند و با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی پرسش‌ها و همچنین در خانه‌های خالی جدول وارد نمایند و بنویسند و پس از کامل‌کردن آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند سپس در تعامل دونفره پرسش و پاسخ‌ها را بازگو نمایند.

* یکی از نکته‌هایی که می‌توانید به دانش‌آموزان خود یادآور شوید این است که جایگاه کلمهٔ پرسشی با جایگاه پاسخ آن در جملهٔ پرسشی و جمله پاسخ یکسان است.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کتابت **کجا** است؟
- **چه چیزی** روی میز است؟
- **چه وقت** به مهمانی می‌روید؟
- **چه کسی** لباس می‌دوزد؟
- **کدام** سیب مال تو است؟
- لاک‌پشت **چگونه** راه می‌رود؟
- معلّم **چه‌کار** می‌کند؟
- آن‌ها **چند تا** بچّه دارند؟

تمرین ۱۰:

هدف از این تمرین:

فراهم آوردن فرصت تعامل بیشتر بین دانش‌آموزان برای کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» است. همچنین هدف درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش داده‌شده و نوشتن پاسخ‌هایی متناسب با پرسش کلّی موردنظر که در دستورالعمل تمرین آمده با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «کدام» علامت‌گذاری در جدول داده‌شده و نوشتن آن می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، با توجّه به دستورالعمل تمرین در کلاس از دانش‌آموز/ دانش‌آموزان خود بخواهید این تمرین را به صورت بازی با دوستانشان اجرا نمایند و در حین اجرای این فعّالیّت پاسخ‌هایی را که هر دانش‌آموز می‌دهد در جدول علامت‌گذاری نموده سپس با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی بگویند و در جاهای خالی بنویسند و بازگو نمایند.

درس پنجم

عنوان: نگارش سوم (درک، بیان و توصیف: قسمت‌ها و کار/ کاربرد)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد دو ویژگی « قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در توصیف‌کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفاهیم مربوط به دو ویژگی قسمت‌ها و کار/ کاربرد، این مفاهیم را در هنگام توصیف موارد گوناگون، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: قسمت‌ها و کار/ کاربرد
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: قسمت‌ها و کار/ کاربرد

نکته‌های دستوری:

توصیف بیان ویژگی‌های یک چیز، شخص، مکان، پدیده، واقعه است، به‌گونه‌ای که تصویری در ذهن شنونده یا خواننده شکل می‌گیرد. در نتیجه‌ی فعّال‌کردن فرایند تفکّر در دانش‌آموزان، ساخت مفهوم از اطلاعاتی که از طریق حواسّ مختلف (در این درس به‌طور اعم بینایی)، شکل می‌گیرد.

آن‌ها با تمرکز بر ویژگی‌هایی همانند رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کار/ کاربرد (رشاجقک) و... چیزهای مختلفی که در محیط پیرامونشان وجود دارد را در ذهن‌شان سازماندهی کرده و مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌دهند و قادر خواهند بود پس از درک، بیان جمله‌هایی در توصیف موارد گوناگون به صورت گفتاری و نوشتاری داشته باشند.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یاد می‌دهید که حواسّ مختلف خود از جمله حسّ بینایی را به‌کار گیرند و به دقّت و با ذکاوت نگاه کنند، به قسمت‌ها و کاربرد هر چیز توجّه کرده، فکر کنند و بتوانند با توجّه به این ویژگی‌ها درباره‌اش سخن بگویند و بنویسند.
* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.
* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی

(شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* دراجرای فعّالیّت‌ها همراه با دانش‌آموزان دربارهٔ چیزهای مختلف (وسایل، حیوانات و اجزایشان، گیاهان و اجزایشان و...) گفت‌وگو نمایید و با بیان (شفاهی و نوشتاری) جمله‌هایی مناسب بر اساس دو ویژگی «قسمت و کار/کاربرد» ذهن دانش‌آموزان را به سمت تمرکز، فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/کاربرد» هدایت کنید.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم توصیف با توجّه به ویژگی‌های رنگ و شکل، معلّم و دانش‌آموزان این دو ویژگی را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* هنگام دیدن، لمس کردن، بوییدن، مزه کردن و شنیدن صدای هر چیز سؤالات مفیدی برای پرسیدن وجود دارد. به هنگام اجرای فرایند یاددهی و یادگیری این درس، با راهنمایی، دانش‌آموزان خود را ترغیب کنید از خودشان بپرسند و پاسخ دهند: آن‌ها چه رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها، کار/ کاربردی دارد. در این درس پس از یادآوری آموخته‌های پیشین، ترکیب‌های پرسشی «چه قسمت‌هایی» و «چه کار/ چه کاربردی» را هنگام آموزش و تعاملات دو طرفه استفاده نمایید.

* صدای اوّل دو کلمهٔ «قسمت و کار/ کاربرد» (ق، ک) رنگی و برجسته شود تا از این طریق سرواژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی‌های مورد نیاز در توصیف، ساخته شود.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* درانجام فعّالیّت‌ها تقدّم قسمت به کاربرد را در نظر داشته باشید و توجّه دانش‌آموزان را نسبت به رعایت آن، هنگام بیان و نوشتن جمله‌ها جلب نمایید.

* در تدریس‌ها پس از اطمینان از درک و کاربرد دو ویژگی قسمت و کار/کاربرد در توصیف انفرادی/ یک چیز به صورت خاص به صورت بیان و نوشتن جملات مناسب توسّط دانش‌آموزان به آن‌ها توصیف یک چیز/ مورد به صورت یک کل در قالب زیر مجموعه آن پدیده یا ماهیّت می‌توان در

نظر گرفت، آموزش داده‌شود. در قسمت فعّالیّت‌های پیشنهادی به تفصیل این دو شیوه آموزش در قالب مثال آورده شده است.

* به دانش‌آموزان خود بیاموزید به جای استفاده از چندین «و» متعدّد، بین کلمات ویرگول بگذارند و فقط برای پیوند دو کلمهٔ پایانی از حرف ربط (پیوند) «و» استفاده نمایند. به این ترتیب دانش‌آموزان خلاصه نویسی را در قالب یک جمله می‌آموزند.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

در انجام تمرین‌ها و فعّالیّت‌ها حتماً تأکید شود که بیان شفاهی و نوشتاری توصیف‌ها به ترتیب ویژگی‌ها یعنی رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت، کار/کاربرد باشد. حروف ابتدایی این کلمه‌ها برای دانش‌آموزان برجسته شود.

* در پنج درس اوّل نگارش، ده ویژگی جهت توصیف‌کردن به دانش‌آموزان طی‌فرایندی آموزش داده‌می‌شود. برای کمک به تمرکز بر ویژگی‌های چیزی که مشاهده می‌کنند، لازم است سرنام «رشاجقک لب مش» را به خاطر بسپارند. هر حرف از این کلمه به دانش‌آموزان شما کمک می‌کند تا پس از درک مناسب، درباره رنگ، شکل، اندازه، قسمت‌ها، کاربرد/کار، لمس، بو، مزه و صدای هرچیزی فکر کنند، صحبت نمایند و بنویسند. برای سادگی بیشتر یادسپاری این ویژگی‌ها در داخل پلکانی در کتاب درسی طرّاحی گردیده است.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

برای فکرکردن و توصیف بر اساس ویژگی‌هایی مانند قسمت‌ها و کار/ کاربرد به دو شیوه می‌توان عمل کرد:

۱- یک چیز (مورد) منحصر به فرد به تنهایی (مانند یک میوه) از لحاظ دو ویژگی قسمت‌ها و کاربرد حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان می‌گردد. (شفاهی و نوشتاری):

* معلّم از دانش‌آموزان بخواهد همگی یک نوع میوه به کلاس بیاورند.

در مرحلهٔ اوّل در تعامل با آن‌ها و با استفاده از چهار ویژگی آموزش داده‌شدهٔ پیشین، پرسش و پاسخ‌هایی انجام شود (چه رنگی، چه شکلی و...). سپس دربارهٔ قسمت‌های مختلف آن میوه و کاربردش توضیح داده شود و برای اطمینان از درک دانش‌آموزان سؤالاتی دربارهٔ آن پرسیده شود. (پوست سیب را نشان بده، سیب چه قسمت‌هایی دارد؟ با سیب چه کار کنیم؟ و...).

پاسخ‌های صحیح به صورت جمله‌های توصیفی بیان و روی تابلو نوشته شود. (سیب پوست، دم، برگ و دانه دارد./ ما سیب را می‌خوریم./ ما با سیب مربّا درست می‌کنیم و...).

بدین‌ترتیب معلّم در تعامل با دانش‌آموزان ذهن آن‌ها را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیای گوناگون بر اساس چهار ویژگی پیشین و دو ویژگی «قسمت‌ها و کاربرد» در این درس هدایت کند. دانش‌آموزان ترغیب شوند که با توجّه به ترتیب پلکان، دربارهٔ سایر ویژگی‌ها با هم صحبت کنند و یک توصیف کامل انجام دهند.

* حرف اوّل دو کلمهٔ قسمت و کار/ کاربرد مانند قبل، برجسته و کلمهٔ «رشاجقک» برای کمک به یادگیری ترتیب ویژگی‌های توصیفی به دانش‌آموزان ارائه گردد.

* تعدادی تصویر از اشیا، میوه‌ها، حیوانات و... به دانش‌آموزان داده شود از دانش‌آموزان بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند. دربارهٔ قسمت‌ها و کاربرد هریک صحبت کنید و از دانش‌آموزان بخواهید موارد خواسته شده را نشان دهند. مانند:

شاخ گاو کو؟ / بال هواپیما کدام است؟

با چی می‌نویسیم؟ / با کدام به مسافرت می‌رویم؟

به این ترتیب ذهن دانش‌آموز را به سمت فکرکردن دربارهٔ قسمت‌ها و کار/ کاربرد هر مورد ببرید.

سپس از دانش‌آموزان با تأکید بر قسمت‌ها و کار/ کاربرد هریک سؤال کنید و آن‌ها را برای دادن پاسخ صحیح، راهنمایی نمایید. دانش‌آموزان را هدایت کنید تا دربارهٔ قسمت‌ها و کار/ کاربرد هریک صحبت کنند. مانند: ماشین در، فرمان، چرخ، صندلی و پنجره دارد. / ما با ماشین از خانه تا مدرسه می‌رویم.

کبوتر نوک، بال، دم و پر دارد. / کبوتر پرواز می‌کند.

* نصب تصویر بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص در کنار تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. معلّم و دانش‌آموزان در تعامل با هم دربارهٔ ویژگی‌های قسمت‌ها و کار/ کاربرد و سایر ویژگی‌های هر مورد گفت‌وگو کنند و آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. سپس دانش‌آموزان برای کامل‌کردن جمله‌های ناقص راهنمایی شوند و بعد از تکمیل جمله‌ها آن‌ها را برای دوستانشان بازگو کنند / بخوانند. پس از اطمینان از درک، رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها خواسته شود.

* گروه‌بندی دانش‌آموزان و دادن یک وسیله، خوراکی و... یا تصویری از آن‌ها به هرگروه و تهیّه کارت نوشتاری از جمله‌هایی از ویژگی‌های (رشاجقک) موردهای مختلف برای هر گروه، سپس دانش‌آموزان با راهنمایی معلّم با توجّه به موردی که در اختیار دارند (وسیله یا تصویر) در تعامل با هم دربارهٔ چهار ویژگی آموزش داده شده آموزش داده شدهٔ پیشین، (چه رنگی، چه شکلی و...) و «قسمت و کار/کاربرد» هر مورد گفت‌وگو کنند، جمله‌های هر کارت را بخوانند و کارت‌های نوشتاری مناسب را بر اساس همان ویژگی‌ها انتخاب نمایند. پس از جدا کردن کارت‌ها یکی از اعضای هر گروه جمله‌ها را برای دوستانش می‌خواند.

* چسباندن تصویرهایی در دفتر دانش‌آموزان تا هر مورد را با توجّه به ویژگی‌های رنگ و شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها و کار/ کاربرد توصیف کنند و جمله‌ای مناسب بنویسند. هر دانش‌آموز جمله‌هایش را در کلاس برای دوستانش بخواند.

* تصویرهایی به هر دانش‌آموز داده‌شود. سپس با راهنمایی معلّم دربارهٔ قسمت، کار/ کاربرد و سایر ویژگی‌های آن صحبت کند و هر مورد را با توجّه به ویژگی‌های آموزش داده‌شده توصیف کنند و

جمله‌های مناسب بنویسد. هر دانش‌آموز جمله‌هایش را در کلاس برای دوستانش بخواند.

۲- یک چیز مانند میوه یا حیوان که می‌تواند قسمت‌ها و کار/کاربرد مختلف داشته باشد به عنوان یک پدیده(ماهیّت) از لحاظ دو ویژگی قسمت و کار/کاربرد حس شده، دیده می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با درک چگونگی توصیف چه به صورت شفاهی و چه به صورت خوانداری، توصیفش بیان (شفاهی و نوشتاری) می‌گردد، هدف این است که دانش‌آموز به این سطح تفکّر و یادگیری برسد که یک چیز یا یک پدیده با دارا بودن ماهیّتی ثابت، می‌تواند دارای تنوّع در شکل و رنگ باشد:

* در مرحلهٔ دوم، معلّم از انواع گوناگون یک شیء (مانند سیب) استفاده کند تا دانش‌آموزان در کنار توصیف کلّی با توجّه به چهار ویژگی پیشین آموزش داده شده و بعد اطمینان از درک مفهوم آموزش داده شده، برای توصیف آن‌ها، دربارهٔ قسمت‌ها و کار/ کاربرد آن‌ها جمله‌هایی را درک و بیان کنند. مانند:

همهٔ سیب‌ها دانه، پوست و برگ دارند. ما از سیب‌ها برای خوردن، درست کردن مرّبا و پختن شیرینی استفاده می‌کنیم. ما از سیب‌ها برای کارهای گوناگونی استفاده می‌کنیم.

بدین ترتیب، دانش‌آموزان فکر کردن و چگونگی توصیف یک شیء را به صورت یک کل که دارای انواع مختلف است را می‌آموزند.

* نصب تصاویری از یک وسیله مانند کاپشن در مجموعه‌ای از رنگ، شکل، اندازه، جنس‌های مختلف بر روی تابلوِ کلاس و جلب توجّه دانش‌آموزان که با دقّت به هر تصویر نگاه کنند و دربارهٔ قسمت‌ها و کار/ کاربرد ویژگی/ ویژگی‌های هر کدام از آن‌ها که در مجموعه هستند فکر کنند. سپس معلّم دربارهٔ آن‌ها با توجّه به چهار ویژگی که قبلاً آموزش داده شده و ویژگی «قسمت‌ها، کار/کاربرد» سؤال کند (چه رنگی/ چه شکلی و....) و دانش‌آموزان برای پاسخ مناسب هدایت شوند. به این ترتیب بعد اطمینان از درک مفهوم آموزش داده شده، برای توصیف کردن، هر دانش‌آموز با راهنمایی معلّم دربارهٔ هر مجموعه می‌تواند هم یک توصیفی انفرادی (خاص یک مورد) و یک توصیف کلّی (انواع مختلف از آن مورد) داشته باشد.

کاپشن‌ها آبی، قرمز و سبز هستند.

کاپشن‌ها رنگ‌های گوناگونی دارند.

اندازهٔ کاپشن‌ها بزرگ و کوچک هستند.

کاپشن‌ها پارچه‌ای و چرمی هستند.

کاپشن‌ها اندازه‌ها و جنس‌های گوناگونی دارند.

این کاپشن‌ها زیپ، یقه و جیب دارند.

کاپشن‌ها قسمت‌های مختلفی دارند.

کاپشن بدن ما را گرم نگه می‌دارد.

* چسباندن تصویر یک وسیله، میوه و... که دارای قسمت‌ها و کار/ کاربرد مشخّص باشد در دفتر دانش‌آموزان و راهنمایی آن‌ها تا دربارهٔ قسمت‌ها و کار/ کاربرد و سایر ویژگی‌های رنگ، شکل، اندازه و جنس‌های مختلف مورد (در صورت دارا بودن آن ویژگی) که موارد گوناگون آن در تصویر فکر کنند. سپس جمله‌های ناقص داده شده را با توجّه به تصویر کامل کنند. هر دانش‌آموز جمله‌های خود را پس از تکمیل برای دوستانش بازگو کند/ بخواند و رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها به عنوان تکلیف منزل داده شود.

* به دانش‌آموزان یادآور شوید که یک پدیده یا شیء نمی‌تواند همه ویژگی‌ها را با هم و یک جا داشته باشد و گاهی نمی‌توان برای آن موردی ذکر کرد.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

باهم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز بر دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در موارد (چیزهای) گوناگون همراه با درک مفهوم آن‌ها ، درکنار ویژگی‌های آموزش داده شدهٔ پیشین (رشاج).

ب) کاربرد و بیان شفاهی این دو ویژگی در هنگام توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی که در این تمرین‌آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در کنار ویژگی‌های آموزش دادهشدهٔ پیشین (رشاج) هنگام توصیف کردن بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه کردن، فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در تصویرها.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در هنگام صحبت کردن و توصیف آن‌ها.

پ) درک و بیان شفاهی جمله‌ها، با تأکید بر کاربرد آموخته‌های پیشین «رنگ، شکل، اندازه و جنس» و ویژگی‌های «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در توصیف‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح دادهشده ذیلِ تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای دادهشده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس آورده و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در هنگام صحبت و توصیف کردن بیان کنند.

* همکارگرامی از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها، ترتیبشان و نشان دادن چگونگی شکل‌گیری سرواژه (سرنام) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد.

توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان.

ب) توجّه به کلمهٔ پرسشی «چه قسمتی/ قسمت هایی» و استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ دادن در ارتباط با ویژگی«قسمت‌ها» در هنگام دیدن هر چیز.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها از جمله مفاهیم مربوط به «قسمت‌ها».

ت) درک و بیان از طریق خواندن کلمه‌ها و جمله‌ها با تأکید برکاربرد آن‌ها در توصیف‌کردن بر اساس ویژگی «قسمت‌ها».

ث) انتخاب تصویر متناسب با کلمهٔ داده‌شده و وصل آن به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمهٔ «قسمت» و کلمهٔ پرسشی«چه قسمتی» که درگوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و در رابطه با آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون براساس ویژگی «قسمت‌ها» را کسب می‌نمایند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل آن پرسش قرار داده‌شده ، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و با خطی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر ویژگی «قسمت‌ها» نمایش داده شده در هر تصویر تأکید نمایید.

* در مراحل بعد بازگویی و تمرین جمله‌نویسی به عنوان کار کلاسی یا کار در منزل می‌تواند جهت تمرین و تثبیت آموخته‌ها انجام شود. مانند هواپیما بال، چرخ و موتور دارد./ پیراهن یقه، آستین و جیب دارد.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان.

ب) توجّه و به‌کارگیری کلمهٔ پرسشی «کار/ کاربرد» و استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ دادن دربارهٔ با ویژگی «کار/ کاربرد» در هنگام دیدن هر چیز.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها از جمله مفاهیم مربوط به «کار/ کاربرد».

ت) درک و بیان از طریق خواندن کلمه‌ها و جمله‌ها با تأکید برکاربرد آن‌ها در توصیف کردن بر اساس ویژگی «کار/ کاربرد».

ث) انتخاب تصویر متناسب با کلمه داده‌شده و وصل آن به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمهٔ «کار/ کاربرد» و کلمهٔ پرسشی «چه کاربردی» که در گوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و در رابطه با آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس ویژگی «کار/ کاربرد» را کسب می‌نمایید و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل آن پرسش قرار داده شده، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و با خطّی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر ویژگی «کار/ کاربرد» نمایش داده شده در هر تصویر تأکید نمایید.

* در مراحل بعد بازگویی و تمرین جمله‌نویسی به عنوان کار کلاسی یا کار در منزل می‌تواند جهت تمرین و تثبیت آموخته‌ها انجام شود.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتاری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» و به‌کارگیری آن‌ها هنگام توصیف یک چیز.

ث) درک و به‌کارگیری کلمه‌های پرسشی «چه کار/کاربردی» و «چه قسمت‌هایی» در توصیف‌ها.

ج) درک و بیان نوشتاری از طریق کامل نمودن جاهای خالی جدول‌ها با کلمه‌های مربوط به ویژگی‌های مطرح شده.

چ) کامل کردن جاهای خالی جمله‌ها با استفاده از کلمه‌های داده و نوشته‌شدهٔ جدید؛ همچنین نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد».

ح) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمه‌های پرسشی «چه کار/کاربردی» و «چه قسمت‌هایی» که در گوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون براساس دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» را کسب می‌نماید. به این‌ترتیب توجّه آن‌ها را به تصویرها وکلمه‌هایی که در مقابل کلمهٔ پرسشی «چه کار/کاربردی» قرار داده‌شده، جلب نمایید و از دانش‌آموزان بخواهید با هدایت و راهنمایی شما جملهٔ مربوط به هر تصویر را کامل کنند. همچنین آموزگار گرامی، دربارهٔ قسمت‌های

مختلف بدن کبوتر و درخت که در تصاویر نشان داده شده‌اند، صحبت کنید و با کلمهٔ پرسشی «چه قسمت‌هایی» که در گوشهٔ سمت راست صفحه آمده، سؤال نمایید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت کنید و از آن‌ها بخواهید جاهای خالی کادر داده‌شده را با کلمه‌های مناسب بنویسند سپس جاهای‌خالی جمله‌ها را کامل کنند و دوباره برای دوستانشان بخوانند یا بازگو نمایند.

* در مراحل بعد بازگویی و تمرین جمله‌نویسی به عنوان کار کلاسی یا کار در منزل می‌تواند جهت تمرین و تثبیت آموخته‌ها انجام شود.

* همکار گرامی، هم‌معنایی، مفهوم و کاربرد واژه‌های «گوناگون و مختلف» در جمله را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- ماشین لباس شویی لباس‌ها را **می‌شوید.**
- ما با آرد **نان و شیرینی درست می‌کنیم.**
- درخت **تنه** دارد.
- درخت **ریشه** دارد.
- درخت **برگ و شاخه** دارد.
- درخت قسمت‌های مختلفی دارد.
- کبوتر نوک **دارد.**
- کبوتر **پر و پا دارد.**
- **کبوتر** بال **دارد.**
- بدن کبوتر قسمت‌های مختلفی دارد.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مورد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به ویژگی «قسمت‌ها».

پ) درک و بیان شفاهی جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به ویژگی «قسمت‌ها».

ت) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص وکامل کردن جاهای خالی جمله‌ها و نوشتن آن‌ها جهت توصیف یک چیز/ ماهیّت به صورت خاص و هم توصیف کلّی از یک ماهیّت/ پدیده با توجّه به‌ویژگی«قسمت‌ها».

ث) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دوکلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

چ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری به‌صورت خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن دربارهٔ موارد گوناگون و توصیف شفاهی و نوشتاری یک چیز/ ماهیّت به صورت منحصر به فرد و هم کلّی مانندِ دوچرخه / دوچرخه‌ها، بر اساس ویژگی « قسمت‌ها» هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌های ناقص را بخوانند و در توصیف‌هایشان از هر تصویر قسمت‌های هر کدام را مشخّص کنند و جاهای خالی جمله‌ها را کامل نمایند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- دوچرخه **ترمز**، فرمان و **چرخ** دارد.
- دوچرخه‌ها **ترمز، فرمان و چرخ** دارند.
- گربه چشم ، **دم، پا و گوش** دارد.
- گربه‌ها چشم ، **دم، پا و گوش** دارند.
- **کت** یقه، جیب و **آستین** دارد.
- **کت‌ها** یقه، جیب و **آستین** دارند.
- گل ساقه، گلبرگ و **برگ دارد**.
- گل‌ها ساقه، گلبرگ و **برگ دارند**.
- ساعت عقربه، **شماره و زنگ دارد**.
- ساعت‌ها عقربه، **شماره و زنگ دارند**.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مورد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به ویژگی «کار/ کاربرد».

پ) درک و بیان شفاهی جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به ویژگی «کار/ کاربرد».

ت) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص و کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌ها و نوشتن آن‌ها جهت توصیف یک چیز/ ماهیّت به صورت خاص و هم توصیف کلّی از یک ماهیّت/ پدیده با توجّه به ویژگی «کار/ کاربرد».

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری به‌صورت خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس این ویژگی «کار/ کاربرد» دانش‌آموزان را هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌های ناقص را بخوانند و در توصیف‌هایشان از هر تصویر کار/کاربردهای هر کدام را مشخّص کنند و جاهای خالی جمله‌ها را کامل نمایند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- تقویم **روز ، ماه و سال را نشان می‌دهد.**
- برای مراقبت از پاهایمان دمپایی **می‌پوشیم.**
- ما با لیوان **آب می‌خوریم.**
- ما روی صندلی **می‌نشینیم.**
- دستکش ، دست‌هایمان را **گرم** نگه می‌دارد.
- ما با نمکدان روی غذا **نمک می‌ریزیم.**

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» دربارهٔ نشان داده‌شده در هر تصویر.

پ) درک نوشتاری کلمه‌های نوشته شده بر روی نماد پلکانی مرتبط به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد».

ت) درک و بیان شفاهی جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد».

ث) تکمیل یا نوشتن جمله‌هایی منطبق بر هر تصویر و کلمه‌های نوشته شده برروی نماد پلکانی و بر اساس دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» به صورت خودانگیخته.

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دوکلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

چ) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا با توجّه به تصویر داده‌شده و کلمه‌ها و عبارت‌های نوشته شده بر روی نماد پلکانی در قسمت دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد»، جاهای خالی جمله‌ها را کامل نمایند و بنویسند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کیک تولّد خامه، **شمع** و **شکلات** دارد.
- کیک برای **جشن تولّد** است.
- تلویزیون **کنترل، آنتن** و سیم برق دارد.
- با تلویزیون **فیلم می‌بینیم.**
- **گوسفندها دست، پا، پشم و سر دارند.**
- **ما از گوشت، شیر و پشم گوسفند استفاده می‌کنیم.**

تمرین ۸ :

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده شده در هر تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن و توجّه به آموخته‌ها و ادراکات خود از محیط پیرامونشان درباره ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد».

پ) درک، بیان و نوشتن کلمه‌های مناسب بر روی نماد پلکانی با توجّه به ویژگی‌های (رشاجقک).

ت) درک و بیان شفاهی و نوشتاری جمله/ جمله‌های توصیفی (خاص یا کلّی) با توجّه به ویژگی‌های «رشاجقک» به صورت خودانگیخته.

ث) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند، دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» هدایت نمایید سپس از آن‌ها بخواهید تا با استفاده از کلمه‌های نوشته شدهٔ جدید توسّط خودشان و کلمه‌های داده‌شده بر روی نماد پلکانی جمله‌هایی بنویسند و در پایان آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به ترتیب زیر باشد:

- یخچال سفید، مستطیل است.
- یخچال بزرگ، پلاستیکی و فلزی است.
- یخچال در، طبقه و دستگیره دارد.
- یخچال غذاها را سرد نگه می‌دارد.

****

- پیراهن آبی است.
- پیراهن کوچک و پارچه‌ای است.
- پیراهن آستین، جیب و یقه دارد.
- پیراهن بدن ما را گرم نگه می‌دارد.

****

- پرتقال‌ها نارنجی و گرد هستند.
- پرتقال‌ها کوچک و نرم هستند.
- پرتقال‌ها برگ، پوست و دانه دارند.
- ما پرتقال‌ها را می‌خوریم./ پرتقال‌ها برای سلامتی ما مفید هستند./ آب پرتقال‌ها را می‌گیرند.

تمرین ۹:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن با توجّه به آموخته‌ها و ادراکات خود از محیط پیرامونشان درباره ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد».

پ) کامل‌کردن جاهای خالی متن داده‌شده با کلمه‌های مناسب مرتبط به کاپشن(ها) بر اساس ویژگی‌های مطرح شده (رشاجقک) جهت توصیف (کلّی) به صورت خودانگیخته.

ت) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با تأکید برکاربرد ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» در توصیف کلّی فرش(ها) به صورت خودانگیخته.

ث) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دوکلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

ج) تأکید بر خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده درآن توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید. به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن ، صحبت‌کردن هدایت نمایید تا جاهای خالی متن داده‌شده با کلمه‌های مناسب مرتبط به کاپشن(ها) بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» کامل نمایند و بخوانند سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های مطرح‌شده (رشاجقک) برای فرش(ها) بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کاپشن(ها)
- کاپشن‌ها آبی، **سبز** و **قرمز** هستند.
- کاپشن‌ها رنگ‌های مختلفی دارند.
- کاپشن‌ها **کوچک** و **بزرگ** هستند.
- کاپشن‌ها **پارچه‌ای** و چرمی هستند.
- کاپشن‌ها اندازه‌ها و جنس‌های گوناگونی دارند.
- این کاپشن‌ها زیپ، یقه و **آستین** دارند.
- کاپشن‌ها قسمت‌های مختلفی **دارند**.
- کاپشن بدن ما را گرم نگه می‌دارد.

****

- فرش(ها)
- فرش‌ها قرمز، آبی و زرد هستند.
- فرش‌ها دایره، مستطیل و مربّع هستند.
- فرش‌ها رنگ‌ها و شکل‌های مختلفی دارند.
- فرش‌ها بزرگ و کوچک هستند.

- فرش‌ها اندازه‌های مختلفی دارند.
- ما روی فرش می‌نشینیم.

تمرین دوباره

هدف از این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا که با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید برکاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/کاربرد» در توصیف‌ها بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* از هر دانش‌آموز بخواهید تا در ابتدای کار خودش بتواند نماد پله‌ای مورد نظر و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن را در این قسمت بکشد و ویژگی‌های آموزش داده شده (رشاجقک) را بنویسد.

*برای تصویرهای تمرین ۱ باعنوان «ببینید، بشنوید و بگویید» خودشان جمله‌هایی را بنویسند و بخوانند.

* برای تمرین ۲ با عنوان «قسمت‌های مختلف هریک را پیدا و وصل کنید» از آن‌ها بخواهید که برای تصویرهای این صفحه جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» بنویسند.

* برای تمرین ۳ با عنوان «کاربرد هر کدام چیست؟ وصل کنید.» از دانش‌آموزان بخواهید که برای تصویرهای این تمرین جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» بنویسند و بخوانند.

* از تصویرهای درس کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» یا همهٔ ویژگی‌ها آموزش داده‌شده (رشاجقک) در توصیف‌ها بگویند و بنویسند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های متنوّع در بازار استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن جمله هایی با تأکید برکاربرد دو ویژگی «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» یا همه‌ی ویژگی‌های آموزش داده‌شده (رشاجقک) در توصیف‌ها بنویسند.

درس ششم

عنوان: حرف ربط «یا»

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا»

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» آن را در بین کلمه‌ها و جمله‌ها بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	حرف ربط «یا»
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	حرف ربط «یا»

نکته‌های دستوری

۱- حرف‌های ربط، کلماتی هستند که دو کلمه یا دو جمله را به یکدیگر ربط می‌دهند و آن‌ها را هم نقش و هم‌پایهٔ یکدیگر می‌سازند و یا جمله‌ای را به جمله‌ای دیگر ربط می‌دهند و یکی را وابسته دیگری قرار می‌دهند.

حرف ربط «یا» ، برای مساوی قرار دادن دو یا چند کلمه با هم و انتخاب یک یا چند تا از آن‌ها می‌آید و تکرار می‌شود و در این صورت گاهی از آن، معنی شرط استنباط می‌شود: احمد یا حسین بیاید.

۲- حذف کلمه در جمله: گاهی جمله‌هایی می‌بینیم که یک یا چند جزء از اجزای آن حذف شده یا نیامده است. حذف کلمه در جمله معمولاً یا بنا به عرف زبان است و یا به قرینهٔ لفظی یا معنوی، در حذف به قرینهٔ لفظی در خود جمله و یا جمله‌های پیشین، لفظی می‌آید که گوینده یا نویسنده به سبب آمدن آن لفظ، تکرار کلمه را لازم نمی‌بیند و آن را حذف می‌کند، مانند:

- برادرم ماشینش را در خیابان پارک می‌کند یا برادرم ماشینش را در پارکینگ پارک می‌کند.
- برادرم ماشینش را در خیابان یا پارکینگ پارک می‌کند.

نکته‌های تدریس

* در مراحل اوّلیّهٔ تدریس، آموزگار با اشاره به کلمه‌ها و جمله‌های روی تابلو و نشان دادن کارت نوشتاری «یا» مفهوم و کاربرد آن را در جمله به دانش‌آموزان توضیح دهد.

* بهتر است برای درک مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» معلّم و دانش‌آموزان آن را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* مفهوم حرف ربط «یا» می‌تواند همسان دانستن دو چیز / کار و ... (در خیابان یا پارکینگ پارک کردن) یا داشتن انتخاب مناسب (گوشت یا علف خوردن) باشد که آموزگار با آگاهی از این نکته، آن را به صورت غیرمستقیم و در قالب تصاویر و جمله‌ها آموزش می‌دهد.

* در هنگام اجرای فرایند یاددهی و یادگیری بهتر است معلّم به‌طور هم‌زمان با بیان جمله و تأکید بر روی حرف ربط «یا» کارت نوشتاری آن را نیز نشان دهد.

* بعد از اطمینان یافتن از درک مفهوم و به‌کارگیری حرف ربط «یا» در جمله توسّط دانش‌آموزان، فعّالیّت‌ها و تمرین‌هایی برای به‌کارگیری مناسب این حرف ارائه دهید تا هر دانش‌آموز بداند چه وقت و چگونه از «یا» در جمله استفاده نماید.

* درک شفاهی و خوانداری جمله‌ها بر بیان شفاهی و نوشتاری آن‌ها مقدّم است. از درک حرف ربط «یا» در جمله وقتی آن را می‌گویید یا نوشتارش را در جمله نشان می‌دهید، مطمئن شوید، سپس گفتار و نوشتار آن را انتظار داشته باشید.

* پس از انجام هر فعّالیّت و خواندن جمله‌ها توسّط دانش‌آموزان از درک جمله‌ها توسّط آن‌ها مطمئن شوید سپس رونویسی جمله‌ها به عنوان تکلیف منزل به دانش‌آموزان داده شود.

* در تدریس‌ها و فعّالیّت‌های پیشنهادی مربوطه ابتدا هر فعّالیّت با همراهی معلّم انجام می‌شود تا پس از درک مفهوم تدریس شده، دانش‌آموزان با راهنمایی و در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند و جمله‌هایی با حرف ربط «یا» بگویند.

* برای درک بهتر مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» بهتر است، آموزش و یادگیری در بافت طبیعی زندگی (کلاس، خانه، دوستان و....) یا بازی صورت گیرد. آموزش مستقیم و دادن شکل رسمی به تدریس توصیه نمی‌شود.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر، استفاده کنید:

* معلّم با انجام فعّالیّت‌های نمایشی، دانش‌آموزان را در موقعیّت انتخاب دو چیز یا دو فعّالیّت قرار دهد و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف «یا» بیان کند و روی تابلو بنویسد.

با درک این جمله‌ها، دانش‌آموزان از حرف «یا» در موقعیّت‌ها و فعّالیّت‌های مشابه استفاده می‌کنند. مانند:

معلّم در حال فکرکردن می‌گوید: الان ریاضی تدریس کنم یا دیکته بگویم.

بچّه‌ها، این زنگ ورزش [دارید] یا نقّاشی دارید؟

فردا به پارک[می‌رویم] یا به باغ وحش می‌رویم؟

پدرم ماشینش را در پارکینگ یا خیابان پارک می‌کند.

* تصویرهایی از چیزهای مختلف و فعّالیّت‌های گوناگون روی تابلوِ کلاس چسبانده شود. کارت نوشتاری حرف ربط «یا» نیز بالای تصاویر نصب شود. معلّم توجّه دانش‌آموزان را به تصویرها جلب کرده و یک بار با کلمه‌ها و بار دیگر جمله‌ها را با تأکید بر حرف ربط «یا» بگوید تا

دانش‌آموزان تصویرهای مربوط به آن را نشان دهند. سپس دانش‌آموزان برای بیان عبارت‌ها و جمله‌هایی با توجّه به تصاویر و به‌کارگیری حرف ربط «یا» راهنمایی شوند. مانند:

علف یا استخوان / سگ علف یا استخوان می‌خورد؟

اتوبوس یا تاکسی / پدربزرگ با اتوبوس یا تاکسی به خانه می‌رود.

* نصب تصویرهای داستان بر روی تابلوِ کلاس و تعریف کردن داستان با استفاده از تصویرها توسّط معلّم و در تعامل با دانش‌آموزان پرسش و پاسخ با تأکید بر حرف ربط « «یا» انجام شود. پس از اطمینان از درک تصویرهای داستان و بیان جمله‌های مناسب، نوشتن جمله‌ها از دانش‌آموزان خواسته شود.

* استفاده از کارت‌های تصویری موقعیت‌های مختلف و کارت‌های نوشتاری جمله‌ها تا هر دانش‌آموز، کارت تصویری و نوشتاری مربوط به هم را پیدا کند و در کنار هم قرار دهد. بیان جمله‌ها بعد از جورکردن صحیح کارت‌ها توسّط دانش‌آموزان حتماً خواسته شود.

* با اجرای فعّالیّت‌های نمایشی، دانش‌آموزان در موقعیّت انتخاب دو چیز یا دو فعّالیّت قرار بگیرند و با تأکید بر کاربرد حرف «یا» جمله‌های مربوط به فعّالیّت‌ها را بیان کنند و روی تابلو بنویسند. سپس معلّم با نشان دادن کارت نوشتاری «یا» به نهادهای یکسان دو جمله اشاره می‌کند و حذف فاعل جملهٔ دوم را به هنگام استفاده از حرف ربط «یا» برای دانش‌آموزان توضیح می‌دهد. مانند:

دخترها ظرف می‌شویند یا دخترها جارو می‌کنند؟

دخترها ظرف می‌شویند یا جارو می‌کنند؟

در جمله‌هایی که علاوه بر نهاد یکسان دارای فعل یکسان نیز می‌باشد، معلّم به نهادهای یکسان دو جمله اشاره می‌کند و حذف فاعل جملهٔ اوّل را هنگام استفاده از حرف ربط «یا» برای

دانش‌آموزان توضیح می‌دهد. مانند:

من با ماژیک نقّاشی می‌کنم یا من با مداد رنگی نقّاشی می‌کنم.

من با ماژیک نقّاشی می‌کنم یا با مدادرنگی نقّاشی می‌کنم.

من با ماژیک یا مدادرنگی نقّاشی می‌کنم.

* نصب دو تصویر بر روی تابلو تا دانش‌آموزان با توجّه به جمله‌ای که معلّم می‌گوید، تصویرهای مناسب را انتخاب کند. هر دانش‌آموز با راهنمایی معلّم جمله‌های دیگری در ارتباط با هر تصویر و به کارگیری حرف ربط «یا» بگوید و بنویسد (شنیدن، سخن گفتن، نوشتن).

* ارائه‌ی تصویرهایی از موقعیت‌های مختلف همراه با جمله‌های ناقص به دانش‌آموزان و راهنمایی آن‌ها تا جمله‌ها را کامل نمایند. دانش‌آموزان با توجّه به تصویر و به‌کارگیری مناسب حرف ربط « یا » جمله‌ها را کامل نمایند. خواندن و رونویسی دوباره جمله‌ها انجام شود (خواندن، نوشتن).

* چسباندن تصویرهایی از وسایل، مکان‌ها، فعّالیّت‌های مختلف و.... در دفتر دانش‌آموزان و نوشتن چند پرسش با به‌کارگیری حرف ربط «یا» تا هر دانش‌آموز با توجّه به تصویر، پاسخ مناسب هر پرسش را بنویسد. سپس پرسش و پاسخ‌ها را در کلاس برای دوستانش بخواند.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

درک و بیان شفاهی از مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده است در ادامهٔ پیشنهادهای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس)، در کلاس با دانش‌آموزان خود، اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» بیان کنید و همزمان از کارت نوشتاری آن استفاده نمایید.

تمرین ۱ : ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک شنیداری(گفتار خوانی) و بیان شفاهی کلمه‌ها و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده شده ذیلِ تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» به صورت شفاهی بیان کنند.

بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، روخوانی جمله‌ها با تأکید بر مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» برای کمک به درک و بیان شفاهی و فراهم آمدن زمینهٔ مناسب جهت درک خوانداری

و بیان نوشتاری متناسب با توانایی و میزان آسیبِ شنوایی هر دانش‌آموز و حذف به قرینه در جمله‌ها و بیان جمله‌های کوتاه‌تر است. هم‌سان دانستن دو چیز / کار و... (جارو کردن یا ظرف شستن) یا داشتن انتخاب مناسب (در دریا یا جنگل زندگی کردن) به صورت غیرمستقیم و در قالب تصاویر و جمله‌ها آموزش داده می‌شود.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، دربارهٔ آنچه آن‌ها در تصویرها می‌بینند سخن بگویید و جمله‌ها را روخوانی کنید سپس جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد توجّه آن‌ها را به حذف به قرینه در جمله‌ها جلب نمایید و با هدایت و راهنمایی شما از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های کوتاه‌تر درست شده، مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خود انگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان خواندن از طریق خواندن جمله‌ها با تأکید بر مفهوم و جایگاه مناسب حرف ربط «یا» در جمله، انتخاب جملهٔ متناسب با تصویر داده‌شده و علامت‌گذاری آن است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌هایی را که در رو به روی هر تصویر آمده‌است با شما بخوانند. سپس جملهٔ درست متناسب با تصویر داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و هم‌زمان بر کاربرد حرف ربط «یا» در جمله‌ها تأکید نمایند و آن‌ها را دوباره بخوانند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- آن‌ها به شیراز یا مشهد می‌روند.

- تو بعد از ظهر خوابیدی یا تلویزیون نگاه کردی؟

- شیر در جنگل یا در دریا زندگی می‌کند؟

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری و بیان خواندن از طریق خواندن جمله‌های پرسشی با تأکید بر حرف ربط «یا»، انتخاب پاسخ متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده و علامت‌گذاری آن می‌باشد. مفهوم انتخاب درست از بین دو گزینه برای حرف ربط «یا» در این تمرین مدّنظر است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را که در رو به روی هر دو کلمه آمده‌است با شما و با دقّت بخوانند. سپس پاسخ درست متناسب با جملهٔ پرسشی داده شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و هم‌زمان بر کاربرد حرف ربط «یا» در جمله‌های پرسشی تأکید نمایید و آن‌ها را دوباره بخوانند.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش و پاسخ‌ها، کامل کردن جمله‌های ناقص با استفاده از جمله‌های داده‌شده و پرسش موردنظر و با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرهای داده‌شده، خوب نگاه کند، دربارهٔ آن صحبت کند و جمله‌های زیر هر تصویر را با دقّت بخواند و جملهٔ پرسشی داده‌شده را بخواند و بر مفهوم و کاربرد حرف ربط «یا» در هنگام پرسش و هم‌سان بودن گزینه‌های انتخابی (احتمال وقوع هر کدام یکسان است) تأکید نمایید سپس توجّه او را به پاسخ ناقص داده‌شده‌ای که زیر جملهٔ پرسشی موردنظرآمده، جلب نمایید تا آن را با هدایت و راهنمایی شما بخواند و از او بخواهید با توجّه به جملهٔ پرسشی و جمله‌هایی که زیر هرتصویر آمده، با حذف به قرینهٔ لفظی به صورت مناسب کوتاه‌ترین و زیباترین جمله‌ها را در جای خالی بنویسد و با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به‌ترتیب زیر است:

- مهدی می‌خواهد عکاس یا **خلبان** شود.
- **گربه‌ها موش یا شیر می‌خورند.**

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌ها، نوشتن کوتاه‌ترین جمله‌ها از طریق حذف به قرینه لفظی، جای‌گذاری صحیح حرف ربط «یا» بین دو جمله و بازگویی دوبارهٔ آن‌ها می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که با دقّت جمله‌ها را بخوانند و توجّه آن‌ها را به نقطه‌چین‌های داده‌شده جلب نمایید سپس با استفاده از حرف ربط «یا» و حذف به قرینهٔ لفظی زیباترین و کوتاه‌ترین جمله‌ها بنویسند و بخوانند و با صدای بلند برای دوستانش بخوانند. بازگویی دوبارهٔ جمله‌ها با توجّه به تصویر توصیه می‌شود.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- امروز باران یا برف می‌بارد.
- دیروز تو با مادر یا پدر در خانه ماندی؟
- آن‌ها لباس‌ها را با دست می‌شویند یا در ماشین لباس‌شویی می‌اندازند.

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌های ناقص و کامل‌کردن جمله‌های ناقص با استفاده از مفهوم و کاربردحرف ربط «یا»، با رعایت حذف به قرینهٔ لفظی بین کلمه‌ها و جمله‌ها است. هر دو مفهوم کاربردی حرف ربط «یا» در این تمرین آورده شده‌است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به هر تصویرخوب نگاه کند، دربارهٔ آن صحبت کند و جملهٔ ناقص مرتبط به آن تصویر را بخواند و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به حرف ربط «یا» که به رنگ قرمز نوشته شده، جلب نمایید و از او بخواهید با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی را بیان نمایند و در صورت توانایی هر دانش‌آموز با حذف به قرینهٔ لفظی آن‌ها را درجای خالی بنویسد و با صدای بلند برای دوستانش بخواند. بازگویی دوبارهٔ جمله‌ها با توجّه به هر تصویر توصیه می‌شود.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- زهرا دوست دارد در مهمانی، بلوز و دامن یا **پیراهن بپوشد.**
- شما می‌خواهید مسابقهٔ دو بدهید یا **فوتبال بازی کنید.**
- گوسفند علف یا **استخوان می‌خورد؟**
- من تلویزیون نگاه می‌کنم یا **بازی می‌کنم.**

تمرین ۸:

هدف از این تمرین درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» به صورت خودانگیخته و با توجّه به آموخته‌های این درس می‌باشد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها خوب نگاه کنند سپس با هدایت و راهنمایی شما (در صورت نیاز) جمله‌هایی با استفاده از حرف ربط «یا» بیان کنند و بنویسند سپس جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند.

تمرین دوباره

هدف از این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا که با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* برای تصویرهای تمرین ۲ با عنوان «با صدای بلند بخوانید.» خودشان جمله هایی را بنویسند و بخوانند.

* برای تصویرهای تمرین ۳ با عنوان «جملهٔ درست را انتخاب کنید.» در این تمرین ما از آن‌ها خواسته بودیم که جملهٔ مناسب هرتصویر را پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و حالا می‌توانید همان تصویرها را کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید و از آن‌ها بخواهید خودشان برای هر تصویر جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» بنویسند.

* از تصویرهای درس کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی بگویند و بنویسند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های دیگری استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حرف ربط «یا» بنویسند و در صورت توانایی دانش‌آموز حذف به قرینهٔ لفظی کلمه‌ها و جمله‌ها را انجام دهند.

درس هفتم

عنوان: نگارش چهارم (درک، بیان و توصیف : لامسه و بویایی)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد دو ویژگی «لامسه و بویایی» در توصیف کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
با درک مفاهیم مربوط به دو ویژگی «لامسه و بویایی»، این مفاهیم را هنگام توصیف موارد گوناگون، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: لامسه و بویایی
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: لامسه و بویایی

نکته‌های دستوری

در این درس با بهره‌گیری دانش‌آموزان از حواسّ لامسه و بویایی (البتّه در کنار حسّ بینایی) فرایند تفکّر برای ساخت مفهوم، سازماندهی، ارزیابی و تحلیل ذهن فعّال می‌گردد.

آن‌ها قادرخواهند بود پس از درک، بیان جمله‌هایی در توصیف موارد گوناگون در ارتباط با حواسّ لمس و بویایی به صورت گفتاری و نوشتاری داشته باشند، که در کنار توجّه ودقّت به رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها و کاربرد چیزهای مختلف، توصیف کامل‌تری صورت می‌گیرد.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یاد می‌دهید که حواسّ مختلف خود از جمله حسّ لامسه و بویایی را به‌کار گیرند و به دقّت و با ذکاوت به لمس و بوی هر چیز توجّه کرده، فکر کنند و بتوانند با توجّه به این ویژگی‌ها درباره‌اش سخن بگویند و بنویسند.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد. در اجرای فعّالیّت‌ها در جهت استفاده حداکثری از توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی حرکت کنید.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن‌گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* برای درک و بیان بهتر دانش‌آموزان از روش پرسش و پاسخ استفاده‌کنید. بدین ترتیب که با بیان شفاهی پرسش‌هایی مناسب بر اساس دو ویژگی «لمس و بو» ذهن دانش‌آموزان را به سمت تمرکز، فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «لمس و بو» هدایت کنید. ضمن آنکه آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان در استفاده از کلمه‌های پرسشی «چه حسّی(لمسی) و چه بویی» یادآوری می‌شود.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم توصیف با توجّه به ویژگی‌های «لمس و بو» معلّم و دانش‌آموزان این دو ویژگی را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* صدای اوّل دو کلمه «لمس و بو» (ل، ب) رنگی و برجسته شود تا از این طریق سرواژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی های مورد نیاز در توصیف، ساخته شود.

* در انجام فعّالیّت‌ها تقدّم لمس به بو هنگام توصیف به دانش‌آموزان یادآوری شود.

* معلّم دانش‌آموزان را راهنمایی و ترغیب کند تا با توجّه به پلّکان، ویژگی‌های قابل بیان را برای هر مورد، از ابتدا به‌کارگیرند و توصیف کاملی بیان کنند (رشاجقک لب). برای سادگی بیشتر یادسپاری این ویژگی‌ها در داخل پلکانی در کتاب درسی طرّاحی گردیده است.

* در تدریس‌ها پس از اطمینان از درک و کاربرد ویژگی‌ها در توصیف انفرادی/ یک چیز به صورت خاص به صورت بیان و نوشتن جملات مناسب توسّط دانش‌آموزان به آن‌ها توصیف یک چیز/ مورد به صورت یک کل که دارای تنوّع ویژگی‌های مختلف بر اساس(رشاجقک لب) و در قالب زیر مجموعه آن پدیده یا ماهیّت می‌توان در نظر گرفت، آموزش داده شود. در قسمت فعّالیّت‌های پیشنهادی به تفصیل این دو شیوه آموزش در قالب مثال آورده شده است.

* به دانش‌آموزان خود بیاموزید به جای استفاده از چندین «و» متعدّد، بین کلمات ویرگول بگذارند و فقط برای پیوند دو کلمهٔ پایانی از حرف ربط (پیوند) «و» استفاده نمایند همچنین حذف به قرینهٔ لفظی در این درس هم در صورت نیاز به دانش‌آموزان یادآوری شود. به این‌ترتیب دانش‌آموزان کوتاه‌نویسی و خلاصه‌نویسی را در ابتدا در قالب یک جمله می‌آموزند.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

برای فکرکردن و توصیف بر اساس ویژگی‌هایی مانند لمس و بو همانند دو شیوه شرح داده‌شده در درس‌های پیشین می‌توان عمل کرد و توصیفی منحصر و خاص یک مورد (گل رز) یا توصیفی کلّی از موارد مختلف یک ماهیّت (گل(ها) ارائه نمود:

* معلّم با یادآوری شش ویژگی قبلی (رشاجقک) برای توصیف‌کردن، بر این موضوع که برای فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ چیزهای مختلف باید از حواسّ گوناگون از جمله دیدن، لمس‌کردن و بوکردن استفاده شود، تأکید کند. معلّم می‌تواند تکّه‌هایی از پارچه‌ها یا اشیای گوناگون را برای لمس‌کردن و نیز خوراکی‌ها و مواد مختلف را برای بوکردن، به دانش‌آموزان دهد و بپرسد وقتی آن‌ها را لمس می‌کنند، چه حسّی دارند و یا چه بویی حس می‌کنند. معلّم کلمه‌های کلیدی مربوط به حواسّ لامسه یا بویایی را که از قبل روی تابلو نوشته است بیان کند و از دانش‌آموزان بخواهد آن‌ها را نشان دهند. سپس دانش‌آموزان راهنمایی شوند تا جمله‌هایی را با استفاده از این ویژگی‌ها برای توصیف کردن، بیان کنند (گفتاری و نوشتاری). مانند:

این پارچه زبر است. / پارچهٔ من نرم است. / سیب(ها) خوش‌بو هستند. / الکل بدبو است. / و...

* معلّم از خوراکی، میوه و... استفاده کند و دانش‌آموزان را راهنمایی و ترغیب کند تا با توجّه به پلکان و ویژگی‌های قابل بیان را برای هر مورد، توصیف کاملی بیان کنند. مانند:

پرتقال نارنجی، گرد و کوچک است. پرتقال دانه و پوست دارد. پرتقال را می‌خوریم. پرتقال سفت و خوش‌بو است.

یا:

پرتقال‌ها نارنجی، گرد، کوچک یا بزرگ هستند. پرتقال‌ها دانه و پوست دارند. پرتقال‌ها را می‌خوریم. پرتقال‌ها سفت و خوش‌بو هستند.

بدین‌ترتیب معلّم در تعامل با دانش‌آموزان ذهن آن‌ها را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ اشیا و خوراکی‌های گوناگون بر اساس دو ویژگی «لمس و بو» در این درس هدایت کند.

* نمایش فیلم کوتاه یا تصویری از مجموعهٔ ماهی‌ها، گل‌ها و... سپس ضمن جلب توجّه دانش‌آموزان به فیلم یا تصویر، فرصت تعامل معلّم با دانش‌آموزان یا دانش‌آموزان و با یکدیگر فراهم شود. بدین‌صورت که ذهن آن‌ها برای ارائهٔ توصیفی کلّی هدایت شود. دانش‌آموزان با راهنمایی معلّم و با توجّه به ویژگی‌های گوناگون هر مورد، جمله‌هایی در توصیف آن‌ها بیان کنند و بنویسند. بر دو ویژگی مربوط به لمس و بو تأکید نمایید.

* تعدادی تصویر از اشیا، میوه‌ها و... به دانش‌آموزان داده شود و از آن‌ها بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند. دربارهٔ ویژگی‌های مربوط به لمس و بوی هریک توضیح دهید و از آن‌ها بخواهید پس از بیان یک ویژگی توسّط شما آن را در تصاویر بیابند و نشان دهند. (کدام نرم است؟)

سپس دربارهٔ ویژگی‌های لمسی و بو هریک سؤال کنید.

(گردوها را برمی‌داری. وقتی آن‌ها را لمس می‌کنی، چه حسّی داری؟ زباله چه بویی دارد؟). دانش‌آموزان با راهنمایی شما پاسخ دهند.

از دانش‌آموزان بخواهید تا با توجّه به دو ویژگی لمسی و بویایی، جمله‌هایی در توصیف هریک از تصاویر بگویند. مانند:

- زباله ها بدبو هستند. / گل خوش‌بو است. / تنهٔ درخت، زبر است. / گردوها سفت هستند. / میز صاف است. / پَر نرم است. / و... .

کوتاه‌نویسی جمله‌ها به صورت حذف کلمه‌های یکسان (حذف به قرینه لفظی) در اینجا نیز یادآوری می‌گردد: گل نرم وخوش‌بو است. / میزها صاف و محکم هستند.

* نصب تصویر بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص در کنار تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. معلّم و دانش‌آموزان در تعامل با هم دربارهٔ ویژگی‌های لمس و بوی هرمورد گفت‌وگو کنند و آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. سپس دانش‌آموزان برای کامل کردن جمله‌های ناقص راهنمایی شوند و بعد از تکمیل جمله‌ها آن‌ها را برای دوستانشان بازگو کنند/ بخوانند. پس از اطمینان از درک، رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها خواسته شود.

* در مرحلهٔ بعد دانش‌آموزان را به سوی بیان شفاهی و نوشتاری توصیف یک چیز به صورت خودانگیخته و با حداقل راهنمایی بر اساس دو ویژگی «لمس و بو» هدایت نمایید.

* بهتر است در آخر از همهٔ ویژگی‌های (رشاجقک لب) برای توصیف موارد آموزش داده‌شده در کلاس استفاده کنید.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز بر دو ویژگی «لامسه(لمس) و بویایی(بو)» در موارد (چیزهای) گوناگون همراه با درک مفهوم آن‌ها، درکنار ویژگی‌های آموزش داده‌شدهٔ پیشین (رشاجقک).

ب) کاربرد و بیان شفاهی این دو ویژگی هنگام توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهای تدریس

کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» درکنار ویژگی‌های آموزش داده‌شدهٔ پیشین (رشاجقک) هنگام توصیف کردن بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه‌کردن، فکرکردن دربارهٔ دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» در تصویرها.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هنگام صحبت‌کردن و توصیف آن‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام‌دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما، جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هنگام صحبت و توصیف کردن بیان کنند.

* همکار گرامی از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها، ترتیبشان و نشان دادن چگونگی شکل‌گیری سرواژه (سرنام) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد. توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان.

ب) توجّه به کلمه‌های پرسشی «چه حسّی» و «چه بویی» و استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ دادن در ارتباط با حواسّ «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هنگام دیدن هر چیز.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده درتصویرها.

ت) درک و بیان از طریق خواندن کلمه‌ها با تأکید بر کاربرد آن‌ها برای حواسّ «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هنگام توصیف کردن.

ث) انتخاب تصویر متناسب با کلمهٔ داده‌شده و وصل آن‌ها به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به کلمه‌های بو و لمس همچنین کلمه‌های پرسشی «چه حسی (لمسی)» و «چه بویی» که درگوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و در رابطه با آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» راکسب می‌نماید و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل آن پرسش قرار داده‌شده، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و با خطّی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» نمایش داده‌شده در هر تصویر تأکید نمایید.

تمرین ۳: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده درتصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» و به کارگیری آن‌ها هنگام توصیف یک چیز.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هدایت نمایید، سپس جمله‌ها را روخوانی کنید پس از آن، جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و هم‌زمان توجّه او را به افعال مشابه (است) و امکان حذف کردن آن‌ها برای داشتن جمله‌ای کوتاه‌ترجلب نمایید. با هدایت و راهنمایی شما از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های کوتاه‌ترشدهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مورد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» به صورت خودانگیخته.

پ) درک و بیان شفاهی هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی.

ت) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص داده‌شده و کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌ها و نماد پلکانی موردنظر در تمرین و نوشتن آن‌ها.

ث) زمینه‌سازی لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هدایت می‌نمایید، پس از او بخواهید تا جمله‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی را که در جمله‌ها و نماد پلکانی داده شده‌اند با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با ویژگی نشان داده شده در هر تصویر، البتّه با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» کامل کند و با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ این تمرین‌ها به ترتیب زیر است:

- آتش **گرم** است و بوی دود آتش **خوب نیست.**
- شربت آلبالو **سرد است** و **بوی خوب** می‌دهد.

- لیمو **سفت** و **خوش‌بو** است. / لیموها **سفت** و **خوش‌بو** هستند.
- گوشت **سفت** و **بدبو** است. / گوشت‌ها **سفت** و **بدبو** هستند.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده درتصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» دربارهٔ نشان داده‌شده در هر تصویر.

پ) درک، بیان و نوشتن کلمهٔ‌های مناسب برروی نماد پلکانی با توجّه به دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)».

ت) درک و بیان شفاهی خودانگیخته جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)».

ث) نوشتن جمله‌هایی منطبق بر تصویر و کلمه‌های نوشته‌شده بر روی نماد پلکانی و بر اساس دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» به صورت خودانگیخته.

ج) خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمه پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت

فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» هدایت می‌نمایید، آنگاه از آن‌ها بخواهید تا جاهای خالی را که بر روی نماد پلکانی داده شده‌اند با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با ویژگی مشخّص‌شده و تصویر موردنظر کامل نمایند سپس بر روی نقطه‌چین‌های مقابل جمله‌ای با توجّه به نماد پلکانی و کلمه‌های نوشته شده بنویسند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* لازم است به دانش‌آموزان گفته شود گاه یک پدیده یا شیء نمی‌تواند همهٔ ویژگی‌ها را هم‌زمان داشته باشد، برای همین از خطّ تیره در بالای برخی ویژگی‌ها استفاده شده است.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- نان سنگک داغ و خوش‌بو است.
- ژله نرم است و بوی خوب می‌دهد.
- این جوجه بدنش نرم و بدبو است.
- اسکاج زبر است و بو ندارد. / اسکاج‌ها زبر هستند و بو ندارند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در هر تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکرکردن و توجّه به حواسّ و ادراکات خود از محیط پیرامونشان دربارهٔ ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» و «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» در ارتباط با تصویرهای داده‌شده.

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتن خودانگیخته جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های

«رشاجقک‌لب» در توصیف هر تصویر با توجّه به آموخته‌های خود.

کامل‌کردن جاهای خالی متن داده‌شده دربارهٔ «هندوانه» و نوشتن جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های مطرح‌شده (رشاجقک لب) برای«صابون، ماهی‌ها و آب‌نبات چوبی».

ت) خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ث) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمه پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند و دربارهٔ وجود یا عدم وجود هرکدام از این ویژگی‌ها در هر تصویر صحبت کنید. به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، ارزیابی، تحلیل و صحبت کردن هدایت می‌نمایید تا جاهای خالی نماد پلکانی و متن داده‌شده را دربارهٔ «هندوانه» کامل نمایند و بخوانند سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های مطرح‌شده (رشاجقک لب) برای «صابون، ماهی(ها) و آب‌نبات چوبی(ها)» بنویسند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

همکاران گرامی، توجّه کنید دربارهٔ، ماهی(ها) و آب‌نبات چوبی(ها) دانش‌آموزان را راهنمایی نمایید تا بر اساس آموخته‌های کلاسی خود آن‌ها را به‌عنوان پدیده‌هایی با ماهیّت ثابت و نه یک ماهی یا آب‌نبات خاص بیان توصیف کنند.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند نمونه‌ای که در زیر آمده، باشد:

ماهی‌ها

ماهی‌ها آبی، قرمز، سفید و نارنجی هستند، آن‌ها رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون دارند. ماهی‌ها کوچک و بزرگ هستند، آن‌ها چشم، باله، دم، پولک و آبشش دارند. ماهی‌ها نرم هستند و بوی خوب نمی‌دهند. ما صدای ماهی‌ها را نمی‌شنویم.

تمرین دوباره

هدف از این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» در توصیف‌ها بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* از هر دانش‌آموز بخواهید تا در ابتدای کار خودش بتواند نماد پله‌ای موردنظر و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن را در این قسمت بکشد و ویژگی‌ها را درون آن به‌ترتیب بنویسد.

* برای تصویرهای تمرین ۱ با عنوان «ببینید، بشنوید و بگویید» خودشان جمله‌هایی را بنویسند و بخوانند.

* برای تمرین ۲ با عنوان «وصل کنید» از آن‌ها بخواهید که برای تصویرهای این صفحه جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» و «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» بنویسند و بخوانند. خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین رعایت شود و در صورت نیاز از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد استفاده نمایند.

* برای تمرین ۳ با عنوان «با صدای بلند بخوانید.» از دانش‌آموزان بخواهید که برای تصویرهای این تمرین جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» و «لامسه (لمس) و بویایی (بو)» بنویسند و بخوانند. خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین رعایت شود و در صورت نیاز از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و از ویرگول بین کلمات به جای چندین « و » متعدّد استفاده نمایند.

* از تصویرهای درس کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی و«لامسه(لمس) و بویایی(بو)» در توصیف‌ها بگویند و بنویسند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های متنوّع در بازار استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد دو ویژگی و «لامسه(لمس) و بویایی(بو)» در توصیف‌ها بنویسند.

درس هشتم

عنوان: نگارش پنجم (درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در توصیف‌کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفاهیم مربوط به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)»، این مفاهیم را هنگام توصیف موارد گوناگون، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: چشیدن و شنیدن

نکته‌های دستوری

در این درس‌ها با بهره‌گیری دانش‌آموزان از حواسّ «چشایی و شنوایی» (البتّه در کنار سایر حواسّ) فرایند تفکّر برای ساخت مفهوم، سازماندهی، ارزیابی و تحلیل ذهن فعّال می‌گردد.

آن‌ها قادر خواهند بود پس از درک، جمله‌هایی را در توصیف موارد گوناگون در ارتباط با حواسّ «چشایی و شنوایی» به صورت گفتاری و نوشتاری بیان کنند که در کنار توجّه و دقّت به رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کاربرد، مزه و صدای چیزهای مختلف توصیف کامل‌تری را در بر بگیرد.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یاد می‌دهید که حواسّ مختلف خود از جمله حسّ چشایی و شنوایی را به‌کارگیرند و به دقّت و با ذکاوت به مزه و صدای هر چیز توجّه کرده، فکر کنند و بتوانند با توجّه به این ویژگی‌ها، درباره‌اش سخن بگویند و بنویسند.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد. در اجرای فعّالیّت‌ها در جهت استفاده حداکثری از توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی حرکت کنید.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* برای درک و بیان بهتر دانش‌آموزان از روش پرسش و پاسخ استفاده کنید. بدین‌ترتیب که با بیان شفاهی پرسش‌هایی مناسب بر اساس دو ویژگی «مزه و شنیدن(صدا)» ذهن دانش‌آموزان را به سمت تمرکز، فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس دو ویژگی «مزه و شنیدن(صدا)» هدایت کنید. ضمن آنکه آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان در استفاده از کلمه‌های پرسشی «چه مزه‌ای و چه صدایی» یادآوری می‌شود.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم توصیف با توجّه به ویژگی‌های «مزه و شنیدن(صدا)» معلّم و دانش‌آموزان این دو ویژگی را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود.

* صدای اوّل دو کلمهٔ «مزه و شنیدن» (م، ش) رنگی و برجسته شود تا از این طریق سرواژه‌ای برای کمک به یادآوریِ ویژگی‌های موردنیاز در توصیف، ساخته شود.

* در انجام فعّالیّت‌ها تقدّم مزه به شنیدن صدا هنگام توصیف به دانش‌آموزان یادآوری شود.

* معلّم دانش‌آموزان را راهنمایی و ترغیب کند تا با توجّه به پلکان، ویژگی‌های قابل بیان را برای هر مورد، از ابتدا به‌کار گیرند و توصیف کاملی بیان کنند (رشاجقک لب مش). برای سادگی بیشتر یادسپاری این ویژگی‌ها در داخل پلکانی در کتاب درسی طرّاحی گردیده است.

* درانجام فعّالیّت‌ها به دانش‌آموزان یادآور شوید گاهی برای توصیف یک چیز نمی‌توان همهٔ ویژگی‌های ده‌گانهٔ توصیف را به‌کار برد. در این موارد از گذاشتن خط تیره استفاده می‌کنیم.

* در تدریس‌ها پس از اطمینان از درک و کاربرد ویژگی‌ها در توصیف انفرادی/ یک چیز به

صورت خاص به صورت بیان و نوشتن جملات مناسب توسّط دانش‌آموزان به آن‌ها توصیف یک چیز/ مورد به صورت یک کل که دارای تنوّع ویژگی‌های قابل بیان بر اساس (رشاجقک لب مش) و در قالب زیر مجموعه آن پدیده یا ماهیّت می‌توان در نظر گرفت، آموزش داده شود.

* به دانش‌آموزان خود بیاموزید به جای استفاده از چندین « و» متعدّد، بین کلمات ویرگول بگذارند و فقط برای پیوند دو کلمهٔ پایانی از حرف ربط (پیوند) «و» استفاده نمایند همچنین حذف به قرینهٔ لفظی در این درس هم در صورت نیاز به دانش‌آموزان یادآوری می‌شود. به این ترتیب دانش‌آموزان کوتاه و خلاصه نویسی را در ابتدا در قالب یک جمله می‌آموزند.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

برای فکرکردن و توصیف بر اساس ویژگی‌هایی مانند مزه و شنیدن همانند دو شیوهٔ شرح داده‌شده در درس‌های پیشین می‌توان عمل کرد و توصیفی منحصر و خاص یک مورد خوراکی(موز) از لحاظ ویژگی چشیدن(مزه) و یک وسیله صداساز (مانند یک طبل) از لحاظ ویژگی شنوایی (صدا) یا توصیفی کلّی از موارد مختلف یک ماهیّت (خوراکی(ها) و (وسایل صداساز) ارائه نمود.

* معلّم با یادآوری هشت ویژگی قبلی (رشاجقک لب) برای توصیف کردن، بر این موضوع که برای فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ چیزهای مختلف باید از حواسّ گوناگون از جمله دیدن، لمس کردن، بوییدن، چشیدن و شنیدن استفاده شود، تأکید کند. معلّم می‌تواند خوراکی‌هایی با طعم‌های گوناگون برای مزه کردن/ چشیدن به دانش‌آموزان دهد و از آن‌ها بپرسد وقتی آن‌ها را می‌چشند، چه حسّی دارند و یا چه مزه‌ای حس می‌کنند. سپس معلّم وسایل صداساز را به صورت جداگانه در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد و دربارهٔ صدای آن‌ها از آن‌ها پرسش کند و دانش‌آموزان پاسخ‌های احتمالی مربوط به دو ویژگی مزه و شنیدن را در هر دو مرحله بر روی کارت‌های نوشتاری بنویسند. آموزگار از دانستن کلمه‌های توصیفی

مرتبط با این دو ویژگی توسّط دانش‌آموزان اطمینان حاصل کند. سپس دوباره از دانش‌آموزان سؤال پرسیده، از آن‌ها بخواهد پاسخ را از بین کارت‌ها انتخاب کنند و بلند بخوانند. مانند:

پرسش: موز چه مزه‌ای است؟

کارت پاسخ: موز شیرین است.

پرسش: صدای طبل چگونه است؟

کارت پاسخ: صدای طبل، بلند است.

* در تعامل با دانش‌آموزان دربارهٔ ویژگی مزه یا صدای هر یک از تصاویر صحبت کنید و پرسش و پاسخ انجام دهید. دربارهٔ ویژگی‌های مزه و صدای هریک سؤال کنید. لیمو را برمی‌داری؛ وقتی آن‌ها را می‌چشی، چه مزه‌ای دارد؟ / بلبل چه صدایی دارد؟

سپس با راهنمایی معلّم، دانش‌آموزان جمله‌هایی در توصیف هرکدام با توجّه به مزه و صدایشان بیان کنند.

مانند:

دارو تلخ است./ بلبل خوش‌صدا است./ دخترها با صدای آهسته صحبت می‌کنند./ گاو «ما، ما» می‌کند./ و...

* تعدادی تصویر از اشیا، میوه‌ها و... به دانش‌آموزان داده شود و از آن‌ها بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند. دربارهٔ ویژگی‌های مربوط به مزه یا صدای هریک توضیح دهید و از آن‌ها بخواهید پس از بیان یک ویژگی توسّط شما آن را در تصاویر بیابند و نشان دهند (کدام شیرین است؟، کدام صدا ندارد؟).

* معلّم از خوراکی، وسایل و... استفاده کند و دانش‌آموزان را راهنمایی و ترغیب کند تا دربارهٔ

سایر ویژگی‌های یک وسیله (رشاجقک لب) فکر کرده و با توجّه به پلکان و ویژگی‌های قابل بیان برای هر مورد، توصیف کاملی بیان کنند. مانند:

این طبل قرمز، دایره و بزرگ است. طبل دو تا چوب دارد. ما از طبل در محرّم استفاده می‌کنیم. روی طبل، صاف و صدای طبل بلند است. / طبل‌ها گرد هستند و رنگ‌ها و اندازه‌های مختلفی دارند. طبل‌ها دو تا چوب دارند. ما از طبل‌ها در محرّم استفاده می‌کنیم. روی طبل‌ها صاف است. صدای طبل‌ها بلند است.

* نمایش فیلم کوتاه از مجموعهٔ میوه‌ها، حیوانات، وسیله‌ها و... سپس ضمن جلب توجّه دانش‌آموزان به فیلم، فرصت تعامل معلّم با دانش‌آموزان یا دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم شود. بدین صورت که ذهن آن‌ها برای ارائه توصیفی کلّی هدایت شود. دانش‌آموزان با راهنمایی معلّم و با توجّه به ویژگی‌های گوناگون هر مورد، جمله‌هایی در توصیف آن‌ها بیان کنند و بنویسند. بر دو ویژگی مربوط به مزه و صدا تأکید نمایید.

* نصب تصویر بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص در کنار تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. معلّم و دانش‌آموزان در تعامل با هم دربارهٔ ویژگی‌های مزه و شنیدن صدای هر مورد گفت‌وگو کنند و آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. سپس دانش‌آموزان برای کامل‌کردن جمله‌های ناقص راهنمایی شوند و بعد از تکمیل جمله‌ها آن‌ها را برای دوستانشان بازگو کنند/ بخوانند. پس از اطمینان از درک، رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها خواسته شود.

* در مرحلهٔ بعد دانش‌آموزان را به سوی بیان شفاهی و نوشتاری توصیف یک چیز به صورت خودانگیخته و با حداقل راهنمایی بر اساس دو ویژگی «مزه و صدا(شنیدن)» هدایت نمایید.

* بهتر است در مرحله آخر از همهٔ ویژگی‌های (رشاجقک لب مش) برای توصیف موارد آموزش داده‌شده در کلاس استفاده کنید.

* چسباندن تصویر یک وسیله، میوه و... در دفتر دانش‌آموزان و راهنمایی آن‌ها تا دربارهٔ ویژگی‌های (رشاجقک لب مش) هر مورد (در صورت دارابودن آن ویژگی) در تصویر فکر کنند. آن را بر اساس همان ویژگی‌ها توصیف نمایند. هر دانش‌آموز جمله‌های خود را پس از تکمیل برای دوستانش بازگو کند/ بخواند و رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها به عنوان تکلیف منزل داده شود.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

باهم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز بر حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در موارد (چیزهای) گوناگون همراه با درک مفهوم آن‌ها، درکنار ویژگی‌های آموزش داده‌شدهٔ پیشین (رشاجقک لب).

ب) کاربرد و بیان شفاهی این دو ویژگی هنگام توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی که در این تمرین آمده‌است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» درکنار ویژگی‌های آموزش داده‌شدهٔ پیشین (رشاجقک لب) در هنگام توصیف‌کردن بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت توجّه کردن و فکرکردن دربارهٔ حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در تصویرها.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام صحبت‌کردن و توصیف آن‌ها.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین‌کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام صحبت و توصیف کردن بیان کنند.

* همکار گرامی، از نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های موردنظر در توصیف‌ها، ترتیبشان و نشان دادن چگونگی شکل‌گیری سرواژه (سرنام) برای به‌خاطرسپاری بهتر استفاده می‌گردد. توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان.

ب) توجّه به کلمه‌های پرسشی «چه مزه‌ای» و «چه صدایی» و استفاده از آموخته‌های پیشین در جهت پرسیدن (از خود و دیگران) و پاسخ دادن در ارتباط با حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام دیدن هر چیز.

پ) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

ت) درک و بیان از طریق خواندن کلمه‌ها با تأکید بر کاربرد آن‌ها برای حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هنگام توصیف کردن.

ث) انتخاب تصویر متناسب با کلمه داده‌شده و وصل آن‌ها به یکدیگر.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به کلمه‌های مزه و شنیدن همچنین کلمه‌های پرسشی«چه مزه‌ای» و «چه صدایی» که درگوشهٔ سمت راست صفحه آمده، توجّه نمایند و با هم بخوانند و در رابطه با آن‌ها صحبت کنید و دانش‌آموزان را به دادن پاسخ مناسب هدایت نمایید و به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» را کسب می‌نمایید و هم‌زمان توجّه آن‌ها را به کلمه‌هایی که در مقابل آن پرسش‌ها قرار داده‌شده، جلب نمایید تا با شما بخوانند و به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر درست متناسب با کلمهٔ داده شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و با خطی به هم وصل نمایند و هم‌زمان حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» نمایش داده‌شده در هر تصویر تأکید نمایید.

تمرین ۳: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی).

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) توجّه و تفکّر دربارهٔ حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» و به‌کارگیری آن‌ها هنگام توصیف یک چیز.

ث) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و استفاده از خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هدایت نمایید، سپس جمله‌ها را روخوانی کنید پس از آن جملهٔ مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن تصویر را نشان دهند. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و هم‌زمان توجّه او را به افعال مشابه (است) و امکان حذف آن‌ها برای داشتن یک جملهٔ کوتاه‌تر جلب نمایید. با هدایت و راهنمایی شما از هر دانش‌آموز بخواهید جمله‌های کوتاه‌ترشدهٔ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند و بازگو کند.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خودانگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل، جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ مورد نشان داده‌شده در هر تصویر با توجّه به حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» به صورت خودانگیخته.

پ) درک و بیان شفاهی در هنگام بیان جمله/ جمله‌های توصیفی.

ت) درک و بیان از طریق خواندن جمله‌های ناقص داده‌شده و کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌ها و نماد پلکانی موردنظر در تمرین و نوشتن آن‌ها.

ث) زمینه‌سازی لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون بر اساس حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هدایت می‌نمایید، پس از او بخواهید تا جمله‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی را که درجمله‌ها و نماد پلکانی داده شده‌اند با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با ویژگی نشان داده شده در هر تصویر، البتّه با تأکید بر کاربرد حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» کامل کند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- صدای آمبولانس **بد** و **بلند** است.
- دارو **تلخ** و **بدمزه** است.
- سگ **پارس** می‌کند و صدای سگ **واق واق** است.
- هندوانه **شیرین و خوش‌مزه است.**

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر.

ب) توجّه به آموخته‌هایش در این درس دربارهٔ دو ویژگی «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» همچنین دو ویژگی «لامسه(لمس) و بویایی(بو)» دربارهٔ نشان داده‌شده در هر تصویر.

پ) درک، بیان و نوشتن کلمه‌های مناسب برروی نماد پلکانی با توجّه به ویژگی‌های«چشایی

(مزه)، شنوایی (صدا) ، لامسه(لمس) و بویایی(بو)».

ت) درک و بیان شفاهی خودانگیخته جمله/ جمله‌های توصیفی با توجّه به ویژگی‌های«چشایی (مزه)، شنوایی (صدا) ، لامسه(لمس) و بویایی(بو)».

ث) نوشتن جمله‌هایی منطبق بر تصویر و کلمه‌های نوشته شده بر روی نماد پلکانی و براساس به ویژگی‌های «چشایی (مزه)، شنوایی (صدا)، لامسه(لمس) و بویایی(بو)» به صورت خودانگیخته.

ج) خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد در صورت نیاز.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن و صحبت‌کردن و نوشتن دربارهٔ موارد گوناگون براساس دو ویژگی «لامسه(لمس) و بویایی(بو)» و حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا جاهای خالی که بر روی نماد پلکانی داده شده‌اند را با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با ویژگی مشخّص‌شده و تصویر موردنظر کامل نمایند سپس برروی نقطه‌چین‌های مقابل جمله‌هایی با توجّه به نماد پلکانی و کلمه‌های نوشته‌شده بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

* لازم است به دانش‌آموزان گفته شود گاه یک پدیده یا شیء نمی‌تواند همه ویژگی‌ها را هم‌زمان داشته باشد، برای همین از خط تیره در بالای برخی ویژگی‌ها استفاده شده است.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- خیارها صاف و سفت هستند.
- خیارها خوش‌بو و خوش‌مزه هستند.
- خیارها صاف، سفت و خوش‌بو و خوش‌مزه هستند.

****

- نان‌ها داغ و نرم هستند.
- نان‌ها خوش‌مزه هستند.
- نان‌ها داغ، نرم و خوش‌مزه هستند.

****

- جوجه‌ها نرم هستند.
- جوجه‌ها صدای خوبی دارند.
- جوجه‌ها نرم هستند و صدای خوبی دارند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) درک مفاهیم نشان داده‌شده در هر تصویر.

ب) هدایت ذهن دانش‌آموزان به سمت فکر کردن و توجّه به حواسّ و ادراکات خود از محیط پیرامونشان دربارهٔ ویژگی‌های «رنگ و شکل» و «اندازه و جنس» و «قسمت‌ها و کار/ کاربرد» و «لامسه(لمس) و بویایی(بو)» و حواسّ «چشایی (مزه) و شنوایی (صدا)» در ارتباط با تصاویر داده‌شده.

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتن خودانگیخته جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» در توصیف هر تصویر با توجّه به آموخته‌های خود.

کامل‌کردن جاهای خالی متن داده‌شده در رابطه با «پنیر» و نوشتن جمله‌هایی بر اساس ویژگی‌های مطرح‌شده (رشاجقک لب مش) برای «قطار، ماکارونی و گوسفند(ها)».

ت) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

ث) خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن توجّه کنند و دربارهٔ وجود یا عدم وجود هرکدام از این ویژگی‌ها در هرتصویر صحبت کنید. به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، ارزیابی، تحلیل و صحبت‌کردن هدایت نمایید تا جاهای خالی نماد پلکانی و متن داده‌شده را در رابطه با «پنیر» کامل نمایند و بخوانند سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های مطرح‌شده (رشاجقک لب) برای «قطار، ماکارونی و گوسفند(ها)» بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* همکاران گرامی، توجّه کنید درمورد گوسفند(ها) دانش‌آموزان را راهنمایی نمایید تا بر اساس آموخته‌های کلاسی خود آن‌ها را به عنوان پدیده‌هایی با ماهیّت ثابت و نه یک گوسفند خاص بیان توصیف کنند.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند نمونهٔ داده‌شده در عبارت زیر باشد:

گوسفندها

گوسفندها زرد، قهوه‌ای، سفید و سیاه هستند، آن‌ها رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون دارند. ماهی‌ها کوچک، بزرگ، چاق یا لاغر هستند، آن‌ها چشم، گوش، دم، چهارتا پا و پشم دارند. گوسفندها نرم هستند و بوی خوب نمی‌دهند. گوسفندها بع‌بع می‌کنند.

درس نهم

عنوان: کلمهٔ پرسشی «چرا»

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا»

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» جمله‌های پرسشی مناسب بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	کلمهٔ پرسشی «چرا»
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	کلمهٔ پرسشی «چرا»

نکته‌های تدریس

* درک جمله‌های پرسشی با کلمهٔ پرسشی «چرا» اولویّت دارد. پس ابتدا باید دانش‌آموزان به درک شنیده‌ها و خوانده‌های مربوط به پرسش و پاسخ برسند. سپس بیان شفاهی و نوشتاری مدّنظر قرار بگیرد. به این معنا که تا دانش‌آموزی پرسش را چه به صورت گفتن و چه به صورت خواندن درک نکند نمی‌تواند پرسش و پاسخ‌ها را بگوید و بنویسد.

* دانش‌آموزان با پرسش و پاسخ با کلمه‌های «چرا و چون» سطحی از تفکّر را نشان می‌دهند که تمایلشان به تحلیل و یافتن چرایی وجود چیزهای مختلف یا رویدادهای گوناگون، روابط علّت و معلولی بین آن‌ها به وجود آمده‌است که با هدایت مناسب دانش‌آموزان می‌توانند به سطحی از تفکّر خلّاق برسند. پس در این درس، دانش‌آموزان را راهنمایی و ترغیب کنید: فکر کنند؛ به روابط و علّت‌ها توجّه کنند؛ سؤال کنند و پاسخ را بیابند.

* در تدریس باید پرسش و پاسخ‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی جمله‌ها روی تابلو نوشته شوند یا به صورت کارت نوشتاری به دانش‌آموزان نشان داده شوند و کلمهٔ پرسشی «چرا» برجسته شود.

* بهتر است در مراحل اوّل تدریس برای درک مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» معلّم و دانش‌آموزان آن را در جمله به صورت رنگی و برجسته بنویسند و جمله‌ها با تأکید بیشتری بیان و خوانده شود. برای درک بهتر جملهٔ پرسش و پاسخ کلمهٔ «چون» نیز رنگی نوشته شود.

* بیان پرسش با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» چه به صورت شفاهی و چه به صورت نوشتاری از اهمّیّت خاصی در تعاملات دانش‌آموزان آسیب‌دیدهٔ شنوایی برخوردار است زیرا دانش‌آموزان ما بعد از درک شفاهی و خوانداری این کلمه‌ها به استفاده از آن‌ها در تعاملاتشان سوق داده نمی‌شوند در واقع معمولاً در نقش پرسش‌گر ظاهر نمی‌شوند، بنابراین در انجام همه‌ی فعّالیّت‌ها بیان شفاهی و نوشتاری پرسش توسّط دانش‌آموزان حتماً مورد توجّه قرار گیرد.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت موردنظر را اجرا کنند.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم فعّالیّت‌هایی را بر روی تکّه‌هایی از کاغذ می‌نویسد. هر دانش‌آموز به‌طور تصادفی کاغذی را برمی‌دارد، سپس آن را اجرا می‌کند. معلّم دربارهٔ چرایی آن کار سؤال می‌کند و دانش‌آموزان را راهنمایی می‌کند تا فکر کنند و پاسخ مناسب دهند. معلّم هم‌زمان با پرسش‌کردن، کارت نوشتاری آن‌ها را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و در پاسخ‌ها به استفاده از کلمهٔ «چون» تأکید می‌کند. کلمه‌های «چرا» و «چون» با رنگ دیگری برجسته شده‌اند و با تأکید گفته می‌شوند. در مرحلهٔ بعد، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر این پرسش و پاسخ را انجام می‌دهند.

مانند:

چرا تو مسواک می‌زنی؟ - چون دندان‌هایم سالم می‌مانند.

چرا تو سلام می‌کنی؟ - چون من باادب هستم.

* تصویرهایی بر روی تابلوِ کلاس نصب شود و ضمن جلب توجّه دانش‌آموزان به هر تصویر دربارهٔ

هر تصویر و رابطهٔ علّت و معلولی نشان داده‌شده در آن با دانش‌آموزان گفت‌وگو شود. در واقع معلّم با اشاره به هر تصویر و نشان‌دادن کلمهٔ پرسشی «چرا» از دانش‌آموزان سؤال کند و آن‌ها را برای بیان پاسخی مناسب با استفاده از کلمهٔ «چون» هدایت کند. از هر دانش‌آموز خواسته شود که در تعامل با دیگران با کلمهٔ پرسشی «چرا» سؤال بپرسد و سایر دانش‌آموزان پاسخ مناسبی با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» بیان کنند. مانند:

چرا مادربزرگ عصبانی شد؟ - چون گربه گلدان را شکست.

چرا بستنی علی آب شد؟ - چون هوا گرم بود.

* گردش دانش‌آموزان همراه با معلّم در فضای بیرون از کلاس مانند حیاط مدرسه، پارک و... برنامه‌ریزی شود. هر دانش‌آموز راهنمایی شود که در تعامل با معلّم و دوستانش با توجّه به چیزهایی که در آن مکان وجود دارد و رویدادهایی که اتفاق افتاده است فکر کند و دربارهٔ علّت و دلیل موارد با به‌کارگیری کلمه‌های پرسشی «چرا» سؤال بپرسد و سایرین پس از تفکّر پاسخ مناسبی با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» بیان کنند. پس از اطمینان از درک و بیان جمله‌های مناسب پرسش و پاسخ، آن‌ها را بنویسند. مانندِ چرا برگ درختان زرد شده است؟ چون در فصل پاییز درختان کم‌کم به خواب می‌روند.

* نمایش قسمتی از یک فیلم، پویانمایی (انیمیشن) و ... مورد علاقه‌ی دانش‌آموزان و به این ترتیب فرصتی مناسب و جذّاب برای تعامل معلّم با دانش‌آموز یا دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم شود. در این گفت‌وگو معلّم و دانش‌آموزان پرسش‌هایی با به‌کارگیری کلمهٔ پرسشی «چرا» بیان کنند و با استفاده از کلمهٔ «چون» پاسخ دهند. بیان شفاهی و نوشتاری پرسش توسّط دانش‌آموزان حتماً مورد توجّه قرار گیرد.

* گروه‌بندی دانش‌آموزان و تهیّهٔ کارت نوشتاری از جمله‌های پرسش استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و جمله‌های پاسخ با به‌کارگیری کلمهٔ «چون» که به هر گروه تعدادی از این کارت‌های

نوشتاری داده شود. معلّم با ایجاد فضای رقابت دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا با دقّت و سرعت از بین کارت‌های خود کارت نوشتاری جمله‌های پرسش و پاسخ مربوط به هم را پیدا کنند و در کنار هم قرار دهند. یکی از اعضای هر گروه جمله‌های پرسش و پاسخ را برای دوستانش می‌خواند. خواندن و رونویسی دوبارهٔ جمله‌ها حتماً از دانش‌آموزان خواسته شود.

* نصب تصویر بر روی تابلو و نوشتن جمله‌های ناقص پرسش و پاسخ در کنار تصویر و بر روی تابلوِ کلاس توسّط معلّم انجام شود. توجّه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود و برای کامل کردن جمله‌های ناقص با تأکید بربه‌کارگیری مناسب کلمهٔ «چرا» و «چون» راهنمایی شوند. هردانش‌آموز بعد از کامل کردن جمله‌های پرسش و پاسخ آن‌ها را برای دوستانش بخواند. پس از اطمینان ازدرک، رونویسی جمله‌های پرسش و پاسخ به عنوان تکلیف به دانش‌آموزان داده شود.

* چسباندن تصاویری از موضوع‌های گوناگون در دفتر دانش‌آموزان و نوشتن پرسش با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» تا هر دانش‌آموز با توجّه به تصویر، پاسخ مناسب را بنویسد. در مرحلهٔ بعد دانش‌آموز با توجّه به تصویر پرسش مناسب برای هر پاسخ را بنویسد. سپس پرسش و پاسخ‌ها را در کلاس برای دوستانش بخواند. یا به عنوان تکلیف منزل پرسش و پاسخ‌ها در منزل با اعضای خانواده انجام شود.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

درک و بیان شفاهی از مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده‌است در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» بیان شود و هم‌زمان از کارت نوشتاری آن استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، کشف روابط علّت و معلولی، درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام‌دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ با استفاده از کلمهٔ «چون» به صورت شفاهی بیان کنند.

بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲: با صدای بلند بخوانید

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، روخوانی جمله‌های پرسشی آن‌ها با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ‌های آن‌ها با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» برای کمک به درک و بیان

شفاهی و فراهم آمدن زمینهٔ مناسب جهت درک خوانداری و بیان نوشتاری متناسب با توانایی و میزان آسیبِ شنوایی هر دانش‌آموز است. لازم است توجّه دانش‌آموزان را به این موضوع که هر چیزی دارای علّتی است، جلب کنید.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، دربارهٔ آنچه آن‌ها در تصویرها می‌بینند سخن بگویید و جمله‌های پرسشی را با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» روخوانی کنید و با هدایت و راهنمایی شما توجّه آن‌ها را به پاسخ‌های داده‌شده در زیر جمله‌ها و کلمهٔ «چون» جلب نمایید و آن‌ها را روخوانی کنید سپس جملهٔ پرسشی مربوط به یک تصویر را تصادفی بخوانید تا دانش‌آموزان آن را نشان دهند و پاسخ مناسب آن را بیان کنند. مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز بخواهید جملهٔ پرسشی و پاسخ مربوط به هر تصویر را با صدای بلند بخواند. پرسش و پاسخ‌های این تمرین در تعاملات دونفره دانش‌آموزان می‌تواند تکرار و تمرین گردد.

* همکار گرامی، برای ایجاد زمینهٔ لازم جهت نوشتن خود انگیخته، می‌توانید از هر دانش‌آموز بخواهید که در منزل جمله‌های این تمرین را رونویسی نماید.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری، درک مفاهیم و روابط علّت و معلولی نشان داده‌شده در هر تصویر، درک و بیان خواندن از طریق خواندن جمله‌های پرسشی با تأکید بر کلمهٔ پرسشی «چرا»، انتخاب تصویر (پاسخ) متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده و علامت‌گذاری آن است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را که در مقابل هر تصویر قرار دارد با شما بخوانند و

با دقّت به تصویرهای داده‌شده نگاه کنند. سپس تصویر (پاسخ) درست متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن را علامت‌گذاری نمایند و هم‌زمان بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» تأکید نمایید و پرسش‌ها را دوباره بخوانند و به صورت شفاهی هم پاسخ دهند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری پرسش و پاسخ از طریق خواندن جمله‌های پرسشی با تأکید بر کلمهٔ پرسشی «چرا» انتخاب پاسخ متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» و وصل آن‌ها به هم است.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را با تأکید بر کلمهٔ پرسشی «چرا» بخوانند. سپس پاسخ درست متناسب با جملهٔ پرسشی داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما پیدا کنند و آن‌ها را با خطی به هم وصل نمایند و هم‌زمان بر کاربرد کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها و کلمهٔ پرسشی «چرا» در جمله‌های پرسشی تأکید نمایید و آن‌ها را دوباره بخوانند یا از هم بپرسند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- چرا بچّه‌ها خوشحال هستند؟ چون بچّه‌ها می‌خواهند به مهمانی بروند.
- چرا شما عینک می‌زنید؟ چون با عینک خوب می‌بینم.
- چرا بچّه‌ها قبل از غذا دست‌هایشان را می‌شویند؟ چون دست‌هایشان کثیف است.
- چرا تو سمعک داری ؟ چون می‌توانم با سمعک بشنوم.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش و پاسخ‌ها، کامل‌کردن پرسش و پاسخ‌های ناقص داده‌شده با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و پاسخ‌های آن‌ها با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» است.

*لازم است توجّه دانش‌آموزان را به چرایی و علّت و سبب هر فعّالیّت نشان داده شده در تصویر، جلب کنید.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرهای داده‌شده، خوب نگاه کند، دربارهٔ آن صحبت کند و جمله‌های پرسشی ناقص داده‌شده را بخواند و با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» جاهای خالی پرسش‌ها را کامل کنند سپس توجّه او را به پاسخ ناقص داده‌شده‌ای که زیر جملهٔ پرسشی موردنظر آمده، جلب نمایید و آن را با هدایت و راهنمایی شما بخواند و از او بخواهید با استفاده از کلمهٔ «چون» جای خالی پاسخ‌ها پُر نماید و بنویسد و با صدای بلند برای دوستانش بخواند. دانش‌آموزان می‌توانند در ارتباط با هر تصویر از هم سؤال کنند و پاسخ دهند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن جمله‌ها و کامل‌کردن پرسش و پاسخ‌های ناقص با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها می‌باشد. در این تمرین زمینه برای ساخت پرسش و دادن پاسخ به صورت خودانگیخته فراهم می‌شود.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها خوب نگاه کند، فکر کند و دربارهٔ آن‌ها و علّتشان صحبت

کند، سپس پرسش و پاسخ‌های ناقص را بخواند و جاهای خالی بین جمله‌ها را با نوشتن کلمهٔ درست متناسب با تصویر و جملهٔ داده شده با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها کامل کند سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند یا بپرسد و پاسخ بگیرد.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به ترتیب زیر باشد و یا هر جملهٔ درست دیگری که دانش‌آموز بگوید می‌تواند در این قسمت نوشته شود:

- چرا مادر رشته و کشک می‌خرد؟ چون می‌خواهد **آش درست کند.**
- چرا **زهرا لباس گرم** می‌پوشد؟ چون هوا سرد است.
- چرا **نازنین** چتر دارد؟ چون **هوا بارانی است.**
- **چرا** زهره به عاطفه کمک **می‌کند؟** چون عاطفه **نابینا است.**

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویر، درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پرسش داده شده و نوشتن پاسخ‌هایی متناسب با پرسش موردنظر با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» و تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها است. در این تمرین دانش‌آموز به سطح پاسخ خودانگیخته با توجّه به رابطهٔ علّت و معلولی نمایش داده‌شده در تصویر می‌رسد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های پرسشی را بخوانند و هم‌زمان به تصویری که در مقابل هر پرسش آمده خوب دقّت کنند و پاسخی متناسب با تصویر و جملهٔ پرسشی داده‌شده با تأکید بر استفاده از کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها بگویند و در جاهای خالی بنویسند و از یکدیگر بپرسند و پاسخ دهند.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به‌ترتیب زیر باشد و یا هر جملهٔ درست دیگری که دانش‌آموز بگوید می‌تواند در این قسمت نوشته شود:

- چون بچّه‌ها بیمار بودند.
- چون به اتوی داغ دست زد.
- چون خانه آتش گرفته بود.

تمرین ۸:

هدف از این تمرین:

درک مفاهیم نشان داده شده در تصویر، درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پاسخ‌های داده‌شده و نوشتن جملهٔ پرسشی متناسب با پاسخ موردنظر با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» می‌باشد.

* دراین تمرین دانش‌آموز به سطح تفکّر و پرسیدن خودانگیخته با توجّه به رابطهٔ علّت و معلولی نمایش داده‌شده در تصویر می‌رسد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که پاسخ‌ها را بخوانند و با دقّت به تصویرها توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌های پرسشی متناسب با پاسخ‌های داده‌شده با تأکید بر کاربرد کلمهٔ پرسشی «چرا» را با هدایت و راهنمایی شما (در صورت نیاز) در جاهای خالی بنویسند و پس از نوشتن، آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند سپس دانش‌آموزان می‌توانند در ارتباط با هر تصویر از هم سؤال کنند و پاسخ دهند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- چرا پدر ناراحت شد؟
- چرا بچّه گریه می‌کند؟
- چرا حسن افتاد؟

تمرین ۹:

هدف از این تمرین:

درک خوانداری و بیان شفاهی و نوشتاری از طریق خواندن پاسخ‌های داده‌شده، تشخیص صحیح کلمهٔ استفهامی موردنظر و نوشتن جمله‌های پرسشی متناسب با پاسخ داده‌شده است.

* در این تمرین، دانش‌آموزان آموخته‌های پیشین خود را به یاد می‌آورند و بین مفهوم و کاربرد کلمهٔ پرسشی، «چرا» با سایر کلمه‌های پرسشی تمایز قائل می‌شوند.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

از دانش‌آموزان بخواهید که با دقّت پاسخ‌ها را نگاه کنند و توجّه آن‌ها را به کلمه‌های استفهامی داده‌شده که در بالای تمرین آمده، جلب نمایید و آن‌ها را بخوانند سپس پاسخ‌های مقابل هر جملهٔ پرسشی را بخوانند و کلمهٔ استفهامی مناسب با آن پاسخ‌ها را با توجّه به آموخته‌های پیشین خود در سال‌های گذشته حدس بزنند و انتخاب نمایند و با هدایت و راهنمایی شما در نقطه‌چین‌های مقابل هر پاسخ، جملهٔ پرسشی متناسب با آن پاسخ را بنویسند و پس از کامل‌کردن، آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند سپس در تعامل دونفره، پرسش و پاسخ‌ها را بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- شما کدام رنگ را دوست دارید؟
- شما چه وقت به مدرسه خواهید رفت؟
- خرگوش چگونه رفت؟
- چرا لباس‌ها را شستید؟
- بنّا چه‌کار می‌کند؟

درس دهم

عنوان: نگارش ششم (درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۱)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد توجّه به تفاوت‌ها (بین جنبه‌های گوناگون) در توصیف کردن

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک ویژگی‌های موارد گوناگون، تفاوت‌های آن‌ها را هنگام توصیف‌شان، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۱
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۱

نکته‌های دستوری

یکی دیگر از راه‌های ارتقای مهارت‌های زبانی به‌ویژه در قلمرو تفکّر و بیان شفاهی و کتبی، دقّت در جزئیّات پدیده‌ها و چیزهای مختلف و درک و کاربرد چگونگی مقایسه‌کردن آن‌ها برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های دو چیز یا دو پدیده است.

هنگام مقایسه دو چیز باید ویژگی هریک را جداگانه ذکر کنید (رشاجقک لب مش)، تفاوت آن‌ها و سپس شباهت‌های آن‌ها را بیان کنید. در این درس، توجّه به تفاوت‌ها و چگونگی بیان آن‌ها براساس آموزه‌های پیشین آورده شده است.

نکته‌های تدریس

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

* در اجرای فرایند یاددهی و یادگیری این درس به سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین دو مورد هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن توجّه

شود. یعنی ابتدا دانش‌آموزان باید ویژگی‌های توصیفی هرکدام را فهرست کنند، ویژگی‌های متمایزکننده را تشخیص دهند سپس بر این اساس، یک بند دربارهٔ تفاوت دو مورد بیان (شفاهی و نوشتاری) کنند.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* توصیه می‌شود فرایند یاددهی و یادگیری این درس حتماً در قالب پرسش و پاسخ اجرا شود.

* فکرکردن، ساماندهی و تحلیل اطّلاعات برای تشخیص ویژگی‌ها متمایزکننده بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در این درس مهم است بنابراین همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و ... در راستای این هدف صورت می‌گیرد.

* هنگام تدریس و انجام تمرین‌ها لازم است، توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و نماد دایره‌ای برای توجّه به تفاوت‌ها در توصیف‌ها و هنگام مقایسه کردن‌ها جلب شود.

* در انجام تمرین‌ها و فعّالیّت‌ها بهتر است به بیان و نوشتن تفاوت‌ها به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از حرف ربط (پیوند) «و، ولی، امّا » بین کلمه‌ها و جمله‌ها به صورت مناسب و رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین، تأکید شود.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم دو وسیله از وسایل کلاس را در نظر می‌گیرد در ابتدا توجّه دانش‌آموزان را به ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» هر کدام جلب می‌کند. سپس دربارهٔ تفاوت‌هایی که در این ویژگی بین آن‌هاست با دانش‌آموزان گفت‌وگو نموده، می‌پرسد، یا روی تابلو می‌نویسد. مانند:

- من می‌خواهم بدانم آیا شما دربارهٔ اینکه دو یا چند چیز با هم چه فرق‌هایی دارند فکر کرده‌اید؟

- برای مثال، کمد و میز کلاس را دیده‌اید، امّا تا به حال از خودتان پرسیدید که این دو وسیله با هم چه تفاوت‌ها یا چه ویژگی‌های متفاوتی دارند؟

- آیا رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کاربرد/ کار، لمس و صدا در این وسیله‌ها با هم فرق دارند؟

- آیا می‌توانیم چند تا مورد تفاوت را در این میوه‌ها پیدا کنیم؟

اگر دانش‌آموزان مفهوم تفاوت بین دو چیز را نمی‌دانند ابتدا این مفهوم به آن‌ها آموزش داده شود و پس از اطمینان از درک مفاهیم، بقیّه مراحل اجرا گردد. وقتی جمله‌هایی در هنگام مقایسه کردن و بر مبنای تفاوت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان می‌شود به‌طور هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری نیز استفاده نمایید.

در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز خواسته می‌شود به کنار تابلو بیاید و با توجّه به ویژگی گفته شده، تفاوت مدّنظر را در قالب جمله بیان کند و با توجّه به کارت‌های نوشتاری نشان داده شده، رونویسی نماید. مانند:

رنگ: تابلو(تخته) سفید است. / کمد قهوه‌ای است.

اندازه: تابلو کوچک است. / کمد بزرگ است.

و غیره ....

لازم است دانش‌آموزان به استفاده از کلمهٔ ربط مناسب ولی، امّا و... بین دو جمله راهنمایی شوند. مانند:

جنس: تابلو چوبی است امّا کمد فلزی است.

در مرحلهٔ بعد اگر ویژگی / ویژگی‌های متمایز کنندهٔ دیگری وجود دارد که در قالب «رشاجقک لب مش» قرار نمی‌گیرد به دانش‌آموزان، آموزش داده شود آنگاه از دانش‌آموزان خواسته شود تا دربارهٔ تمامی تفاوت‌های دو چیز (کمد و تابلو) صحبت کنند (درک و بیان).

* تصویر دو نوع میوه (موز و لیموترش) به دانش‌آموزان نشان داده شود. از دانش‌آموزان بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند و فکر کنند. سپس با مرور ده ویژگی آموزش داده‌شده، بر ویژگی‌های متمایز، تأکید شود. پس از اطمینان از تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده در هنگام مقایسه‌کردن بر مبنای تفاوت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش»، از هر دانش‌آموز بخواهید یکی از ویژگی‌های متفاوت را نشان دهد. سپس با راهنمایی معلّم جمله‌ای دربارهٔ تفاوت بین این دو تصویر در هنگام مقایسه و توصیف‌کردن آن ویژگی متفاوت بیان‌کند. برای درک بهتر دانش‌آموزان بهتر است هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده شود. بعد هر دانش‌آموز با راهنمایی و هدایت معلّم دربارهٔ همهٔ تفاوت‌های بین «موز و لیموترش» به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمهٔ‌های ربطی مانند: «امّا، ولی و...» برای دوستانش صحبت کند. بازنویسی دربارهٔ تفاوت‌های دو میوه مورد مقایسه با هدایت معلّم توسّط همه دانش‌آموزان صورت گیرد.

* پس از اطمینان از درک مقایسه دو مورد بر مبنای تفاوت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک

لب مش» در مرحلهٔ بعد به همین ترتیبی که در فعّالیّت قبل گفته شد، دربارهٔ تفاوت‌های دو گروه (دو ماهیّت یا پدیده) به صورت کلّی بر مبنای تفاوت در ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» صحبت شود. مانند:

قسمت: ساعت‌ها / بشقاب‌ها

ساعت‌ها عقربه دارند امّا بشقاب‌ها ندارند.

شنیدن: میوه‌ها / حیوان‌ها

حیوان‌ها صداهای گوناگونی دارند ولی میوه‌ها صدایی ندارند.

* تصویری از حیوانات مختلف، مکان‌ها، مشاغل یا وسایل و... تهیّه و دو گروه (ماهیّت/ پدیده) بر روی تابلو نصب گردد و به دانش‌آموزان نشان داده شود مانند حیوانات در برابر وسایل نقلیّه یا ماهی‌ها در برابر خرگوش‌ها سپس معلّم توجّه دانش‌آموزان را برای تمرکز و دقّت بر روی جزئیّات و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» تصاویر جلب نماید و با دانش‌آموزان در رابطه با تفاوت‌هایی که می‌بینند با تأکید بر ویژگی‌های متمایز کننده «رشاجقک لب مش» صحبت کند سپس جمله‌هایی دربارهٔ تفاوت‌های بین دو تصویر نوشته شود. لازم است اگر ویژگی دیگری که در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت می‌شود، وجود دارد ذکر شود. به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان آمادگی لازم را کسب می‌نماید تا هنگام مقایسه‌کردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها، ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» را مبنا برای تمایزگذاری قرار دهد. سپس دانش‌آموزان جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

* چسباندن دو تصویر در دفتر هر دانش‌آموز سپس از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای داده شده توجّه کند و به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های دو تصویر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید سپس از او بخواهید تا ویژگی‌های

توصیفی هر کدام را در قالب کلمه و عبارت بنویسد، تفاوت‌ها را تفکیک کند و با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های نوشته شده، جمله‌هایی متناسب با استفاده از ویژگی‌های متمایز کننده «رشاجقک لب مش» بنویسد. سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید. بر استفاده از حرف ربط (و/ ولی/ امّا)، خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین تأکید شود.

* گروه‌بندی دانش‌آموزان و به هر گروه دو تصویر داده شود. از آن‌ها بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» آن‌ها توجّه کنند سپس با یکدیگر دربارهٔ تفاوت‌هایی که بر مبنای همین ویژگی‌ها در تصویرها می‌بینند، صحبت کنند. به این ترتیب شما ذهن‌دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌هایی بر اساس ویژگی‌های‌توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید. سپس جمله‌هایی را متناسب با تفاوت‌های دو تصویر با استفاده از ویژگی‌های متمایز کننده «رشاجقک لب مش» تکمیل کنند یا بنویسند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند. بر استفاده از حرف ربط (و/ ولی/ امّا)، خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین تأکید شود.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون در هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ب) بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون در هنگام مقایسه و توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده است در ادامهٔ پیشنهادهای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی هنگام مقایسه کردن و بر مبنای تفاوت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایز کننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری وکپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما تفاوت‌های بین «موز و لیمو» به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌های ربطی مانند «امّا، ولی» بیان شود. هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

* همکار گرامی، توجّه دانش‌آموزان را به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و نماد دایره‌ای برای توجّه به تفاوت‌ها در توصیف‌ها هنگام مقایسه کردن‌ها، باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین «شهر و روستا» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف کردن.

ج) درک و بیان تفاوت‌ها از طریق خواندن کلمه‌ها و عبارت‌هایی که در جدول آمده با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکننده «رشاجقک لب مش» درهنگام مقایسه و توصیف کردن.

چ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری از طریق رونویسی و قراردادن صحیح کلمه‌ها و عبارت‌ها در جای مشخّص‌شده.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهای شهر و روستا که درگوشهٔ سمت راست و سمت چپ تصویرها آمده و نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه

نمایند سپس کلمه‌ها و عبارت‌هایی را که در جدول زیر، بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است، با یکدیگر بخوانند.

با مقایسهٔ دو مکان «شهر و روستا» ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» را در هرکدام بگویید. در رابطه با تفاوت‌های شهر و روستا صحبت کنید و بر ویژگی‌های متمایزکننده‌شان که در جدول آمده، تأکید کنید. اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت می‌شود، باید آن را ذکر کرد. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس کلمه/ عبارت درست متناسب با هر تصویر داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی داخل دایره‌ها رونویسی کنند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

بهتر است تفاوت‌های بین «شهر و روستا» به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌های ربطی مانند «امّا، ولی» توسّط شما بیان شود.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

تصویر شهر:

بزرگ - ساختمان بلند - پل عابر - بزرگراه - مترو - محصولات کارخانه‌ها

تصویر روستا:

کوچک - خانهٔ روستایی - مزرعه - تراکتور - حیوانات اهلی - محصولات کشاورزی و دامداری

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین «خروس و کلاغ» / «شب و روز» در هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف کردن.

ج) درک خوانداری جمله‌های داده شده در جدول برای بیان تفاوت‌های بین «خروس و کلاغ»/ «شب و روز» با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» و انتخاب جمله مرتبط به هرکدام از حیوانات یا پدیده‌های مورد مقایسه

چ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته از طریق رونویسی و قراردادن صحیح جمله‌ها در جای مشخّص‌شده به صورت صحیح.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید در هر صفحه از این تمرین به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای توجّه کند. با مقایسه‌کردن دو حیوان «خروس و کلاغ» در بخش الف و دو پدیده در بخش ب «شب و روز» ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هرکدام را بگویید. در رابطه با تفاوت‌های آن‌ها صحبت کنید و بر ویژگی‌های متمایزکننده‌شان که در قالب جمله در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری که در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت می‌شود و وجود دارد، ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس جمله‌های درست متناسب با هرتصویرداده شده را با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی داخل دایره‌ها رونویسی کنند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* بهتر است تفاوت‌های بین «خروس و کلاغ» / «شب و روز» به‌صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌های ربطی مانند «امّا، ولی» توسّط شما بیان شوند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

الف) خروس:

خروس نوکش کوچک است.

پرهای خروس رنگارنگ است.

خروس، تاج قرمز روی سرش دارد.

خروس، حیوان اهلی است.

خروس پرواز نمی‌کند.

خروس قوقولی قوقو می‌کند.

- کلاغ:

پرهای کلاغ سیاه است.

کلاغ نوکش بزرگ است.

کلاغ تاج قرمز ندارد.

کلاغ حیوان اهلی نیست.

کلاغ پرواز می‌کند.

کلاغ قارقار می‌کند.

ب) شب:

شب‌ها هوا تاریک است.

در شب می‌خوابیم.

شب‌ها ماه و ستاره‌ها در آسمان هستند.

ما شب‌ها شام می‌خوریم.

جغد در شب بیدار است.

- **روز:**

در روز هوا روشن است.

روزها خورشید در آسمان است.

در روز به مدرسه می‌رویم.

در روز صبحانه و ناهار می‌خوریم.

خروس در روز آواز می‌خواند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین «یخچال و صندلی» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ث) درک خوانداری کلمه‌ها و جمله‌های ناقص داده‌شده در تمرین برای بیان تفاوت‌های بین «یخچال و صندلی» با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکننده «رشاجقک لب مش».

ج) کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌های داده‌شده با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داخل دایره‌ها، برای بیان تفاوت «یخچال و صندلی».

چ) توجّه به استفاده از حرف ربط (پیوند) «و، ولی، امّا» بین کلمه‌ها و جمله‌ها به صورت مناسب.

ح) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن، خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های بین «یخچال و صندلی» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت می‌نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده را با دقّت بخواند و جاهای خالی متن موردنظر را با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های درست و متناسب با تفاوت‌های یخچال و صندلی بر اساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کامل نماید سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

* همکار گرامی توجّه دانش‌آموزان را به استفاده از حروف ربط (ولی، امّا) هنگام مقایسه و بیان پیوسته و منسجم تفاوت دو چیز جلب نمایید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- یخچال سفید است امّا صندلی **قهوه‌ای** است.
- یخچال **فلزی است** امّا جنس صندلی **از چوب است.**
- یخچال **در، طبقه و دستگیره** دارد ولی **صندلی پایه و دسته دارد.**
- یخچال **غذا را سرد نگه می‌دارد** ولی **ما روی صندلی می‌نشینیم.**
- در یخچال **صاف** است **امّا دستهٔ صندلی صاف نیست.**

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین «ارّه و چاقو» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ث) درک خوانداری کلمه‌ها و جمله‌ها، برای بیان تفاوت‌های بین «ارّه و چاقو» با تأکید بر ویژگی‌های متمایز کنندهٔ «رشاجقک لب مش».

ج) کامل کردن جاهای‌خالی جمله‌ها با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده در داخل دایره‌ها و با تأکید بر بیان تفاوت‌های بین «ارّه و چاقو».

چ) توجّه به استفاده از حرف ربط (پیوند) «و، ولی، امّا» بین کلمه‌ها و جمله‌ها به صورت مناسب.

ح) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های چاقو و ارّه

براساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده را با دقّت بخواند و جاهای خالی متن موردنظر را با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های درست متناسب با تفاوت‌های چاقو و ارّه بر اساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کامل نمایند سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

* همکار گرامی، توجّه دانش‌آموزان را به استفاده از حروف ربط (ولی، امّا) هنگام مقایسه و بیان پیوسته و منسجم تفاوت دو چیز جلب نمایید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- لبهٔ ارّه **دندانه‌دار** است امّا لبهٔ چاقو **دندانه‌دار نیست.**
- ارّه **بزرگ است** امّا چاقو **کوچک** است.
- ما از ارّه **در نجّاری** استفاده می‌کنیم امّا از چاقو **در آشپزخانه** استفاده می‌کنیم.
- ما با ارّه **چوب می‌بریم** ولی با چاقو **میوه پوست می‌کنیم**.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویرها.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» و دو وسیلهٔ نقلیّهٔ « قطار و موتور» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف کردن.

ت) درک خوانداری کلمه‌ها و ترکیب‌های دادشده با تأکید بر بیان تفاوت‌های بین «دختر و پسر» و «قطار و موتور» و ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش».

ث) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده در داخل دایره‌ها و با تأکید بر بیان تفاوت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» و دو وسیله‌ی نقلیّهٔ «قطار و موتور».

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و، ولی، امّا» بین کلمه‌ها و جمله‌ها به صورت مناسب.

چ) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ح) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های دختر و پسر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده را با دقّت بخواند و با استفاده ازکلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده، جمله‌هایی متناسب برای بیان تفاوت‌های «دختر و پسر» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسد و با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

همچنین همین مراحل را برای تفاوت‌های «قطار و موتور» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» با هدایت و راهنمایی شما بنویسند. به این شکل که در ابتدا از آن‌ها بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه

و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های دختر و پسر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از آن‌ها بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده را با دقّت بخوانند و با استفاده ازکلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده، جمله‌هایی متناسب برای بیان تفاوت‌های «قطار و موتور» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسند سپس با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

الف)

رنگ..... رنگ موی لیلا سیاه است امّا رنگ موی محسن قهوه‌ای است.

اندازه..... اندازهٔ موی لیلا بلند است ولی اندازهٔ موی محسن کوتاه است.

قسمت‌ها..... لیلا پیراهن، روسری و دامن پوشیده امّا محسن بلوز و شلوار پوشیده است.

کار/کاربرد..... لیلا عروسک‌بازی می‌کند ولی محسن ماشین‌بازی می‌کند.

ب)

رنگ..... قطار سبز است امّا موتور قرمز است.

اندازه..... قطار بزرگ و بلند است ولی موتور کوچک است.

قسمت‌ها..... قطار واگن، در، چرخ و پنجره دارد امّا موتور چرخ ، دنده و صندلی دارد.

کار/کاربرد..... قطار مسافرهای زیادی دارد ولی موتور یک مسافر دارد.

شنیدن..... صدای قطار هوهو، چی‌چی است ولی موتور بوق دارد.

تمرین ۷:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌های بین دو شغل «دکتر و معلّم» و دو خوراکی «کیک و نیمرو» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ت) درک خوانداری کلمه‌ها و ترکیب‌های داده شده در تمرین برای بیان تفاوت‌های بین دو شغل «دکتر و معلّم» و دو خوراکی «کیک و نیمرو» با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش».

ث) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده در داخل دایره‌ها و با تأکید بر بیان تفاوت‌های بین دو شغل «دکتر و معلّم» و دو خوراکی «کیک و نیمرو».

ج) استفاده از حرف ربط (پیوند) «و، ولی، امّا» بین کلمه‌ها و جمله‌ها به صورت مناسب.

چ) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ح) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

خ) قراردادن و منظّم‌کردن جمله‌ها دریک بند، برای بیان تفاوت‌های بین دو شغل «دکتر و معلّم» و دو خوراکی «کیک و نیمرو».

د) درک و بیان شفاهی و نوشتاری هنگام مقایسه و توصیف تفاوت دو چیز به صورت خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های دکتر و معلّم بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده را با دقّت بخواند و با استفاده ازکلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده، جمله‌هایی متناسب برای بیان تفاوت‌های «دکتر و معلّم» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسد سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

همچنین همین مراحل را برای «کیک و نیمرو» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» با هدایت و راهنمایی شما بنویسند. به این شکل که در ابتدا از آن‌ها بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه، و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌های دختر و پسر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی متناسب برای بیان تفاوت‌های «کیک و نیمرو» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسند سپس با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

درس یازدهم

عنوان: نگارش هفتم (درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۲)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با درک مفهوم و کاربرد توجّه به شباهت‌ها (بین چیزهای مختلف) در توصیف کردن.

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

شباهت چیزهای گوناگون را درک و هنگام توصیف، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و....

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۲
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۲

نکته‌های دستوری

یکی دیگر از راه‌های ارتقای مهارت‌های زبانی به ویژه در قلمرو تفکّر و بیان شفاهی و کتبی، دقّت در جزئیّات پدیده‌ها و چیزهای مختلف و درک و کاربرد چگونگی مقایسهٔ آن‌ها برای بیان تفاوت‌ها و شباهت های دو چیز یا پدیده است.

هنگام مقایسه دو چیز باید ویژگی هریک را جداگانه ذکر کنید (رشاجقک لب مش)، تفاوت آن‌ها را بیان کنید سپس شباهت‌های آن‌ها را بیان کنید. در این درس توجّه به شباهت‌ها و چگونگی بیان آن‌ها بر اساس آموزه‌های پیشین آورده شده است.

نکته‌های تدریس

* در اجرای فرایند یاددهی و یادگیری این درس به سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشترک و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین دو مورد هنگام مشاهده و توصیف‌کردن توجّه شود. یعنی ابتدا دانش‌آموزان باید ویژگی‌های توصیفی هرکدام را فهرست کنند، ویژگی‌های مشابه را تشخیص دهند. سپس بر این اساس یک بند دربارهٔ شباهت دو مورد بیان (شفاهی و نوشتاری) کنند.

* توصیه می‌شود فرایند یاددهی و یادگیری حتماً در قالب پرسش و پاسخ اجرا شود.

* در صورت لزوم در ابتدا به دانش‌آموزان مفهوم «شباهت (شبیه، مثل هم)» آموزش داده شود و در چیزهای مختلف نشان داده شود.

* هنگام انجام تمرین‌ها توجّه دانش‌آموزان را به ویژگی‌های مشترک بر اساس ده ویژگی آموزش داده‌شده، جلب کنید و مفهوم و کاربرد «هر دو» و حرف ربط «و» را در این‌گونه از توصیف برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

* کوتاه‌تر گفتن و نوشتن، خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها مطابق آموزه‌ها مورد توجّه قرار گیرد.

* هنگام تدریس و انجام تمرین‌ها توجّه دانش‌آموزان به **نماد پلکانی** برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و **نماد دایره‌ای** برای توجّه به شباهت‌ها در توصیف‌ها و هنگام صحبت دربارهٔ ویژگی‌های مشترک دو مورد جلب شود.

* فکر کردن، ساماندهی و تحلیل اطّلاعات برای تشخیص ویژگی‌های مشترک بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در این درس مهم است بنابراین همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن‌گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم دو وسیله‌ای را که از آن‌ها برای توصیف تفاوت‌ها استفاده کرده بود بار دیگر برای یاددهی توصیف شباهت‌ها نشان می‌دهد و با مروری بر ده ویژگی «رشاجقک لب مش » و تفاوت‌های آن‌ها، این بار بر ویژگی‌هایی که در هر دو مشترک است، تأکید کرده، با دانش‌آموزان گفت‌وگو نموده و فکر آن‌ها را به این‌سو هدایت می‌کند. مانند:

- من می‌خواهم بدانم آیا شما دربارهٔ این که دو یا چند چیز با هم چه شباهت‌هایی دارند فکر کرده‌اید؟

- برای مثال، کمد و میز کلاس را دیده‌اید، امّا تا به حال از خودتان پرسیدید که این دو وسیله با هم چه شباهت‌هایی دارند یا چه ویژگی‌های مشابهی دارند؟

- آیا رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها، کاربرد/ کار، لمس و صدا در این وسیله‌ها به هم شبیه است؟

- آیا می‌توانیم چند مورد مشابه را در این وسایل پیدا کنیم؟

اگر دانش‌آموزان مفهوم شباهت را بین دو چیز نمی‌دانند ابتدا این مفاهیم به آن‌ها آموزش داده شود و پس از اطمینان از درک مفهوم شباهت و درک ویژگی مشترک دو وسیله توسّط دانش‌آموزان، معلّم ویژگی/ ویژگی‌های مشترک را بر روی تابلو نوشته، از دانش‌آموزان می‌خواهد با توجّه به این شباهت‌ها جمله‌ای را بیان کنند و روی تابلو بنویسند. وقتی جمله‌هایی بر مبنای شباهت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان می‌شود به طور هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری نیز استفاده نمایید.

شکل: تابلو مستطیل است.

کمد مستطیل است.

لازم است معلّم، به دانش‌آموزان خود، کاربردِ مناسبِ «هردو» و حرف ربط «و» را در جمله‌ها آموزش دهد.

تابلو و کمد مستطیل هستند.

شکل: یا

هر دو مستطیل هستند.

در مرحلهٔ بعد از دانش‌آموزان خواسته شود تا دربارهٔ تمامی شباهت‌های دو چیز (کمد و تابلو) صحبت کنند و اگر ویژگی مشترکی نیز وجود دارد که در قالب ده ویژگی آموزش داده شده «رشاجقک لب مش»، قرار نمی‌گیرد به دانش‌آموزان گفته و نوشته شود (درک و بیان). سپس در انتها از دانش‌آموزان خواسته شود، دوباره دربارهٔ شباهت‌های دو وسیله با یکدیگر گفت‌وگو کنند و آن‌ها را رونویسی نمایند.

* تصویر دو نوع میوه (موز و لیموترش) به دانش‌آموزان نشان داده شود. از دانش‌آموزان بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند و دربارهٔ شباهت دو میوه فکر کنند. سپس با مرور ده ویژگی آموزش داده شده، بر ویژگی‌های مشابه، تأکید شود. پس از اطمینان از تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشابه بر مبنای ده ویژگی توصیفی«رشاجقک لب مش» از هر دانش‌آموز بخواهید یکی از ویژگی‌های مشترک را نشان دهد.

سپس با راهنمایی معلّم جمله‌ای دربارهٔ شباهت بین این دو تصویر هنگام توصیف کردن آن ویژگی مشترک بیان کند. برای درک بهتر دانش‌آموزان بهتر است هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده شود. بعد هر دانش‌آموز با راهنمایی و هدایت معلّم دربارهٔ همهٔ شباهت‌های بین «موز و لیموترش» به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با کاربردِ مناسبِ «هردو» یا حرف ربط «و» برای دوستانش صحبت کند.

بازنویسی دربارهٔ شباهت‌های دو میوه مورد نظر با هدایت معلّم توسّط همهٔ دانش‌آموزان صورت گیرد.

* پس از اطمینان از درک مفهوم شباهت و درک ویژگی مشترک دو وسیله توسّط دانش‌آموزان، بر مبنای ده ویژگی توصیفی«رشاجقک لب مش» همانند درس قبل در مرحلهٔ بعد دربارهٔ شباهت‌های دو گروه (دو پدیده یا ماهیّت) به صورت کلّی، بر مبنای اشتراکات در ده ویژگی توصیفی گفت‌وگو انجام شود.

مانند:

قسمت‌ها　　میزها و صندلی‌ها

میزها و صندلی‌ها، چهارتا پایه دارند.

رنگ　　میوه‌ها و حیوان‌ها

میوه‌ها و حیوان‌ها، رنگ‌های گوناگونی دارند.

* تصویری از حیوانات مختلف، مکانها، مشاغل یا وسایل و... تهیّه و روی تابلو نصب گردد و به دانش‌آموزان نشان داده شود. پس از آن معلّم، توجّه دانش‌آموزان را برای تمرکز و دقّت بر روی جزئیّات و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» تصاویر جلب نماید و با دانش‌آموزان در رابطه با شباهت‌هایی که می‌بینند با تأکید بر ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» صحبت کند. سپس جمله‌هایی دربارهٔ شباهت‌های بین دو تصویر نوشته شود. لازم است اگر ویژگی دیگری وجود دارد که در این چارچوب نیست امّا باعث شباهت می‌شود، ذکر شود. به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان آمادگی لازم را کسب می‌نماید تا هنگام مقایسه و صحبت دربارهٔ شباهت‌ها، ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» را مبنا برای کشف اشتراکات یا ویژگی‌های مشابه قرار دهد. سپس دانش‌آموزان جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

* تصویری از دو حیوان، دو وسیله یا... را به دانش‌آموزان نشان دهید و تعدادی جملهٔ ناقص با توجّه به تصویرها بر روی تابلو بنویسید. از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» توجّه کنند و دربارهٔ ویژگی‌ها و شباهت‌هایی که آن دو تصویر با هم دارند، گفت‌وگو کنند و به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های دو تصویر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید.

سپس از هر دانش‌آموز بخواهید تا جاهای‌خالی متن موردنظر را با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های درست متناسب با شباهت‌های آن‌ها براساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کامل نماید. سپس جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

* چسباندن دو تصویر در دفتر هر دانش‌آموز و کارت‌های نوشتاری کلمه‌ها و ترکیب‌ها / جمله‌هایی از شباهت‌های دوتصویر با تأکید بر ویژگی‌های مشترک «رشاجقک لب مش» تهیّه شود و به هر دانش‌آموز داده شود. ازدانش‌آموزان بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های توصیفی ده‌گانه توجّه کنند و به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های دو تصویر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از آن‌ها بخواهید تا به کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده بر روی کارت‌هایشان توجّه کنند و آن‌ها را با دقّت بخوانند و با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده، جمله‌هایی دربارهٔ شباهت‌های دو تصویر، بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بنویسند. سپس با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* فیلمی کوتاه از دو وسیله نقلیه نمایش دهید و از دانش‌آموزان خواسته شود با دقّت به فیلم و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها و نماد پلکانی و دایره‌ای روی تخته توجّه کنند. سپس با آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، تشابه و

صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های آن دو وسیله نقلیّه بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از آن‌ها بخواهید تا دربارهٔ استفاده از ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» فکر کنند. شباهت‌ها را تشخیص دهند و بنویسند. سپس با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ب) بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی شرح فعّالیّتی که در این تمرین آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی هنگام مقایسه‌کردن و بر مبنای شباهت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشترک و درک چگونگی

کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون در هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما شباهت‌های بین «موز و لیمو» به صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌هایی مانند «هردو، و» بیان شود. هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

* همکار گرامی، توجّه دانش‌آموزان را به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و نماد دایره‌ای برای توجّه به شباهت‌ها در توصیف‌ها هنگام مقایسه کردن، باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین دو درخت میوه «سیب و گیلاس» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ج) درک و بیان شباهت‌ها از طریق خواندن کلمه‌ها و عبارت‌هایی که در جدول آمده با تأکید بر ویژگی‌های مشابه «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

چ) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری از طریق رونویسی و قراردادن صحیح کلمه‌ها و عبارت‌ها در جای مشخّص شده.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهای دو درخت میوهٔ «سیب و گیلاس» که در گوشهٔ سمت راست و سمت چپ تصویرها آمده و نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه نمایند سپس با هم کلمه‌ها و عبارت‌هایی را که در جدول زیر بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است بخوانند. با مقایسه کردن دو درخت میوهٔ «سیب و گیلاس» و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هر کدام را بگویید. در رابطه با شباهت‌های دو درخت میوه «سیب و گیلاس» صحبت کنید و بر ویژگی‌های مشابه‌شان که در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث شباهت می‌شود، ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را در هنگام مقایسه‌کردن، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ شباهت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس کلمه/ عبارت درست متناسب با هرتصویر داده شده را با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی داخل دایره‌ها رونویسی کنند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

* همکار گرامی، بهتر است شباهت‌های بین «دو درخت میوه سیب و گیلاس» به‌صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌هایی مانند «هردو، و» توسّط شما بیان شوند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- درخت سیب و درخت گیلاس سبز هستند.
- هردو درخت بلند هستند.
- هردو درخت برگ، تنه، شاخه و ریشه دارند.
- هر دو درخت میوه، سایه و چوب دارند.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشابه و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین «خروس و کلاغ» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ج) درک خوانداری جمله‌های داده‌شده در جدول و انتخاب جملهٔ متناسب با شباهت‌های بین «خروس و کلاغ» با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش».

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته از طریق رونویسی و قراردادن صحیح جمله‌ها در جای مشخّص‌شده به‌صورت صحیح.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید در هرصفحه از این تمرین به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای توجّه کند. با مقایسه کردن دو حیوان «خروس و کلاغ» ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هرکدام را بگویید. در رابطه با شباهت‌های آن‌ها صحبت کنید و بر ویژگی‌های اشتراکی‌شان که در قالب جمله در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث شباهت می‌شود، ذکر شود. به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ شباهت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس جمله‌های درست متناسب با تصویرهای داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی داخل دایره‌ها رونویسی کنند و آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- کلاغ و خروس نوک و بال و چشم دارند.
- هر دو پر دارند.
- هر دو دانه می‌خورند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشابه و درک چگونگی

کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین دو ورزش «فوتبال و شنا» و دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ث) درک خوانداری کلمه‌ها و جمله‌های ناقص داده شده با تأکید بر شباهت‌های بین دو ورزش «فوتبال و شنا» و دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو» با تأکید بر ویژگی‌های مشترکشان در «رشاجقک لب مش».

ج) کامل‌کردن جاهای خالی جمله‌های داده شده، با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های داخل دایره‌ها و با تأکید بر شباهت‌های بین دو ورزش «فوتبال و شنا» و دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو».

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن، خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های بین دو ورزش «فوتبال و شنا» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت می‌نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده را با دقّت بخواند و جاهای خالی متن موردنظر را با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های درست و متناسب با شباهت‌های بین دو ورزش «فوتبال و شنا» بر اساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کامل نماید سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

همچنین همین مراحل را برای شباهت‌های دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو» با استفاده از ویژگی‌های مشابه «رشاجقک لب مش» با هدایت و راهنمایی شما بنویسند. به این شکل که در ابتدا از آن‌ها بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن، خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های بین دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو» بر اساس

ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت می‌نمایید، سپس از آن‌ها بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده‌شده را با دقّت بخوانند و جاهای خالی متن موردنظر را با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های درست و متناسب با شباهت‌های بین دو وسیله‌ی «ارّه و چاقو» بر اساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کامل نمایند سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

الف)

- شکل زمین فوتبال و استخر **مستطیل** است.
- هردو **داور و مربی** دارند.
- ورزشکارها در فوتبال و شنا **برای تفریح و سلامتی مسابقه می‌دهند.**

ب)

- ارّه و چاقو **تیز** هستند.
- ارّه و چاقو **دسته** و **لبه** دارند.
- ما از هر دو برای **بریدن** استفاده می‌کنیم.
- هر دو **فلزی** هستند.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشابه و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ت) درک خوانداری کلمه‌ها و ترکیب‌های داده‌شده بر اساس شباهت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» با تأکید بر ویژگی‌های مشابه «رشاجقک لب مش».

ث) نوشتن جمله‌هایی با استفاده از کلمه‌ها و عبارت‌های دادشده در دایره‌ها با تأکید بر شباهت‌های بین دو انسان «دختر و پسر».

ج) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا کلمه‌ها و عبارت‌های داده شده را با دقّت بخواند و با استفاده ازکلمه‌ها و عبارت‌های داده شده، جمله‌هایی متناسب برای بیان شباهت‌های بین دو انسان «دختر و پسر» با استفاده از ویژگی‌های مشابه «رشاجقک لب مش» بنویسد سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

رنگ..... رنگ لباس زهرا و علی سفید است.

قسمت‌ها..... هر دو دست، پا، چشم، گوش و بادکنک دارند.

کار/کاربرد..... هر دو بازی می‌کنند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های مشابه و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «قطار و اتوبوس» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ت) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی به صورت خودانگیخته هنگام مقایسه و توصیف با تأکید بر شباهت‌های بین دو وسیله‌ی نقلیّهٔ «قطار و اتوبوس».

ث) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ج) قراردادن و منظّم‌کردن جمله‌ها در یک بند، برای بیان شباهت بین دو وسیله نقلیّهٔ «قطار و اتوبوس».

چ) توجّه به استفاده از کلمه‌های «چون، شبیه، و، ولی، امّا» در جمله‌ها و بند به صورت مناسب.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «قطار و اتوبوس» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، این ویژگی‌های مشابه در قسمت بالا داخل قسمت مشترک دایره‌ها به صورت کلمه یا عبارت نوشته می‌شود، سپس از او بخواهید تا جمله‌هایی متناسب برای بیان شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «قطار و اتوبوس» با استفاده از ویژگی‌های مشابه «رشاجقک لب مش» در قسمت پایین بنویسد و با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

تمرین دوباره

هدف از این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون در هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* از هر دانش‌آموز بخواهید تا در ابتدای کار خودش بتواند نماد پلّه‌ای و دایره‌ای موردنظر و ویژگی‌های مطرح شده در آن را در این قسمت بکشد و ویژگی‌ها را درون آن به ترتیب بنویسد.

* برای تصویرهای تمرین ۱ با عنوان «ببینید، بشنوید و بگویید» خودشان جمله‌هایی را با تأکید برکاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند و بخوانند.

* برای تمرین ۲ با عنوان «شباهت‌های درختان سیب و گیلاس را از بین کلمه‌های داده شده جدا کرده و در جای خالی بنویسید.» از آن‌ها بخواهید تا جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند و بخوانند و حتماً خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین رعایت شود.

* برای تمرین ۳ با عنوان «شباهت‌های تصویرها را پیدا کنید و در جای خالی بنویسید یکی از جمله‌ها اضافه است.» از دانش‌آموزان بخواهید که برای تصویرهای این تمرین جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف کردن بنویسند و بخوانند و همچنین خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین رعایت شود.

* از تصویرهای درس کپی بگیرید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن‌ها جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند و بخوانند.

* از عکس‌ها و یا برچسب‌های متنوّع در بازار استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا برای آن جمله‌هایی با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند.

درس دوازدهم

عنوان: نگارش هشتم (درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۳)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با مفهوم و کاربرد توجّه به تفاوت‌ها و شباهت‌ها (بین چیزهای گوناگون) در توصیف کردن.

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک تفاوت‌ها و شباهت‌های چیزهای گوناگون، تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها را هنگام توصیف، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۳
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	درک، بیان و توصیف: تفاوت‌ها و شباهت‌ها ۳

نکته‌های دستوری

برای ارتقای مهارت‌های زبانی و تفکّر در جهت سازماندهی، تحلیل و ارزیابی، از طریق مقایسه چیزها و پدیده‌های گوناگون می‌توان به آن‌ها با دقّت نگریست و با به‌کارگیری حواسّ گوناگون ویژگی‌های مشابه و متفاوتشان را تشخیص داد و توصیفی مقایسه‌ای به‌صورت کامل بیان نمود. در این درس، چگونگی توصیف با استفاده از شباهت‌ها و تفاوت‌ها با یادآوری آموخته‌های پیشین آورده شده است.

نکته‌های تدریس

* دراجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان دربارهٔ خصوصیّات مرتبط با ویژگی‌های ده‌گانه «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توجّه به شباهت‌ها و تفاوت‌های دو چیز، تأکید شود.

* در اجرای فرایند یاددهی - یادگیری این درس به سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایز کننده و مشابه و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان شباهت‌ها و تفاوت‌های بین دو مورد هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن توجّه شود. یعنی ابتدا دانش‌آموزان باید ویژگی‌های توصیفی هر کدام را فهرست کنند، ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه را تشخیص دهند سپس بر همین اساس، یک بند

دربارهٔ تفاوت و شباهت دو مورد بیان (شفاهی و نوشتاری) کنند.

* لازم است در تدریس و انجام تمرین‌ها به دانش‌آموزان یادآوری شود که ممکن است وقتی می‌خواهید با توجّه به ده ویژگی آموزش داده‌شده دربارهٔ شباهت‌ها و تفاوت‌های دو مورد صحبت کنید، ممکن است برای برخی ویژگی‌ها نتوان شباهت یا تفاوتی بازگو کرد.

* در اجرای فرایند یاددهی و یادگیری این درس بهتر است دانش‌آموزان را با پرسش و پاسخ، برای بیان جمله‌های درست راهنمایی کنید.

* بر استفاده از جمله‌های مناسب و کوتاه‌تر و نوشتن تفاوت‌ها و شباهت‌ها در دو بند (پاراگراف) جداگانه در فرایند یاددهی- یادگیری تأکید گردد.

* فکرکردن، ساماندهی و تحلیل اطّلاعات برای تشخیص ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در این درس مهم است بنابراین همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... در راستای این هدف صورت می‌گیرد.

* هنگام تدریس و انجام تمرین‌ها، لازم است، توجّه دانش‌آموزان به نماد پلکانی برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و نماد دایره‌ای برای توجّه به تفاوت‌ها و شباهت‌ها در توصیف‌ها و هنگام مقایسه‌کردن جلب شود.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌هاست. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم در این درس با به‌کارگیری دو وسیله، (یا دو گروه) که برای آموزش توصیف تفاوت و شباهت به صورت جداگانه استفاده شده بود، دانش‌آموزان را برای فکرکردن و بیان توصیف، بر مبنای تفاوت و شباهت دو چیز، هدایت می‌نماید. همچنین در ابتدا با توجّه بر تفاوت و شباهت براساس ده ویژگی «رشاجقک لب مش» تأکید می‌کند. همچنین اگر ویژگی دیگری به‌جز از این موارد بود و مبنای شباهت و تفاوت داشت، بیان می‌نماید.

به‌عنوان مثال معلّم دو وسیله از وسایل کلاس را در نظر می‌گیرد. در ابتدا توجّه دانش‌آموزان را نسبت به هرکدام از ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» جلب می‌کند. این ویژگی‌ها را روی تابلو با کمک دانش‌آموزان فهرست می‌کند، ابتدا دربارهٔ تفاوت‌هایی که بین این ویژگی وجود دارد و سپس شباهت‌های آن‌ها با دانش‌آموزان گفت‌وگو می‌کند. وقتی جمله‌هایی هنگام مقایسه و بر مبنای تفاوت و شباهت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان می‌شود به‌طور هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری نیز استفاده نماید. در مرحلهٔ بعد از هر دانش‌آموز خواسته می‌شود که کنار تابلو بیاید و با توجّه به ویژگی گفته شده، تفاوت‌ها و شباهت‌ها را در قالب جمله بیان کند و با توجّه به کارت‌های نوشتاری نشان داده شده، رونویسی نماید. مانند:

تفاوت

اندازه: بزرگ / کوچک میز بزرگ است. / صندلی کوچک است.

جنس: چوبی/ فلزی چوبی است ولی صندلی فلزی است. (میز چوبی ولی صندلی فلزی است.)

شباهت

رنگ: قهوه‌ای/ قهوه‌ای میز و صندلی قهوه‌ای هستند.

قسمت‌ها: چهارتا پایه هردو چهار تا پایه دارند.

استفاده از جمله‌های مناسب و کوتاه‌تر و نوشتن تفاوت‌ها و شباهت‌ها در دو بند (پاراگراف) جداگانه توسّط معلّم آموزش داده می‌شود.

* تصویر دو نوع وسیله، حیوان و... به دانش‌آموزان نشان داده شود. از دانش‌آموزان بخواهید با دقّت به تصاویر نگاه کنند و با توجّه به ویژگی‌های ده‌گانه دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های دو تصویر فکر کنند. ابتدا دربارهٔ تفاوت‌ها، سپس دربارهٔ شباهت‌ها گفت‌وگو کنید. پس از اطمینان از تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه هنگام مقایسه بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش»، از هر دانش‌آموز بخواهید یک ویژگی متمایزکننده و یک ویژگی مشترک نشان دهد. برای درک بهتر دانش‌آموزان بهتر است هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده شود. سپس هر دانش‌آموز با راهنمایی معلّم دو جمله (یکی دربارهٔ تفاوت و یکی دربارهٔ شباهت دو تصویر) با توجّه به ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش»، بگوید. بار دیگر از دانش‌آموزان بخواهید دربارهٔ تمامی تفاوت‌ها و شباهت‌های دو تصویر با راهنمایی یکدیگر گفت‌وگو کنند و بازنویسی دو بند مربوط به تفاوت و شباهت در دفتر می‌تواند انجام گیرد.

* معلّم تصویری از حیوانات مختلف، مکان‌ها، مشاغل یا وسایل و... در واقع دو گروه (ماهیّت/ پدیده)، تهیّه و روی تابلو نصب کند و به دانش‌آموزان نشان دهد (مانند ماهی‌ها در برابر خرگوش‌ها) و جمله‌هایی ناقص بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌های دو تصویر بر روی تابلو بنویسد. سپس معلّم توجّه دانش‌آموزان را به تصاویر برای تمرکز و دقّت بر روی جزئیّات و ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» جلب نماید و با دانش‌آموزان در رابطه با تفاوت‌ها و شباهت‌هایی که می‌بینند با تأکید بر ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» صحبت کند. لازم است اگر ویژگی دیگری وجود دارد که در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت و شباهت می‌شود، ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان آمادگی لازم را کسب می‌نماید و جمله‌های ناقص را با توجّه به کلمه‌ها و ترکیب‌های داده‌شده و در مرحلهٔ بعد بدون آن‌ها، کامل می کند. سپس هر دانش‌آموز جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

ماهی‌ها آبشش دارند، دست و پا ندارند و در دریا زندگی می‌کنند امّا خرگوش‌ها شش، دست و پا دارند و در دریا زندگی نمی‌کنند. و... .

ماهی‌ها و خرگوش‌ها رنگ‌ها و اندازه‌های مختلفی دارند. هر دو چشم، دهان و دم دارند. و... .

* گروه‌بندی دانش‌آموزان و به هر گروه دو تصویر داده شود. از آن‌ها بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» آن‌ها توجّه کنند. سپس با یکدیگر دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌هایی که بر مبنای همین ویژگی‌ها که در تصویرها می‌بینند، صحبت کنند. به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌هایی بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید. سپس جمله‌هایی را متناسب با شباهت‌ها و تفاوت‌های دو تصویر با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند. استفاده از جمله‌های مناسب و کوتاه‌تر و نوشتن تفاوت‌ها و شباهت‌ها در دو بند (پارگراف) جداگانه تأکید شود.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ب) بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده است در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی هنگام

مقایسه و بر مبنای تفاوت و شباهت در ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان شود و هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون در هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین چیزها و پدیده‌های گوناگون هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام دادن صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو فصل «تابستان و پاییز» را به‌صورت جمله‌های پیوسته و منسجم با استفاده از کلمه‌هایی مانند «امّا، ولی، و، هر دو» بیان کنند. هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

* همکار گرامی، توجّه دانش‌آموزان را به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» و نماد دایره‌ای برای توجّه به تفاوت‌ها و شباهت‌ها در توصیف‌ها هنگام مقایسه کردن، باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین حیوان‌ها «موش‌ها و فیل‌ها» و «پرنده‌ها و ماهی‌ها» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ج) درک و بیان تفاوت‌ها و شباهت‌ها از طریق خواندن جمله‌هایی که در قسمت پایین تمرین موردنظر آمده با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

چ) قراردادن شمارهٔ درست مربوط به جملهٔ مرتبط با آن در جلوِ نقطه‌چین‌ها در قسمت مربوط به تفاوت‌ها و شباهت‌ها.

ح) فراهم آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری از طریق رونویسی و قراردادن صحیح جمله‌ها در جای مشخّص‌شده (تکلیف منزل).

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرهای «موش‌ها و فیل‌ها» که در گوشهٔ سمت راست و سمت چپ تصویرها آمده و نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه نمایند. سپس با هم جمله‌هایی را که در قسمت پایین تمرین موردنظر بر اساس ویژگی‌های

آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است بخوانند. با مقایسهٔ «موش‌ها و فیل‌ها» و ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هر کدام را بگویید. در رابطه با تفاوت‌ها و شباهت‌های «موش‌ها و فیل‌ها» صحبت کنید و بر ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه‌شان که در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت و یا شباهت می‌شود، ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس شمارهٔ جملهٔ درست متناسب با هر یک از تصویرهای داده‌شده را با هدایت و راهنمایی شما در قسمت مربوط به هر کدام (تفاوت‌ها و شباهت‌ها) در جاهای خالی بنویسند.

همچنین همین مراحل را برای تفاوت‌ها و شباهت‌های «پرنده‌ها و ماهی‌ها» به‌عنوان یک مقایسه و توصیف کلّی بین دو چیز (پدیده یا ماهیّت) با استفاده از ویژگی‌های متمایز کننده «رشاجقک لب مش» با هدایت و راهنمایی شما بنویسند. به این شکل که در ابتدا از آن‌ها بخواهید که به تصویرهای «پرنده‌ها و ماهی‌ها» که درگوشهٔ سمت راست و سمت چپ تصویرها آمده و نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه نمایند سپس با هم جمله‌هایی را که در قسمت پایین تمرین موردنظر بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است بخوانند. با مقایسه‌کردن «پرنده‌ها و ماهی‌ها» ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» هرکدام را بگویید. در رابطه با تفاوت‌ها و شباهت‌ها «پرنده‌ها و ماهی‌ها» صحبت کنید و بر ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه‌شان که در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت و یا شباهت می‌شود ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» را کسب می‌نماید. سپس شمارهٔ جملهٔ درست متناسب با هریک از تصویرهای داده شده را با هدایت و راهنمایی شما در قسمت مربوط به هر کدام (تفاوت‌ها و شباهت‌ها) در جاهای خالی داخل دایره‌ها بنویسند.

* رونویسی و قراردادن صحیح جمله‌ها در جای مشخّص‌شده به صورت صحیح به عنوان تکلیف

منزل داده شود.

* همکار گرامی، به دانش‌آموزان یادآور شوید که گاهی نمی‌توان از همهٔ ویژگی‌ها برای مقایسه استفاده نمود و باید در این موارد خطّ تیره به‌کار ببریم.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

الف)

شباهت «موش‌ها و فیل‌ها»

رنگ ۵

قسمت‌های بدن..... ۶

کار /کاربرد..... ۱۱

تفاوت «موش‌ها و فیل‌ها»

رنگ ..... - - - -

شکل..... - - - -

اندازه ..... ۳ ، ۹

جنس ..... - - - -

قسمت‌های بدن ..... ۱ ، ۷

کار/کاربرد ..... ۴ ، ۱۰

لمس ..... - - - -

بو ..... - - - -

مزه ..... - - - -

شنیدن ..... ۲ ، ۸

ب)

شباهت «پرنده‌ها و ماهی‌ها»

رنگ ۲

اندازه ۳

قسمت‌ها..... ۵

کار /کاربرد..... ۱۰

تفاوت «پرنده‌ها و ماهی‌ها»

رنگ ..... - - - -

شکل..... - - - -

اندازه ..... - - - -

جنس ..... - - - -

قسمت‌های بدن ..... ۴ ، ۷

کار/کاربرد ..... ۱ ، ۸

لمس ..... - - - -

بو ..... - - - -

مزه ..... - - - -

شنیدن ..... ۶ ، ۹

تمرین ۳ :

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ «یخچال و ماشین لباس شویی» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ج) درک خوانداری کلمه‌های داده‌شده در جدول‌ها و انتخاب کلمهٔ متناسب با تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ «یخچال و ماشین لباس شویی» با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» و کامل کردن جاهای خالی جمله‌ها و نوشتن آن‌ها.

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای توجّه کند. با مقایسهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ «یخچال و ماشین لباس شویی» ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هرکدام را بگویید. در رابطه با تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها صحبت کنید و بر ویژگی‌های متمایز کننده‌شان که در قالب جمله در جدول آمده، تأکید کنید. لازم است اگر ویژگی دیگری در این چارچوب نیست امّا باعث تفاوت و شباهت می‌شود، ذکر شود. به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌ها بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید. سپس کلمه‌های درست متناسب با تصویرها و جمله‌های ناقص داده شده را با هدایت و راهنمایی شما در جاهای خالی رونویسی کنند با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- یخچال و ماشین لباس شویی شبیه هستند.
- هردو **سفید** هستند.

- جنس هر دو **فلزی** است.
- یخچال و ماشین لباس شویی **در و سیم برق** دارند.
- هر دو را در **آشپزخانه** می‌گذاریم.

****

- یخچال و ماشین لباس شویی با هم فرق دارند.
- در یخچال **مستطیل** است ولی در ماشین لباس شویی **گرد** است.
- یخچال **بلند** است امّا ماشین لباس شویی **کوتاه** است.
- یخچال غذاها را **سرد نگه می‌دارد** و ماشین لباس شویی لباس‌ها را **می‌شوید.**

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو میوهٔ «انار و توت فرنگی»، «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب‌بازی و واقعی» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ث) نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو میوهٔ «انار و توت فرنگی» و «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب‌بازی و واقعی» و با تأکید بر ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» در دو بند.

ج) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه‌کردن، صحبت‌کردن، خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های دو میوهٔ «انار و توت فرنگی» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت می‌نمایید، سپس از او بخواهید تا جاهای خالی را با تأکید بر تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو میوه «انار و توت فرنگی» براساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» جمله‌هایی بنویسد، سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

همچنین همین مراحل را برای تفاوت‌ها و شباهت‌های بین «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب‌بازی و واقعی» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» با هدایت و راهنمایی شما بنویسند. به این شکل که در ابتدا از آن‌ها بخواهید که به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کنند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه کردن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های بین «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب‌بازی و واقعی» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت می‌نمایید، سپس از او بخواهید تا در جاهای خالی با تأکید بر تفاوت‌ها و شباهت‌های بین «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب‌بازی و واقعی» بر اساس ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» جمله‌هایی بنویسد. سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

الف)

شباهت « انار و توت فرنگی»

رنگ .....انار و توت فرنگی قرمز هستند.

مزه .....هر دو شیرین هستند.

کار/کاربرد .....هر دو را می‌خوریم./ هر دو برای بدن مفید هستند.

تفاوت « انار و توت فرنگی»

شکل (انار)..... انار گرد است.

شکل (توت فرنگی)..... توت فرنگی مثلّث است.

اندازه (انار)..... انار بزرگ است.

اندازه (توت فرنگی)..... توت فرنگی کوچک است.

قسمت‌ها (انار)..... انار پوست و دانه دارد.

قسمت‌ها (توت فرنگی)..... روی توت فرنگی برگ است.

لمس (انار)..... انار سفت است.

لمس (توت فرنگی)..... توت فرنگی نرم است.

ب)

شباهت «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی و واقعی»

رنگ ..... رنگ قطارها، اتوبوس‌ها، هواپیماها و ماشین‌های اسباب‌بازی و واقعی برابر (شبیه) است.

کاربرد .....همه حرکت می‌کنند.

قسمت‌ها ..... همه آن‌ها چرخ، در و پنجره دارند.

تفاوت «وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی و واقعی»

اندازه (وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی)..... آن‌ها کوچک هستند.

اندازه (وسیله‌های نقلیّهٔ واقعی)..... آن‌ها بزرگ هستند.

جنس (وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی)..... آن‌ها پلاستیکی هستند.

جنس (وسیله‌های نقلیّهٔ واقعی)..... آن‌ها فلزی هستند.

کار/کاربرد (وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی)..... با آن‌ها، بازی می‌کنیم.

کار/کاربرد (وسیله‌های نقلیّهٔ واقعی)..... با آن‌ها به مسافرت می‌رویم.

شنیدن (وسیله‌های نقلیّهٔ اسباب بازی)..... صدای آن‌ها کم (آهسته) است.

شنیدن (وسیله‌های نقلیّهٔ واقعی)..... صدای آن‌ها بلند است.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) بیان شفاهی و نوشتاری هنگام مقایسه و توصیف تفاوت و شباهت دو چیز به‌صورت خودانگیخته.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «هواپیما و اتوبوس» هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

ث) درک و بیان شفاهی و نوشتن بندهایی با تأکید بر تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «هواپیما و اتوبوس».

ج) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

چ) توجّه به استفاده از کلمه‌های «چون، شبیه، فرق، و، ولی، امّا» در جمله‌ها به صورت مناسب.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید به تصویرها، نماد پلکانی و دایره‌ای و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان

را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «هواپیما و اتوبوس» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا جمله‌هایی متناسب و درست برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو وسیلهٔ نقلیّهٔ «هواپیما و اتوبوس» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکننده «رشاجقک لب مش» بنویسد سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به ترتیب زیر باشد:

اتوبوس و هواپیما شبیه هستند، چون هردو فلزی هستند و هر دو چرخ، موتور، در و پنجره دارند و با آن‌ها به مسافرت می‌رویم.

اتوبوس و هواپیما با هم فرق دارند. چون اتوبوس راننده دارد ولی هواپیما خلبان دارد. هواپیما در آسمان پرواز می‌کند امّا اتوبوس بر روی زمین حرکت می‌کند. صدای هواپیما و اتوبوس با هم فرق دارد.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی جزئیّات و ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه با درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو فصل «زمستان و بهار» در هنگام مشاهده، مقایسه و توصیف‌کردن.

پ) درک و بیان شفاهی و نوشتن جمله‌هایی با تأکید بر تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو فصل «زمستان و بهار» به‌صورت خودانگیخته.

ت) قراردادن و منظّم‌کردن جمله‌ها در داخل دو بند برای بیان تفاوت و شباهت بین دو فصل «زمستان و بهار».

ث) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

ج) توجّه به استفاده از کلمه‌های «چون، شبیه، فرق، و، ولی، امّا» در جمله‌ها و بندها به‌صورت مناسب.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از هر دانش‌آموز بخواهید که دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های دو فصل «زمستان و بهار» براساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» فکر کند و دربارهٔ آن‌ها صحبت کنید و به این‌ترتیب شما ذهن دانش‌آموزان را به سمت فکرکردن، مقایسه و صحبت‌کردن و خواندن و نوشتن دربارهٔ تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو فصل «زمستان و بهار» بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هدایت نمایید، سپس از او بخواهید تا جمله‌هایی متناسب و درست برای بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های بین دو فصل «زمستان و بهار» با استفاده از ویژگی‌های متمایزکنندهٔ «رشاجقک لب مش» بنویسد سپس با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به ترتیب زیر باشد:

فصل‌های زمستان و بهار شبیه هم هستند. چون هر دو سه ماه دارند و هردو یکی از فصل‌های سال هستند.

فصل‌های زمستان و بهار با هم فرق دارند؛ چون در فصل بهار همه‌جا رنگارنگ است امّا در زمستان همه‌جا سفید است. در فصل بهار درختان برگ و شکوفه می‌دهند ولی در فصل زمستان، درختان در خواب هستند. در فصل زمستان هوا سرد است امّا در فصل بهار هوا گرم است.

درس سیزدهم

عنوان: نگارش نهم (توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله)

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با مفهوم مقوله / طبقه

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک و کاربرد مفاهیم آموخته شده طبقه / مقولهٔ هر چیز را تشخیص دهند، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله

نکته‌های دستوری

با مقایسه‌کردن و تشخیص تفاوت‌ها و شباهت‌ها، طبقه‌بندی و یا قراردادن چیزهای مشابه در گروه‌ها یا دسته‌ها صورت می‌گیرد و در مغز ما ذخیره می‌شوند. این مقوله‌ها یا طبقه‌ها مانند پوشه‌هایی با عنوان آن طبقه هستند. مثلاً ما پوشه‌هایی با برچسب‌های «میوه»، «وسایل»، «چیزهای سرخ»، «چیزهای زنده»، «حیوانات بزرگ وحشی» و غیره داریم.

با سازماندهی همه چیز به مقوله‌ها یا طبقه‌ها، ما به راحتی می توانیم به سرعت نمونه‌هایی از یک مقوله را در زمانی که نیاز داریم، بیابیم. در نتیجه ما موارد بیشتری را با دقّت مشاهده و مقایسه می‌کنیم، چون تعداد نمونه‌ها از هرطبقه ذخیره شده در مغز ما بیشتر خواهد بود.

در این درس دانش‌آموزان ضمن آشنایی با علّت فراگیری چیزها و پدیده‌ها و افراد گوناگون در یک مقوله (طبقه یا گروه) نام آن را تشخیص می‌دهند و بیان می‌کنند.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یادآور می‌شویم که حواسّ مختلف خود را به دقّت و با ذکاوت به‌کار گیرند، با توجّه به ویژگی‌های ده‌گانه «رشاجقک لب مش» و آموخته‌های پیشین، فکر کنند، از خودشان سؤال کنند، مقایسه و تحلیل انجام دهند تا بتوانند با توجّه به شباهت‌ها و تفاوت‌ها طبقه/ مقولهٔ هر چیز را تشخیص دهند، چرایی و چگونگی طبقه‌بندی را متوجّه شده و بر این اساس نام هر طبقه/ مقوله/گروه را بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

* در این درس در ادامهٔ درس‌های گذشته هنگامی‌که از دانش‌آموزان می‌خواهید تا دربارهٔ ویژگی‌های ده‌گانهٔ (رشاجقک لب مش) مانند رنگ، جنس و کاربرد هر گروه صحبت کنند در واقع ذهن دانش‌آموزان جهت فکرکردن، مقایسه‌کردن و صحبت‌کردن دربارهٔ ویژگی‌های مشترک اعضای یک مقوله/ طبقه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» آماده می‌شود. به این‌ترتیب دانش‌آموزان به علّت طبقه‌بندی، به صورت غیرمستقیم پی می‌برند.

* با طبقه‌بندی و مقوله‌بندی می‌توان خزانه واژگانی دانش‌آموزان و سرعت دسترسی به آن را افزایش داد. شاید لازم باشد برای برخی از دانش‌آموزان یادآوری از عنوان گروه‌ها و طبقات و اعضای هر طبقه در ابتدا صورت بگیرد.

* در فرایند یاددهی- یادگیری از پرسش و پاسخ استفاده کنید تا به نتیجهٔ مطلوب در این فرایند برسید.

* در این درس توجّه دانش‌آموزان را به مفهوم و چگونگی استفاده از ویژگی‌های ده‌گانه برای نتیجه‌گیری دربارهٔ عنوان مقوله یا طبقه جلب می‌کنید کاربرد کلمه‌های «پس» و «بنابراین» را با دانش‌آموزان تمرین کنید.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت موردنظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

* معلّم از نمایش فیلم، تصویر یا نشان‌دادن اسباب‌بازی‌ها که متعلّق به چند گروه/ طبقه/ مقوله هستند، استفاده می‌کند و دانش‌آموزان را هدایت می‌نماید تا دربارهٔ اینکه هر گروه چه شباهت‌هایی با هم و چه تفاوت‌هایی با گروه‌های دیگر بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» دارند، فکر کنند، دربارهٔ ویژگی‌های متمایز و مشابه‌شان با آن‌ها صحبت می‌کند و پرسش و پاسخ می‌کند. مانند:

آیا این موارد (میوه‌ها) از نظر اندازه، رنگ، شکل، اندازه، جنس کاربرد، ، قسمت‌ها و... یا برخی از ویژگی‌های دیگر مشابه هستند؟ چه فرقی با یک مقولهٔ دیگر (حیوانات) دارند؟

ذهن دانش‌آموزان را به این مطلب سوق دهید که این نمونه‌ها (در یک گروه/ طبقه) علی‌رغم تفاوت‌هایی که با هم دارند به‌دلیل اشتراک در یک گروه (طبقه/ مقوله) قرار گرفته‌اند، ضمن آنکه تفاوت عمده‌ای با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) دارند.

در مرحلهٔ بعد معلّم دربارهٔ ویژگی‌های یک گروه مانند خوراکی، وسایل مدرسه یا بشقاب‌ها بر اساس ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» صحبت می‌کند و هم‌زمان جمله‌ها را به صورت نوشتاری ارائه می‌دهد. از دانش‌آموزان می‌خواهد با توجّه به این ویژگی‌ها، موارد نشان داده‌شده در قالب فیلم، تصویر یا اسباب‌بازی، حدس بزنند و بگویند متعلّق به چه گروه (طبقه یا مقوله‌ای) هستند. مانند:

معلّم: رنگ‌ها، شکل‌ها و اندازه‌های گوناگونی دارند. جنس آن‌ها چینی، پلاستیکی و فلزی است. ما در آن‌ها غذا می‌ریزیم و می‌خوریم. آن‌ها صاف و سفت هستند.

دانش‌آموزان: بشقاب/ پس این‌ها بشقاب هستند.

برای نتیجه‌گیری نهایی دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها استفاده کنند.

* تعدادی تصویر که متعلّق به گروه‌های مختلف هستند، مانند: خوراکی‌ها، وسایل خانه، پرنده‌ها و... به دانش‌آموزان نشان دهید. از دانش‌آموزان بخواهید به تصاویر هر دسته نگاه کنند و دربارهٔ شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان فکر کنند و از خودشان یا دوستانشان سؤال بپرسند. بر اساس ویژگی‌های مشترک و متفاوت، دربارهٔ شباهت‌ها و تفاوت‌های هر گروه صحبت کنید و بر اساس همان ده ویژگی «رشاجقک لب مش» دربارهٔ تفاوت‌هایی که هر دسته از تصاویر با سایر دسته‌ها دارند با آن‌ها گفت‌وگو کنید. دانش‌آموزان با راهنمایی و هدایت شما ویژگی‌های مشابه و علّت قرارگیری موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) را با تأکید بر به‌کارگیری ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بیان نمایند. پس از اطمینان از یادگیری دانش‌آموزان که علّت قرارگیری موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) چیست، با راهنمایی و همراهی آن‌ها نام هر مقوله (گروه، طبقه/ دسته) را بگویید.

* در این مرحله با استفاده از همان تصاویر یا فیلم مربوط به همان گروه‌های فعّالیّت قبل، ویژگی‌هایی از هرگروه را بیان کنید تا هر دانش‌آموز تصویر مربوط به آن گروه را نشان دهد.

* سپس با استفاده از همان تصاویر یا فیلم مربوط به همان گروه‌های فعّالیّت قبل، ویژگی‌هایی از هرگروه را بیان کنید تا هر دانش‌آموز نام آن گروه را از بین کارت‌های نوشتاری مربوطه انتخاب کند و نشان دهد.

پس از اطمینان از توانایی دانش‌آموزان برای فکرکردن به فهرست ویژگی‌های آموخته‌شدهٔ پیشین، مقایسه، تحلیل و تشخیص ویژگی‌های مشابه یک گروه (طبقه/ مقوله) و تفاوت‌گذاری بین هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) از هر دانش‌آموز بخواهید پس از خواندن یا بیان ویژگی‌ها، نام هرگروه (طبقه/ مقوله) را بگوید.

* تعدادی کارت تصویری از دسته‌ها و گروه‌های مختلف مانند لباس، وسایل مدرسه و... تهیّه

شود. با توجّه به کارت‌های تصویری جمله‌هایی نیز بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» بر روی تختهٔ کلاس نوشته شده است. سپس به هر دانش‌آموز یک کارت تصویری/ نوشتاری بدهید و با تأکید بر آموخته‌های پیشین و بازگویی ویژگی‌های ده‌گانه (رشاجقک لب مش) دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا با توجّه به آن ویژگی‌ها، شباهت‌هایشان و تفاوت‌هایشان را با سایر گروه‌ها تشخیص دهند و جمله‌های هر متن را بخوانند. با راهنمایی و هدایت شما هر دانش‌آموز کارت تصویری مناسب را در کنار متن مربوط به آن قرار دهد.

* تعدادی میوه، وسایل مدرسه و... را در برابر دانش‌آموزان قرار دهید و از آن‌ها بخواهید تا دربارهٔ ویژگی‌های ده‌گانه (رشاجقک لب مش) مانند رنگ، جنس و کاربرد هر گروه صحبت کنند. به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان آمادگی لازم جهت فکرکردن، مقایسه‌کردن و صحبت‌کردن دربارهٔ تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» را کسب می نماید.

دربارهٔ علّت اینکه به آن‌ها میوه یا وسایل مدرسه می‌گوییم با توجّه به شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان با سایر گروه‌ها صحبت کنند. حال آن‌ها را راهنمایی کنید با استفاده از کلمه‌های (پس، بنابراین) نتیجه‌گیری نهایی خود را، یعنی نام طبقه/ گروه را بیان نمایند و جملهٔ نوشته‌شده را تکمیل نمایند.

* جمله‌هایی دربارهٔ یک طبقه/ مقوله بدون اشاره به نام مقوله بر اساس ویژگی‌های ده‌گانهٔ «رشاجقک لب مش» بر روی برگه‌هایی نوشته شود. به هر دانش‌آموز یکی از آن برگه‌ها داده شود تا جمله‌های هر متن را که بر اساس ویژگی‌های آموخته‌شده آمده است، بخوانند. سپس دانش‌آموزان عنوان طبقه یا مقوله با کاربرد کلمه‌های «پس» و «بنابراین» بگویند و بنویسند. سپس با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای شناسایی گروه، طبقه یا مقوله چیزها یا پدیده‌های گوناگون با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای تشخیص شباهت‌های موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ب) بیان شفاهی مقوله/ طبقه با توجّه به ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تشابه‌ها در یک گروه (طبقه / مقوله) و بیان تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف کردن.

پ) توجّه به استفاده از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها برای بیان نتیجه‌گیری نهایی.

علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله).

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی را که در این تمرین آمده است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس)، در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی بیان شود که ویژگی‌های متمایزکنندهٔ مشابه و متمایز را برای بیان علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه،طبقه یا مقوله) و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن نشان می‌دهند، سپس دانش‌آموزان نام طبقه/ مقوله را بیان کنند. برای نتیجه‌گیری نهایی دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها استفاده کنند.

هم‌زمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید ، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای شناسایی گروه، طبقه یا مقولهٔ چیزها یا پدیده‌های گوناگون با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای تشخیص شباهت‌های موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی مقوله/ طبقه با توجّه به ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای بیان تشابه‌ها در یک گروه (طبقه / مقوله) و بیان تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) در هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

پ) توجّه به استفاده از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها برای بیان نتیجه‌گیری نهایی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری وکپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ موردنظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت‌شما ویژگی‌های متمایزکننده و مشابه را تشخیص دهند و به علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) پی ببرند بدین‌صورت که با تأکید بر کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» تشابهات موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) را در هنگام مقایسه و توصیف کردن بگویند، تا سرانجام بتوانند نام هر مقوله (گروه، طبقه / دسته) را بیان نمایند.

* همکار گرامی، توجّه دانش‌آموزان را به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» توصیف‌ها و هنگام مقایسه کردن‌ها، باید جلب شود.

* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک شنیداری (گفتارخوانی).

ت) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ث) سازماندهی فکر برای شناسایی گروه، طبقه یا مقوله چیزها یا پدیده‌های گوناگون با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای تشخیص شباهت‌های موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ج) درک خوانداری ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در قالب یک بند برای بیان تشابه‌ها در یک گروه (طبقه / مقوله) و بیان تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

چ) تشخیص و بیان نام هر مقوله (گروه، طبقه / دسته) از بین کلمه‌های داده شده و نوشتن آن‌ها در جاهای‌خالی داده‌شده.

ح) توجّه به استفاده از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها برای بیان نتیجه‌گیری نهایی.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت راست تصویرها آمده و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه نمایند. سپس با هم جمله‌هایی را که در برابر تصویرها در تمرین موردنظر بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است بخوانند و با راهنمایی و هدایت شما علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) به آن‌ها یادآوری می‌شود به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه‌کردن، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ شباهت‌های بین چیزهای درون

یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید سپس از آن‌ها بخواهید تا نام هر مقوله (گروه، طبقه / دسته) را از بین کلمه‌های داده‌شده انتخاب نمایند و در جاهای خالی داده‌شده بنویسند و بخوانند. توجّه دانش‌آموزان را به کلمه‌های (پس، بنابراین) برای بیان نتیجه‌گیری نهایی جلب نمایید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- وسایل مدرسه
- پوشاک
- اسباب‌بازی

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

پ) سازماندهی فکر برای شناسایی گروه، طبقه یا مقوله چیزها یا پدیده‌های گوناگون با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای تشخیص شباهت‌های موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ت) درک خوانداری متن و کلمه‌های داده‌شده در بالای هر تمرین و تشخیص و بیان نام هر مقوله (گروه، طبقه / دسته) از بین کلمه‌های داده‌شده و نوشتن آن‌ها در جاهای خالی داده‌شده.

ث) توجّه به استفاده از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) در جمله‌ها برای بیان نتیجه‌گیری نهایی.

ج) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه

نمایند سپس با هم جمله‌های هر متن را که بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده است بخوانند و با راهنمایی شما علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) به آن‌ها یادآوری می‌شود به این‌ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه‌کردن، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ شباهت‌های بین چیزهای درون یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید سپس از آن‌ها بخواهید تا نام هر مقوله (گروه، طبقه) را از بین کلمه‌های داده شده انتخاب نمایند و در جاهای خالی داده شده بنویسند. توجّه دانش‌آموزان را به کلمه‌های (پس، بنابراین) برای بیان نتیجه‌گیری نهایی جلب نمایید سپس جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخواند و بازگو نماید.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- پس اینها **حیوان** هستند.
- بنابراین اینها **وسایل نقلیّه** هستند.
- پس اینها **درخت** هستند.
- بنابراین اینها **مکان(جا)** هستند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

پ) سازماندهی فکر برای شناسایی گروه، طبقه یا مقوله چیزها یا پدیده‌های گوناگون با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» برای تشخیص شباهت‌های موجود در یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ت) درک خوانداری متن داده شده و تشخیص و بیان (شفاهی و نوشتاری) نام هر مقوله (گروه، طبقه) به صورت خودانگیخته.

ث) توجّه به استفاده از کلمه‌هایی مانند (پس، بنابراین) درجمله‌ها برای بیان نتیجه‌گیری نهایی.

ج) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه نمایند سپس با هم جمله‌های هر متن را که بر اساس ویژگی‌های آموخته شده «رشاجقک لب مش» آمده‌است بخوانند و با راهنمایی شما علّت قرارگیری موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) به آن‌ها یادآوری می‌شود به این ترتیب ذهن دانش‌آموزان شما آمادگی لازم را هنگام مقایسه، جهت فکرکردن و صحبت‌کردن دربارهٔ شباهت‌های بین چیزهای درون یک گروه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» کسب می‌نماید سپس از آن‌ها بخواهید تا نام هر مقوله (گروه، طبقه / دسته) را حدس بزنند و در یک جمله بیان کنند. دانش‌آموزان را به استفاده از کلمه‌های (پس، بنابراین) برای بیان نتیجه‌گیری نهایی هدایت نمایید سپس جمله‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- اینها پرنده هستند.
- بنابراین اینها ورزش هستند.
- پس اینها میوه هستند.

درس چهاردهم

عنوان: نگارش دهم (توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله (۲))

هدف: آشنایی دانش‌آموزان با مفهوم و کاربرد ویژگی‌های هر طبقه / مقوله در توصیف

انتظارات: در پایان درس از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

با درک و کاربرد ویژگی‌های هرطبقه / مقوله، آن‌ها را در هنگام توصیف چیزهای مختلف، بیان کنند، بخوانند و بنویسند.

وسایل: کارت نوشتاری، کارت تصویری و... .

جدول زمان‌بندی پیشنهادی

هفته	زمان تدریس	عنوان درس
هفتهٔ اوّل	۳ ساعت	توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله (۲)
هفتهٔ دوم	۳ ساعت	توصیف با توجّه به ویژگی‌های طبقه / مقوله (۲)

نکته‌های دستوری

با مقایسه‌کردن و تشخیص تفاوت‌ها و شباهت‌ها، طبقه‌بندی و یا قراردادن چیزهای مشابه در گروه‌ها یا دسته‌ها صورت می‌گیرد و در مغز ما ذخیره می‌شوند. این مقوله‌ها یا طبقه‌ها مانند پوشه‌هایی با عنوان آن طبقه هستند. مثلاً ما پوشه‌هایی با برچسب‌های «میوه»، «وسایل»، «چیزهای سرخ»، «چیزهای زنده»، «حیوانات بزرگ وحشی» و غیره داریم. با سازماندهی همه چیز به مقوله‌ها یا طبقه‌ها، ما به راحتی می‌توانیم به سرعت نمونه‌هایی از یک مقوله را در زمانی که نیاز داریم، بیابیم .

در نتیجه ما موارد بیشتری را با دقّت مشاهده و مقایسه می‌کنیم، چون تعداد نمونه‌ها از هرطبقه ذخیره شده در مغز ما بیشتر خواهد بود.

در این درس دانش‌آموزان با درک ویژگی‌های مشابه، توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده از سایر طبقه‌ها یا مقوله‌ها و پی‌بردن به علّت قراگرفتن چیزها و پدیده‌ها و افراد گوناگون در یک مقوله (طبقه یا گروه) و ویژگی‌های خاص یک طبقه، مقوله یا گروه را توصیف می‌نمایند.

نکته‌های تدریس

* در این درس به دانش‌آموزان یادآورشوید که حواسّ مختلف خود را به دقّت و با ذکاوت به‌کار گیرند، با توجّه به ویژگی‌های ده‌گانه «رشاجقک لب مش» و آموخته‌های پیشین، دربارهٔ یک چیز (پدیده) فکر کنند، با پرسش و پاسخ، آن‌ها را به توجّه به نام هر مقوله و ویژگی‌هایی که باعث

قرارگرفتن آن‌ها در یک مقوله و تمایزشان با سایر گروه‌ها است راهنمایی کنید تا بتوانند توصیف کاملی از ویژگی‌های خاص یک گروه به صورت گفتاری و نوشتاری داشته باشند.

* در این درس در ادامهٔ درس گذشته، هنگامی که از دانش‌آموزان می‌خواهید تا دربارهٔ ویژگی‌های ده‌گانهٔ (رشاجقک لب مش) مانند رنگ، شکل، اندازه، جنس، قسمت‌ها و... هر گروه صحبت کنند در واقع ذهن دانش‌آموزان جهت فکرکردن، مقایسه‌کردن و صحبت‌کردن دربارهٔ ویژگی‌های مشترک اعضای یک مقوله/ طبقه و تفاوت‌های هر گروه با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها/ مقوله‌ها) بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» آماده می‌شود. به این ترتیب چگونگی نوشتن خصوصیّات مشترک با توجّه به ویژگی‌های ده‌گانه و جمله‌های مناسب به دانش‌آموزان یادآوری شود. دانش‌آموزان به علّت طبقه‌بندی، به صورت غیرمستقیم پی‌می‌برند و می‌توانند حتّی اگر با نام چیزی یا پدیده‌ای آشنا نباشند بر اساس ویژگی‌های آن که با ویژگی‌های خاص یک گروه مطابق است توصیفی درباره آن مورد یا پدیده ارائه نمایند.

* بهترین راه آموزش این درس، استفاده از پرسش و پاسخ هنگام اجرای فرایند یاددهی و یادگیری است. برای یادآوری آموخته‌های پیشین، دربارهٔ کلمهٔ پرسشی «چرا» و تثبیت یادگیری مربوط به علّت قرارگرفتن در یک گروه و طبقه بر اساس ویژگی‌های ده‌گانه از پرسش و پاسخ به صورت شفاهی و نوشتاری استفاده کنید. دانش‌آموزان را به استفاده از کلمهٔ «چون» در پاسخ‌ها راهنمایی کنید.

* با طبقه‌بندی و مقوله‌بندی می‌توان خزانه واژگانی دانش‌آموزان و سرعت دسترسی به آن را افزایش داد. شاید لازم باشد برای برخی از دانش‌آموزان، عنوان گروه‌ها و طبقات و اعضای هر گروه و طبقه یادآوری شود.

* همچون گذشته، فرایند یاددهی و یادگیری با توجّه به شرایط و توانایی‌های هر دانش‌آموز طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌گردد. از تمام روش‌ها و ابزارهای آموزشی از جمله کاربرد روش‌های غیرکلامی، اشارات و حرکات بدنی، فیلم، تصویر و... صورت می‌گیرد.

* در این درس هم فرایند یاددهی و یادگیری در ابتدا درک و سپس بیان، اوّل مهارت‌های

شفاهی (شنیدن و سخن گفتن) و سپس مهارت‌های نوشتاری (خواندن و نوشتن) اولویّت‌بندی می‌شوند.

* در تدریس باید جمله‌ها، علاوه بر بیان شفاهی، به صورت نوشتاری هم ارائه شوند، یعنی روی تابلو نوشته شوند یا به صورت «کارت نوشتاری» به دانش‌آموزان نشان داده شود.

* در تدریس‌ها ابتدا هر فعّالیّت با همراهی شما انجام می‌شود، سپس با راهنمایی شما، دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر فعّالیّت مورد نظر را اجرا کنند.

* توانایی‌های درکی و بیانی دانش‌آموزان، متناسب با میزان آسیب شنوایی و... آن‌ها است. در اجرای فعّالیّت‌ها حداکثر توانایی‌های درکی و بیانی (کلامی و غیرکلامی) آن‌ها را در نظر داشته باشید.

پیشنهادهایی برای تدریس

برای اجرای فرایند یاددهی- یادگیری این درس می‌توانید از فعّالیّت‌های متنوّع زیر استفاده کنید:

معلّم در این درس به آموزش‌هایی که در درس قبل داده است از جهت مخالف می‌پردازد.

بدین‌ترتیب که نام یک گروه یا طبقه مانند وسایل نقلیه را روی تابلو نوشته، سپس ماکت وسایل نقلیه (هواپیما، ماشین، موتورسیکلت و...) را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. از دانش‌آموزان می‌خواهد براساس ده ویژگی «رشاجقک لب مش» یا سایر ویژگی‌ها فکر کنند، ویژگی‌های مشترک همهٔ آن‌ها را بگویند و ویژگی‌های متمایزکننده و خاصی را که باعث تفاوتشان با سایر گروه‌ها (طبقه‌ها یا مقولات) می‌شوند، مرور نمایند بدین‌ترتیب علّت قرارگرفتن آن‌ها در یک گروه (طبقه، مقوله) یادآوری می‌شود و دانش‌آموزان می‌توانند توصیفی با توجّه به ویژگی‌های خاص آن گروه و طبقه بیان نمایند.

برای اجرای فرایند یاددهی و یادگیری در هنگام پرسش از کلمه‌های پرسشی مانند: «چرا، چه چیزی و... » و در پاسخ‌ها «چون» استفاده شود. مانند:

چرا این‌ها وسایل نقلیّه هستند؟ / این موارد (وسایل نقلیّه) از نظر اندازه، رنگ، شکل، جنس، کاربرد، قسمت‌ها و... یا برخی از ویژگی‌های دیگر مشابه هستند؟ چه فرقی با یک مقوله دیگر

(حیوانات) دارند؟

چون وسایل‌نقلیّه رنگ‌ها، شکل‌ها، اندازه‌ها و جنس‌های گوناگون دارند، بعضی از وسایل نقلیّه مانند ماشین و هواپیما، چرخ، در، پنجره و موتور دارند، آن‌ها حرکت می‌کنند و ما از وسایل نقلیّه برای جابه‌جا شدن استفاده می‌کنیم.

جمله‌ها توسّط دانش‌آموزان روی تابلو با راهنمایی معلّم نوشته شود یا اگر از کارت‌های نوشتاری در هنگام اجرای فرایند یاددهی- یادگیری استفاده شده است، رونویسی بند توصیفی توسّط دانش‌آموزان صورت گیرد.

* تعدادی تصویر که متعلّق به گروه‌های مختلف هستند، مانند: وسایل‌خانه، پرنده‌ها و.... به دانش‌آموزان نشان دهید. از دانش‌آموزان بخواهید به تصاویر هر دسته نگاه کنند و نام گروه (طبقه/ مقوله) را بگویند. سپس بر اساس ده ویژگی «رشاجقک لب مش» یا سایر ویژگی‌ها فکر کنند و دانش‌آموزان با راهنمایی و هدایت شما با پرسش و پاسخ و استفاده از کلمه‌های پرسشی دربارهٔ ویژگی‌های مشترک همهٔ آن‌ها از دوستانشان سؤال بپرسند و پاسخ بدهند. هم‌زمان جمله‌ها روی تابلو نوشته می‌شود. بدین‌ترتیب دانش‌آموزان به ویژگی‌های مشابه، ویژگی‌های متمایزکننده از سایر مقولات و علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) توجّه کنند و با تأکید بر به کارگیری ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» ویژگی‌های خاص اعضای آن طبقه یا مقوله را بیان نمایند. بازنویسی بند توصیفی در کلاس یا به عنوان تکلیف منزل انجام شود.

* تصویری از یک طبقه/ مقوله (پوشاک، میوه و...) تهیّه شود و بر روی تابلوِ کلاس نصب شود و درباره ویژگی‌های مربوط به تصویر با توجّه به ویژگی‌های ده‌گانه (رشاجقک لب مش) جمله‌هایی ناقص روی تابلوی کلاس بنویسید. سپس دانش‌آموزان را راهنمایی کنید که نام هر طبقه / مقوله را بیان نمایند و ویژگی‌ها و شباهت‌هایشان با هم و علّت قرارگیری موارد گوناگون در یک طبقه / مقوله را با انجام پرسش و پاسخ‌هایی با استفاده از کلمات پرسشی «چرا و...» و کاربرد ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» بیان نمایند. سپس با توجّه به تصویر مقوله

و تأکید بر آموخته‌های قبل و بازگویی ویژگی‌های ده‌گانه و کلمات داده شده جمله‌های ناقص را کامل کنند و با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

* تعدادی وسیله از یک طبقه/ مقوله مانند: وسایل مدرسه یا اسباب‌بازی و... به دانش‌آموزان نشان دهید. آن‌ها را راهنمایی کنید تا با پرسش و پاسخ با هم دربارهٔ نام مقوله و ویژگی‌های وسایل بر اساس آموخته‌های پیشین و ویژگی‌هایی که باعث قرارگرفتن آن‌ها در یک مقوله و تمایزشان با سایر گروه‌هاست گفت‌وگو کنند.

برای مثال از دانش‌آموزان بپرسید: چرا به اینها وسایل مدرسه می‌گوییم؟

و توجّه آن‌ها را به کلمهٔ پرسشی «چرا» جلب نمایید. بدین ترتیب با استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و تثبیت یادگیری مربوط به علّت قرارگرفتن در یک گروه و طبقه براساس ویژگی‌های ده‌گانه «رشاجقک لب مش» با بیان ویژگی‌ها مانند: رنگ/ شکل/کار/ کاربرد و... از پرسش و پاسخ به صورت شفاهی و نوشتاری استفاده کنید. دانش‌آموزان را به کاربرد کلمهٔ «چون» در بیان پاسخ مناسب راهنمایی و هدایت کنید.

* تصویری از یک حیوان، خوراکی و... در دفتر دانش‌آموزان بچسبانید. از دانش‌آموزان بخواهید به هر تصویر با دقّت نگاه کنند و به ویژگی‌های آن چیز (پدیده) بر اساس ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» توجّه کنند. سپس آن را - حتّی اگر آن را نمی‌شناسند یا نامش را نمی‌دانند- با توجّه به آموخته‌های خود، ویژگی‌هایی که در موارد گوناگون می‌بینند، مقایسه با گروه‌های مختلف و با توجّه به ویژگی‌های خاصش طبقه‌بندی (مقوله‌بندی) کنند، درباره‌اش سخن بگویند و جمله‌هایی در قالب یک بند بنویسند. در پایان آن را با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

دانستنی‌های معلّم: تمرین‌های کتاب درسی زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش

با هم بیاموزیم

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه / طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر مقوله‌ها (گروهها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ب) بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی«رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن برای بیان تشابهات در یک گروه (طبقه / مقوله) و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها، با نام بردن از هر طبقه / مقوله.

پ) درک کلمه‌های پرسشی مانند (چرا و ...) و پاسخ‌دهی مناسب در اجرای فرایند یاددهی-یادگیری.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، شرح فعّالیّتی که در این تمرین آمده‌است را در ادامهٔ پیشنهادهایی برای تدریس کتاب معلّم (راهنمای تدریس) در کلاس با دانش‌آموزان خود اجرا نمایید و جمله‌هایی در ارتباط با ویژگی‌های خاص یک گروه/ طبقه بگویید. این جمله‌ها با توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده و ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله بیان می‌شوند و علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) را تشریح می‌کنند. این تشابهات (و تفاوت‌ها) بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن، بیان شوند. هنگام پرسش و پاسخ از کلمه‌های پرسشی مانند «چرا و...» برای اجرای فرایند یاددهی و یادگیری استفاده شود.

همزمان از کارت‌های نوشتاری استفاده نمایید.

تمرین ۱: ببینید، بشنوید و بگویید

هدف از این تمرین:

الف) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه / طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و ویژگی‌های متمایز کننده شان از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در هنگام مقایسه و توصیف‌کردن.

ب) درک شنیداری (گفتارخوانی) و بیان شفاهی ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن برای بیان تشابهات در یک گروه (طبقه / مقوله) و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها، با نام بردن از هر طبقه / مقوله.

پ) توجّه به استفاده از کلمه‌های پرسشی مانند (چرا و...) در جمله‌ها برای اجرای فرایند یاددهی ـ یادگیری.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

برای انجام صحیح این تمرین به همراه دانش‌آموزان، مطابق با شرح داده‌شده ذیلِ همین تمرین در کتاب درسی عمل نمایید.

همچنین برای سهولت در اجرای این تمرین بهتر است کارت نوشتاری و کپی از تصویرهای داده‌شده در صفحهٔ مورد نظر را از قبل آماده کرده، آن را به کلاس بیاورید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌هایی با توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده و ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله بیان شود تا علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) تشریح گردد. این تشابهات (و تفاوت‌ها) بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن، بیان می‌شوند. هنگام پرسش و پاسخ از کلمه‌های پرسشی مانندِ «چرا و...» برای اجرای فرایند یاددهی و یادگیری استفاده کنید.

* همکار گرامی، باید توجّه دانش‌آموزان را به نماد پلکانی در این تمرین و تمرین‌های بعد برای کمک به یادآوری ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» در توصیف‌ها و هنگام مقایسه کردن، جلب شود.
* بیان نوشتاری در این تمرین مدّنظر نیست.

تمرین ۲:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه / طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ث) درک خوانداری ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن برای بیان تشابهات در یک گروه (طبقه / مقوله) و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها، با نام بردن از هر طبقه / مقوله.

ج) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری از طریق انتخاب صحیح کلمه‌ها و رونویسی آن‌ها در جای مشخّص شده و تکمیل جمله‌های بند توصیفی مربوط به ویژگی‌های خاص هر گروه.

چ) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت راست آمده و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح شده در آن‌ها توجّه نمایند نام هر گروه/ طبقه را بیان نمایند سپس با هم کلمه‌ها و جمله‌های ناقصی را که در برابر تصویرها در تمرین موردنظر بر اساس ویژگی‌های آموخته شدهٔ «رشاجقک لب مش» آمده و خاص آن طبقه یا گروه است بخوانند جاهای خالی متن موردنظر را با توجّه به تصویر و کلمه‌های داده‌شده کامل نمایند، بخوانند و بازگو کنند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- اینها غذا هستند.

- غذاها **رنگ‌های** گوناگونی دارند و با موّاد مختلف درست می‌شوند ما غذا **را می‌خوریم.**
- غذاها گرم، **خوش‌بو** و **خوش‌مزه** هستند.

****

- اینها حشره هستند.
- حشره‌ها **رنگ‌ها** و اندازه‌های **گوناگونی** دارند.
- بعضی از حشره‌ها صدای آهسته دارند امّا حشره‌ها **استخوان** ندارند و **پا** و **شاخک** دارند.

****

- اینها **وسایل نقلیّه** هستند.
- وسایل نقلیّه **رنگ‌ها**، شکل‌ها و **اندازه‌های** گوناگونی دارند.
- همهٔ آن‌ها **در**، پنجره و **چرخ** ندارند.
- ولی همه **فلزی** هستند و ما برای رفتن از جایی به جای دیگر، از آن‌ها استفاده می‌کنیم.

تمرین ۳:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک مفاهیم نشان داده‌شده در تصویرها.

پ) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

ت) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه/طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ث) درک خوانداری ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن برای بیان تشابهات در یک گروه (طبقه / مقوله) و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها، با نام بردن از هر طبقه/ مقوله.

ج) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته با تکمیل جمله‌های بند توصیفی مربوط به ویژگی‌های خاص هر گروه.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت راست آمده و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه نمایند. نام هر گروه/ طبقه را بیان نمایند سپس با هم جمله‌های ناقصی را که در برابر تصویرها در تمرین موردنظر بر اساس ویژگی‌های آموخته‌شده «رشاجقک لب مش» آمده و خاص آن طبقه یا گروه است بخوانند و جاهای خالی متن موردنظر را با توجّه به تصویر و آموخته‌های پیشین خود کامل نمایند، بخوانند و برای دوستانشان بازگو کنند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- اینها وسایل مدرسه هستند.
- **رنگ‌ها** و **اندازه‌های** گوناگونی دارند.
- وسایل مدرسه **چوبی**، **پلاستیکی** و فلزی هستند.
- ما با آن‌ها **می‌نویسیم** و نقّاشی **می‌کشیم**.

****

- اینها ماهی‌ها هستند.
- ماهی‌ها رنگ‌ها، **شکل‌ها** و **اندازه‌های** گوناگونی دارند.
- همهٔ ماهی‌ها آبشش و **باله** دارند.
- بدن ماهی‌ها **پولک** دارد و همهٔ ماهی‌ها در آب **شنا می‌کنند**.

****

- اینها پوشاک هستند.
- پوشاک **رنگ‌ها** ، **شکل‌ها** و اندازه‌های گوناگونی دارند.

- پوشاک **پارچه‌ای** و چرمی هستند. بعضی از آن‌ها **آستین**، جیب و زیپ دارند و همهٔ آن‌ها را **می‌پوشیم** و پوشاک ما را **قشنگ** می‌کند.

تمرین ۴:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه / طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ت) درک خوانداری پرسش با کلمهٔ پرسشی (چرا) و جمله های مربوط به ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» برای بیان تشابهات در یک گروه (طبقه/ مقوله)، با توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها، با نام بردن از هر طبقه/ مقوله.

ث) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری و تکمیل جمله‌های پاسخ مرتبط به بند توصیفی ویژگی‌های خاص هر گروه.

ج) توجّه به استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا» و دادن پاسخ مناسب با «چون» در جمله‌ها.

چ) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ح) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید که به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت راست آمده توجّه نمایند سپس پرسش موردنظر برای هر تصویر را با هم بخوانید و توجّه آن‌ها را به کلمهٔ پرسشی «چرا» جلب نمایید تا با راهنمایی و هدایت شما جمله‌های ناقص پاسخ را که با توجّه به ویژگی‌های خاص اعضای یک مقوله بیان شده‌اند کامل نمایند. در پاسخ‌ها از کلمهٔ «چون»

استفاده شود. سپس آن‌ها را با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین به ترتیب زیر است:

- چرا اینها پرنده هستند؟

چون همهٔ پرنده‌ها پر، نوک، **بال** و **چشم دارند.**

****

- چرا ما به اینها ورزش می‌گوییم؟

چون همهٔ ورزش‌ها، مربی، داور، لباس مخصوص دارند.

و آن‌ها برای سلامتی ما **مفید** هستند.

****

- چرا ما به اینها میوه می‌گوییم؟

چون همهٔ **میوه‌ها رنگ، بو و مزه دارند**.

****

- چرا اینها ماهی هستند؟

چون همهٔ ماهی‌ها باله، دم، چشم و آبشش دارند.

تمرین ۵:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه/ طبقه برای بیان ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ت) بیان نوشتاری یک بند توصیفی مرتبط با ویژگی‌های خاص هر گروه / طبقه نشان داده‌شده در تصاویر.

ث) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خودانگیخته.

ج) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین از جمله، استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمهٔ پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت راست آمده و نماد پلکانی و ویژگی‌های مطرح‌شده در آن‌ها توجّه نمایند سپس به هر تصویر خوب دقّت نمایند و با راهنمایی و هدایت شما نام هر گروه/ طبقه را بیان نمایند و ویژگی‌های خاص آن طبقه / گروه یا مقوله را بر مبنای کاربرد ویژگی‌های «رشاجقک لب مش» در قالب یک بند برای «ورزش‌ها، اسباب بازی‌ها، میوه‌ها و حیوان‌ها» بنویسند و در پایان با صدای بلند برای دوستانشان بخوانند و بازگو نمایند.

تمرین ۶:

هدف از این تمرین:

الف) یادآوری آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان (رشاجقک لب مش).

ب) درک و بیان شفاهی و خوانداری.

پ) سازماندهی فکر برای تمرکز و توجّه بر روی تشخیص نام یک گروه / طبقه مربوط به یک چیز (پدیده) ناشناخته با بیان ویژگی‌های مشابهش با اعضای یک مقوله و توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده‌اش از سایر مقوله‌ها (گروه‌ها یا طبقه‌ها) با کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن.

ت) بیان نوشتاری یک جمله یا بند توصیفی مرتبط با ویژگی‌های خاص هر گروه / طبقه مرتبط به چیز یا پدیده نشان داده شده در تصاویر.

ث) توجّه به استفاده از کلمهٔ پرسشی «چرا و چه‌چیزی» و دادن پاسخ مناسب با «چون» در جمله‌ها.

ج) فراهم‌آمدن زمینهٔ لازم برای بیان نوشتاری خود انگیخته.

چ) رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌ها با توجّه به آموخته‌های پیشین از جمله استفاده از حرف ربط (پیوند) «و» بین دو کلمه پایانی و استفاده از ویرگول بین کلمات به جای چندین «و» متعدّد.

برای اجرای این تمرین، به شکل زیر عمل نمایید:

آموزگار گرامی، از دانش‌آموزان بخواهید به تصویرهایی که در گوشهٔ سمت چپ آمده و جملهٔ پرسشی که در قسمت بالای تمرین آمده، توجّه نمایند و با راهنمایی و هدایت شما نام هر گروه/طبقهٔ آن‌ها را علی‌رغم آنکه نام آن چیز (پدیده) ناشناخته را نمی‌دانند، بیان نمایند. جمله‌هایی با توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده و ویژگی‌های مشابه هرکدام با اعضای یک مقوله بیان شوند تا علّت قرارگرفتن آن‌ها در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) تشریح گردد. این تشابهات (و تفاوت‌ها) بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن، بیان می‌شوند از آن‌ها بخواهید در پاسخ‌هایشان کلمهٔ «چون» را به‌کار ببرند. دانش‌آموزان ممکن است نام اصلی موارد داخل تصویر را ندانند امّا با توجّه به آموخته‌ها و دانششان و تصویرها حدس می‌زنند که آن‌ها حیوان، وسیلهٔ نقلیّه و میوه هستند، و می‌توانند ویژگی‌های خاصشان را بنویسند و در پایان با صدای بلند برای دوستانش بخوانند و بازگو نمایند.

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند به ترتیب زیر باشد:

این یک حیوان است چون همهٔ حیوان‌ها دست، پا، چشم دارند، می‌توانند حرکت کنند و تنفس کنند.

این یک وسیلهٔ نقلیّه است چون همهٔ وسیله‌های نقلیّه چرخ، در و راننده دارند.

این میوه است. چون همهٔ میوه‌ها پوست، برگ و هسته دارند و ما آن‌ها را می‌خوریم.

تمرین دوباره

هدف از قرار گرفتن این صفحهٔ سفید، استفاده از آن برای فعّالیّت‌ها و تمرین‌های آزاد و متنوّع مرتبط با هدف درس است که به دانش‌آموزان خود ارائه دهید تا با هدایت و راهنمایی شما جمله‌هایی با تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه/ طبقه برای بیان ویژگی‌های متمایزکننده (اشتراکات) و علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) و درک چگونگی کاربرد ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف‌کردن بنویسند.

آموزگار گرامی، برای این صفحه از کتاب درسی پیشنهاد می‌شود به شکل زیر عمل نمایید:

* برای تصویرهای تمرین ۱ با عنوان «ببینید، بشنوید و بگویید» خودشان جمله‌هایی را با تمرکز و توجّه بر روی نام یک گروه / طبقه جمله‌هایی با توجّه به ویژگی‌های متمایزکننده و ویژگی‌های مشابه اعضای یک مقوله بنویسند تا علّت قرارگرفتن موارد گوناگون در هر دسته (گروه، طبقه یا مقوله) تشریح گردد. این تشابهات (و تفاوت‌ها) بر مبنای ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» هنگام مقایسه و توصیف کردن، بیان (شفاهی و نوشتاری) می‌شوند.
* از تصاویر تمرین‌های ۲، ۳، و ۴ استفاده کنید تا بازنویسی یک بند با توجّه به ویژگی‌های مشابه اعضای هر گروه و ویژگی‌های متمایزکننده‌شان از سایر گروه‌ها داشته باشند. ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» در اجرای این تمرین، مبنا قرار می‌گیرد. حتماً بر رعایت خلاصه‌گویی و خلاصه‌نویسی جمله‌های توصیفی با توجّه به آموخته‌های پیشین تأکید شود.
* از عکس‌ها و یا برچسب‌های متنوّع در بازار استفاده نمایید و در این صفحه بچسبانید تا بندی در تشریح ویژگی‌های خاص هر گروه بر مبنای مقایسه ویژگی‌های توصیفی «رشاجقک لب مش» بنویسند.

پاسخ‌نامهٔ تمرین‌های فعّالیّت‌های دوره‌ای

تمرین ۱:

هدیهٔ پدربزرگ

دیروز پدربزرگ برای علی جوجه خرید و **امروز** آن را به علی می‌دهد. جوجه با صدایِ **آهسته** جیک جیک می‌کند و **آرام آرام** دانه می‌خورد. **فردا** علی جوجه را برای واکسن زدن به دام‌پزشکی خواهد برد.

تمرین ۲:

آن کوه‌ها خیلی بلند هستند. کوه‌نوردها از کوه بالا می‌روند و ما با بالگرد به راحتی بالا می‌رویم.

زهرا **دوست دارد** به پرنده‌ها غذا بدهد.

اگر توپ را خوب شوت کنی، گل می‌زنی.

من **می‌توانم** با تلسکوپ ستاره‌ها را ببینم.

تمرین ۳:

آن جزیره خیلی دور است **ولی** کشتی ما سریع می‌رود.

اگر ما نقشه را درست بخوانیم به گنج می‌رسیم.

نگاه کن، سکّه‌های طلا در گودال **هستند**.

من با مداد یا خودکار می‌نویسم.

تمرین ۴:

در کتاب ..... من در کتاب عکس‌های زیبا دیدم.

در کلاس ..... شما در کلاس پنجم درس می‌خوانید.

در گلدان ..... ما در گلدان آب ریختیم.

در دست ..... او در دست سبد دارد.

****

با خمیر ..... نانوا با خمیر نان درست می‌کند.

با قاشق ..... ما با قاشق غذا می‌خوریم.

با مادر ..... پدر با مادر به مسافرت رفتند.

با اتوبوس ..... من هر روز با اتوبوس به مدرسه می‌روم.

****

از چوب ..... ما از چوب صندلی درست می‌کنیم.

از فردوسی ..... شاهنامه از فردوسی است.

از مشهد ..... علی از مشهد تا تهران را با قطار رفت.

از ساعت ۱۰:۰۰ ..... زهرا از ساعت ۱۰:۰۰ تا ساعت ۱۲:۰۰ درس می‌خواند.

****

به پدر و مادر ..... فاطمه به پدر و مادر خود احترام می‌گذارد.

به غاز ..... حسن به غاز غذا می‌دهد.

به غذا ..... مادر به غذا نمک می‌زند.

به روستا ..... امین و سارا به روستا رفتند.

****

تا ساعت ۱۲:۱۵ ..... مدرسهٔ ما هر روز تا ساعت ۱۲:۱۵ باز است.

تا مدرسه ..... محسن هر روز از خانه تا مدرسه را با اتوبوس می‌رود.

تا صفحهٔ دوم ..... مینا تا صفحهٔ دوم از کتاب ریاضی خود را خواند.

تا روز پنج‌شنبه ..... اکرم تا روز پنج‌شنبه لباس زهره را می‌دوزد.

****

برای نوشتن ..... من برای نوشتن مداد می‌خواهم.

برای گوسفند ..... محمّد برای گوسفند آب آورد.

برای پسرها ..... شلوار برای پسرها است.

برای نمایش ..... مریم برای نمایش مدرسه‌شان لباس خرید.

تمرین ۵:

۱. پنج جغد روی شاخه نشسته است.

۲. سومین جغد روی سرش گل دارد.

۳. هیچ جغدی عینک ندارد.

۴. نوک جغدها زرد است.

۵. چشم‌های جغدها دایره است.

۶. دومین جغد کوچک است.

۷. جغدها بر روی شاخهٔ درخت نشسته‌اند.

۸. جغدها صدای آهسته‌ای دارند. / جغدها هوهو می‌کنند.

۹. جغدپنجم پرهای نارنجی دارد.

۱۰. چهارمین جغد کلاه مثلّثی بر روی سرش دارد.

۱۱. دومین جغد، کوچکترین جغد است.

شمارش به مانند ریاضی از چپ به راست

تمرین ۶:

پاسخ این تمرین می‌تواند به مانند زیر باشد:

جغد

این جغد بنفش است. چشم‌های جغد گرد است و بینی جغد مثلّث است . جغد کوچک است و نوک، بال، پا و چشم دارد. جغد شب‌ها بیدار است و موش شکار می‌کند. جغد پرهای نرمی دارد و بوی خوب نمی‌دهد. صدای جغد آهسته است و هوهو می‌کند.

تمرین ۷:

حسن: قرمزرنگ و به شکل مستطیل است. بلند، باریک و بافتنی است .من برای گرم شدن آن را می‌پوشم. آن نرم است.

نام آن چیست؟ **شال گردن.**

جای آن کجاست؟ **داخل کشو.**

حسن: قهوه‌ای، گرد و کوچک است و عقربه و بند دارد. آن را به مچ دستم می‌بندم. زمان را نشان می‌دهد. سفت است. صدایش آهسته است و تیک تیک می‌کند.

نامش را بگویید. **ساعت مچی.**

جای آن را پیدا کنید و بنویسید. **روی تاقچهٔ اتاق.**

تمرین ۸:

۱. پرتقال‌های نارنجی، گرد و بزرگ هستند.

۲. غذاها بوها و مزه‌های گوناگون دارند.

۳. بستنی سرد، خوش‌بو، شیرین و خوش‌مزه است.

۴. پتوها رنگارنگ، مستطیل، بزرگ و کوچک هستند.

۵. کمد قهوه‌ای، مستطیل، کوچک و چوبی است.

۶. تلفن‌ها رنگ‌ها، شکل‌ها و اندازه‌های گوناگونی دارند.

تمرین ۹:

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند زیر باشد:

من بادبادک بازی می‌کنم.

تو فوتبال‌بازی می‌کنی.

او تاب‌بازی می‌کند.

ما والیبال بازی می‌کنیم.

شما سرسره‌بازی می‌کنید.

آن‌ها با هم حرف می‌زنند.

تمرین ۱۰:

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند زیر باشد:

امروز هوا آفتابی و گرم است. ابرهای سفید در آسمان هستند. پرنده خوش‌آواز روی درخت آواز می‌خواند.

سقف خانهٔ ما قرمز و سه گوش است. پنجره‌ها مربع و دیوارهای خانهٔ ما چوبی است. دود از دودکش خانه بیرون می‌رود و بدبو است.

پدر من قدبلند است، برادرم کوچک و مادرم چاق است. برادرم آب‌نبات خوش‌مزه و خوش‌بو دارد.

من بستنی نرم و خوش‌مزه می‌خورم. ما خوش‌حال هستیم.

* نکته: در توصیف هر کدام ترتیب «رشاجقک لب مش» را به دانش‌آموزان یادآور شوید.

تمرین ۱۱:

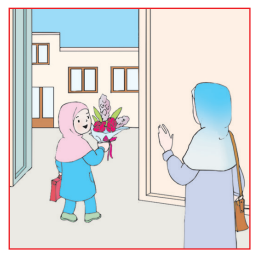

(۱)

(۲)

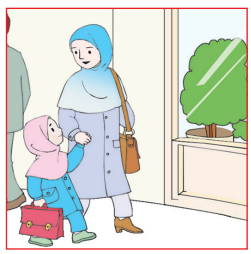

(۳)

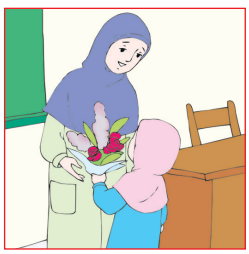

(۴)

پاسخ پرسش‌ها:

۱. زهرا با مادرش به مدرسه رفت.

۲. آن‌ها می‌خواهند گل بخرند.

۳. آن‌ها برای خریدن گل به مغازه گل‌فروشی رفتند.

۴. چون زهرا معلّمش را خیلی دوست دارد.

متن داستان:

زهرا با مادرش صبح از خانه بیرون آمدند به طرف مدرسه رفتند. آن‌ها می‌خواهند گل بخرند پس زهرا و مادرش برای خریدن گل به مغازه گل‌فروشی می‌روند. زهرا یک دسته گل زیبا خرید و به آموزگارش داد چون او معلّمش را خیلی دوست دارد.

تمرین ۱۲:

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند زیر باشد:

یخچال

یخچال سفید و مستطیل است. در یخچال غذاهای گوناگون با رنگ‌ها و بوهای مختلفی است. اندازهٔ یخچال بزرگ و جنس یخچال فلزی است. یخچال در، طبقه و موتور دارد و غذاها را سرد نگه می‌دارد. توی یخچال غذاهای با بوهای خوبی خوشمزه است. آن صدای آهسته دارد.

تمرین ۱۳:

علی، آدم آهنی یا هواپیما می‌خرد **امّا** پارسا ماشین کنترلی می‌خرد.

- شما دوست دارید چه بخرید؟ **من دوست دارم توپ بخرم.**
- چرا شما دوست دارید **توپ** بخرید؟ چون ما می‌خواهیم با دوستانمان بازی کنیم.

تمرین ۱۴:

پاسخ‌های این تمرین می‌تواند مانند زیر باشد:

آدم‌آهنی و هواپیما

هر دو اسباب‌بازی، کوچک و فلزی هستند. ما با آن‌ها بازی می‌کنیم. هردو سفت هستند و صدای بلند دارند.

آدم آهنی خاکستر و قرمز است امّا هواپیما زرد و سبز است. آدم آهنی دست، پا و چشم دارد ولی هواپیما بال، دم، چرخ و موتور دارد.

منابع

-ابراهیمی، امیرعباس. (۱۳۸۸). توانبخشی شنوایی کودکان. نشر دانژه، تهران.

-ابراهیمیان شیوا، نیلی‌پور رضا، یادگاری فریبا، رابطه بین زبان دریافتی و زبان بیانی در کودکان مبتلا به نشانگان داون، مجله‌ی پژوهش در حیطه کودکان استثنایی،۱۳۸۲، (۲)۳، ۱۷۶-۱۶۱

-احمدی گیوی، حسن، انوری، حسن، (۱۳۸۹). دستورزبان فارسی ۱و ۲، انتشارات فاطمی.

-اکبری، فریدون و همکاران، (۱۳۹۲)، کتاب معلّم(راهنمای تدریس) فارسی سوم دبستان، اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی.

-بروک شایر، روبرت اچ. (۱۳۸۲).آشنایی با اختلالات ارتباطی ناشی از آسیب‌دیدگی‌های عصبی. ترجمه‌ی سعیده احمدی، چاپ سعید دانش.

-تیدول، مری اس. (۱۳۷۲).راهنمای آموزش ناشنوایان. ترجمه حمیده طباطبایی، انتشارات مدرسه.

-جلیله‌وند، ناهید. (۱۳۸۵).برنامه مداخله آسیب شناسی گفتار و زبان برای کودکان مبتلا به آسیب شنوایی. دانشکده‌ی توانبخشی علوم پزشکی ایران.

-جلیله‌وند، ناهید. (۱۳۹۱).رشد گفتار و زبان در کودکان فارسی زبان، نشر دانژه، تهران.

- دهقان، مهدی. یادگاری فریبا، شیرازی طاهره سیما، کاظم نژاد انوشیروان، (۱۳۸۷)، مقایسه تاثیر آموزش خواندن و آموزش سنتی زبان درمانی بر زبان درکی و بیانی کودکان مبتلا به نشانگان داون، مجله ی توانبخشی، (۴-۳) ۹، ۵۶-۵۱

-رضایی، محمد و همکاران، (۱۳۹۲)، مهارت‌های خواندن کودکان شنوا و کم شنوای متوسط تا شدید تلفیقی، مجله علمی پژوهشی توانبخشی نوین دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم

پزشکی تهران، دوره ۷، شماره ۲، تابستان.

-رضوانی دهاقانی، زهرا. (۱۳۸۱). زبان‌آموزی به شیوه محاوره ویژه کودکان دچار آسیب شنوایی. نشر مشاهیر به سفارش پژوهشکده‌ی کودکان استثنایی، تهران.

-زندی، بهمن. (۱۳۸۱).زبان‌آموزی . سمت، تهران.

-شیپلی، کنتجی و مکافی، جولی جی (۲۰۰۶). راهنمای ارزیابی اختلالات گفتار زبان. ترجمه لیدا سلطانی و همکاران، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.

- صفارپور، عبدالرحمان. (۱۳۷۹). الگوی یاددهی و یادگیری گام‌به‌گام انشای فارسی (ابتدایی). انتشارات مدرسه.

-عندلیبی، محمد. (۱۳۸۵). مبانی زبان‌آموزی کودک و روش تدریس مهارت‌های زبانی. انتشارات رسانه‌ی تخصصی، تهران .

-فرج اللهی، هاله. (۱۳۶۶). فعّالیت های تسهیل کننده رشد مهارت‌های گفتار و زبان، پایان‌نامه‌ی کارشناسی، دانشکده‌ی علوم توانبخشی علوم پزشکی ایران.

-فیاضی، لیلا. (۱۳۸۹). «مهارت‌های صرفی و معنا شناختی در افراد آسیب دیده شنوایی»، مجله تعلیم و تربیت استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، شماره ۱۰۵.

-کاکو جویباری، علی اصغر، هوسپیان، آلیس. (۱۳۷۸). روش محاوره (آموزش صرف و نحو زبان) به کودکان دچار نقص شنوایی. سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

- قاسم‌پور مقدّم، حسین و همکاران، (۱۳۹۵)، کتاب معلّم (راهنمای تدریس) فارسی ششم دبستان، اداره کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی.

- صفوی، امان الله (۱۳۸۷) .کلیات روش‌ها و فنون تدریس، تهران، انتشارات سمت

-کاکوجویباری، علی اصغر و همکاران،(۱۳۸۸)،مقایسه سواد خواندن در دانش‌آموزان

آسیب‌دیده‌ی شنوایی و دانش‌آموزان با شنوایی هنجار. مجله شنوایی‌شناسی، دوره ۱۹، شماره۱.

-کریستال، دیوید. (۱۳۸۰).راهنمای مقیاس larsp، ترجمه فریبا یادگاری، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۰.

-شعبانی، حسن (۱۳۸۳).مهارت‌های آموزش و پرورش (روش‌ها و فنون تدریس)، تهران، انتشارات سمت.

-کریمی، مجید. (۱۳۷۹).بررسی مشکلات زبان نوشتاری افراد کم شنوا، نشریه علمی دانشجویی گفتار درمانی، دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی تهران.

-گورابی، خسرو. (۱۳۸۶).ضروریات شنوایی شناسی. انتشارات بهنام فر، تهران .

-لوترمن، دیوید و کویتزر، الن. (۱۳۸۱). توان‌بخشی با تأکید بر شناسایی و درمان کودکان ناشنوا زیر سه سال. ترجمه زهرا جعفری و فاطمه ادکی.

-ماهوتیان، شهرزاد. (۱۳۷۸). دستور زبان فارسی از دیدگاه رده شناسی. ترجمه مهدی سمائی، نشر مرکز.

-مشکوه الدینی، مهدی. (۱۳۸۲). «بررسی روند رشد وندهای صرفی و پیوندهای ساختاری درگفتار پیشرفتی کودک»، مجلهٔ زبان‌شناسی، شماره۲.

-ملایری، سعید و جعفری، زهرا و عشایری، حسن. (۱۳۸۸). آزمون سنجش رشد نیوشا ویژه کودکان فارسی زبان بدو تولّد تا ۶ سال. انتشارات دانژه.

-موللی، گیتا (۱۳۸۸) انطباق و آماده سازی گفتار نشانه‌ای با بررسی اثربخشی آن بر ادراک گفتار کودکان دبستانی با آسیب شنوایی در شهر تهران.

-ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۸۶). دستور زبان فارسی. انتشارات قدس.

-نخشب، محبوبه و شفیعی، بیژن. (۱۳۸۲). توان‌بخشی کاشت حلزون در کودکان. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی اصفهان.

-نیساری، سلیم و همکاران . (۱۳۹۴).راهنمای آموزش زبان فارسی در دوره ابتدایی. انتشارات مدرسه.

-نیک خو، فاطمه، (۱۳۸۹)، بررسی وضعیت درک خواندن در دانش‌آموزان ناشنوا، مجله تعلیم و تربیت استثنایی، شماره ۱۰۵.

-یونان، ملیندا و حیدریان‌مقدم، محمد. (۱۳۷۶). توان‌بخشی شنیداری کودکان زیر۷ سال. انتشارات تیمورزاده، تهران.

-Adams C, Brown BB, & Edwards M. (1998).Developmental disorders of language. 2nd ed. London: Whurr Publishers

-Alpiner, I.G., Meearthy, P.A. (2000). Rehabilitative Audiology: Children and Adults, 3d edition, Lippon cott, Williams & Wilkins.

-Bench J. (1992). Communication skills in hearing impaired children. 1st ed. London: Whurr Publishers.

-Mayer C. (2007). What really matters in the early literacy development of deaf children? J Deaf Stud Deaf Educ. 12(4):411-31.

-Williams C. (2006). Teacher judgments of the language skills of children in the early years of schooling. Child Lang Teach There. 22(2), 135-54.

Langrehr, John, (2008). Learn to Think Basic exercises in the core – thinking skills for ages 6 – 11. Routledge, New York.USA.